HÜQUQİ, DEMOKRATİK DÖVLƏT QURAN, DOĞMA AZƏRBAYCANIMIZIN YÜKSƏLİŞİ NAMİNƏ!

Babadağ

Həftəlik ictimai-siyasi və hüquqi qəzet №43 (049) 11-18 fevral 2002-ci il qiymıəti 1000 manat

MTN RADİOAKTİV ÇIRAQLARI MÜSADİRƏ EDİB

Müstəntiqin fikrincə, bu çıraqlar ölkəmizə əhalinin sağlamlığına zərər vurmaq məqsədilə gətirilib

Azərbaycanın Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi əməliyyat keçirərək, insan orqanizminə mənfi təsir edən və müxtəlif xəstəliklərin yaranmasına səbəb olan radiasialı çıraqları müsadirə edib.

səh.2

ATƏT-in monitorinqi təxirə salınıb

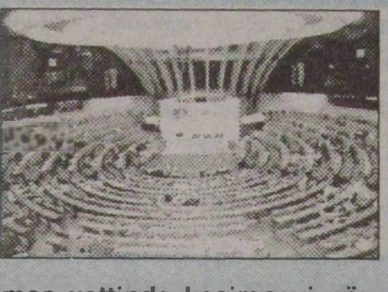

Fevralın 6-da ATƏT-in Azərbaycan Ermənistan cəbhəsinin təmas xəttində keçirəcəyi növbəti monitorinq texniki səbəblər üzündən təxirə salınıb. Monitorinqin yeni vaxtı hələlik müəyyənləşdirməyib. Bu barədə mə`lumat diplomatik mənbələrdən bəlli olub.

Xatırladaq ki, monitorinq Tərtər rayonu ərazisində olmalı idi.

ABŞ-İRAN MÜNASİBƏTLƏRİ GÜN-GÜNDƏN KƏSKİNLƏŞMƏKDƏ DAVAM EDİR

Bəs Azərbaycanın bu dövlətlərə yeni münasibəti necə olacaqdır? Amerika prezidenti Corc Buş bu yaxınlarda Konqresdə çıxışı zamanı terroru dəstəkləyən dövlətlər arasında İran dövlətinin adını xüsusilə qeyd etməsi və bu dövlətə silah satan Fransa, Rusiya və digər dövlətlərin bu hərəkətlərinin pislənməsi göstərir ki, ABŞ İrana münasibətdə daha kəskin mövqe nümayiş etdirir və daha çevik kəskin addım atmaq üçün zəmin yaradır. Bəs onda bu gün öz müstəqilliyini və dövlətçiliyini qorumaq üçün dönmədən mübarizə aparan Azərbaycan bu dövlətlərlə münasibətləri hansı müstəvidə inkişaf edir? İranla ABŞ-ın münasibətləri kəskinləşdiyi bu günkü vəziyyətdə Azərbaycanı nə gözləyir? Bütün bunlara açıqlama gətirmək üçün Azərbaycan, ABŞ və İran münasibətləri tarixinə nəzər salaq.

səh.3

Türkmənistanın Türkiyədəki səfiri Nurməhəmməd XanAmov istefa verdi

Türkmənistan hakimiyyət dairələri üçün gözlənilməz olan bu addım Səfir tərəfindən mətbuat işçiləri ilə görüşündə belə açıqlandı.

səh.4

HƏYATIN GİRDABI. QADIN QUL BAZARI

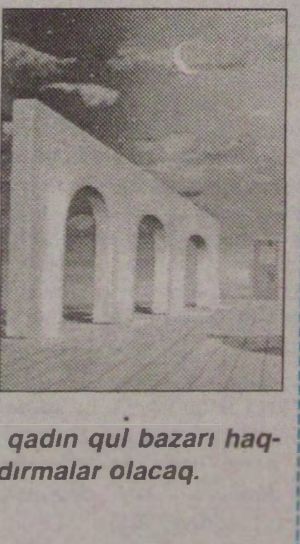

Oxucuların xahişini nəzərə alaraq "həyatın girdabı, qadın qul bazarı" məqaləsini bir daha qəzet səhifəsinə çıxarırıq və söz veririk gələn nömrələrimizdə də qadınlarımızın ağır həyat şəraiti və qadın qul bazarı haqqında yeni araşdırmalar olacaq.

səh.12

Sabunçu rayon Polis Rəisi işdən çıxarıldı

Daxili İşlər Naziri Ramil Usubov Sabunçu rayon Polis İdarəsinin rəisi Şirin Şirinovu vəzifəsindən azad edərək, sərəncama göndərib. Onun yerinə Əzizbəyov rayon Polis İdarəsinin sabiq rəisi Toğrul Rəhimov tə`yin edilib.

səh.3

QUR`ANDA AZƏRBAYCAN HAQQINDA AYƏ VAR

Hələ bu gün da Cənubi Azərbaycanda yuxarıda qeyd olunan 12 şəhər adı 12 ay adı ilə yaşamaqdadır. 12 addan birinin Azər olması elə bu torpaqların tarixi toponim olmasını sübut edir. Üç adı birlikdə götürdükdə Azər + Dey + Aban = Azərbaycan. Xənzələ peyğəmbərin qanı ilə boyanmış Arass suyu tökülən dərya Xəzər dənizi adlanıb.

səh.12

"Molla Nəsrəddin" erməni-müsəlman münasibətləri haqqında nə yazırdı?

"Bakı şəhərinin ülamə, sadat, əğniya və ə`yanı qərar qoymuşlar ki, bir sülh kamisiyası düzəltsinlər ki, müsəlmanlarla ermənilərin arasındakı ədavəti söndürməkdən ötrü, ağalarımızın hümmətilə bərpa olan bu sülh cəmiyyətinin bu gün rəsmi - güşadı olundu və cəmi kəsir də var idi. Hamı can və baş ilə razı oldu sülh eləməyə..."

"Molla Nəsrəddin", 2 iyun 1906 N9

səh.13

ÇEÇENLƏR RUS ATOM SUALTI QAYIĞINI QAÇIRMAQ İSTƏYİB?

Rus əsgərləri bu barədə sənədlər tapıblar.

səh.3

ANONS

1. Salyan və Neftçala rayonlarında bə`zi bələdiyyələr öz iş prinsiplərini bilmirlər və yaxud bilərəkdən özbaşınalığa yol verirlər. həmin bələdiyyələrin ərazisində yaşayan sakinlər onlardan niyə narazılıq edirlər.

2. Bir kəndin fəryadı. Görəsən İmişlidə fəryad edən hansı kənddir?

3. İmişlidə sün`i enerji problemini kimlər yaradır?

4. Qusar rayonunun bə`zi kəndlərində torpaq islahatları niyə gecikdirilir və ya mə`mur özbaşınalığı?

(Əvvəli 17-24 noyabr 2001-ci il tarixli sayımızda)

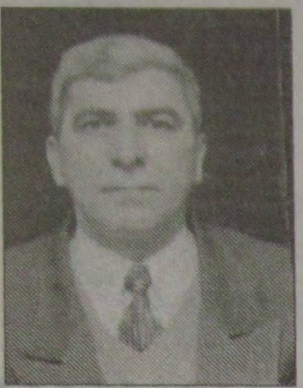

AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİNİN GƏLƏCƏK MÜQƏDDARATI AZƏRBAYCAN XALQININ ÖZ ƏLİNDƏ OLMALIDIR

Bütün bu hallar cəmiyyətdə düzgün əhval-ruhiyyənin formalaşmasına səbəb olur.İstiqlaliyyət əldə etdikdən sonra müstəqil, suveren ölkədə hüquqlarının tam tə`min olunduğu cəmiyyətdə, azad və firavan yaşayış təmin edən və buna tam hüquqları çatan insanlar konkret olaraq cəmiyyətdən bəhrələnə bilmədikləri üçün, əksinə belə insanların hüquqlarının addımbaşı pozulması, güzəranlarının, yaşayış səviyyəsinin son dərəcə ağırlaşması səbəbindən onlarda xoş gələcəyə ümüd azalır. Nastalji əhval-ruhiyyə uğrunda bir sözlə, azad, müstəqil cəmiyyətdən bəhrələnməmiş ondan iyrənmə, üz döndərmə kimi cəmiyyətin varlığı üçün təhlükəli bir hal təzahür edir (meydana çıxış). Bu isə, qeyd etdiyim kimi, cəmiyyət üçün, xüsusilə hələ tam güclənməmiş, möhkəmlənməmiş, qonşuluğunda təhlükəli düşməni olan və güclü, böyük imperiya dövlətinin maraq dairəsində olan gənc dövlət üçün əlavə problemlərin yaranması deməkdir. Son vaxtlar ölkəmizin həyatındakı dəyişikliklər, sabitliyin pozulmasına edilən cəhdlər, bunun üçün etnik qruplardan, milli azlıqlardan, cəmiyyətdən narazı adamlardan hətta cinayətkar ünsürlərdən istifadəyə əl atılması təkzib olunmaz faktdır. Bir tərəfdən Qafqazda, əlləxsus Azərbaycanda təsiri heçə enən lakin bununla heç vəhclə razılaşmaq istəməyən Rusiya, digər tərəfdən Quzey Azərbaycanda həmişə maraqları olan İran, üçüncü tərəfdən, islam bayrağının bütün keçmiş islami məkanda ucaldılmasına can atan Məkkə, dördüncü tərəfdən, Azərbaycanı öz tə`sir dairəsinə salmaq istəyən Amerika və Avropa. Bura, həmişə bizə kömək olmuş, dar məqamda qardaş əlini uzatmış qardaş Türkiyənin də maraqlarını əlavə etsək mənzərə aydın olar. Sözsüz yuxarıda göstərilən və adları çəkilməyən (məsələn, Azərbaycanla geniş iqtisadi və digər əlaqələr quran Çin, Yaponiya və saira) digər superdövlətlər burada tə`sirlərini gücləndirmək məqsədilə məmləkətimizin hərtərəfli öyrənilməsi işini aparırlar, daxili qüvvələrdən istifadə etməyə səy göstərirlər.

Maraqlı sual doğur. Bəs necə yaşamalı, bundan sonrakı gələcək dövlət həyatımızı necə qurmalı.

Cəmiyyətimizdə yaşanmış bə`zi nihilist, mənfi psixologiyanı nəzərə alaraq, öz siyasi baxışlarımı bütün halların təhlilindən sonraya saxlayaram. Hələlik isə bu fikrə düşən soydaşlarımıza xitabən sual edirəm. Bəlkə böyük mübarizələr, çətinliklər, itkilər bahasına əldə etdiyimiz müstəqil dövlətçiliyimizin üstündən xətt çəkək?

Elə isə, bəlkə uzun müddət müstəmləkəsi olduğumuz, milli hüquqlarımızın tapdalandığı Rusiyaya tərəf qayıdaq, yenidən boynumuzu rus boyunduruğuna salaq, bizə çörək, minimum sosial təminat və işğal altında olan torpaqlarımızın qaytarılmasında kömək olmaq istəyini bildirən Rusiyanımı?

Gəlin sadəlöv olmayaq, palçığa bir dəfə batmaq olar.Tariximizin 2 son əsrinə, Rusiya-Sovet dövrünə nəzər salaq. İlk əvvəl torpaqlarımız işğal olunur və ya sovet dərsliklərində göstərildiyi kimi irqi zülmündən qurtulmaq üçün digər Qafqaz xalqları kimi Azərbaycan xalqları da Rusiyaya üz tuturlar, Rusiyadan kömək umurlar. Nəticədə tarixi torpaqlarımızdan minlərcə soydaşımız, türk əsilli azərbaycanlılar (qarabağlı və s. tayfalar) məcburi köçürülür, deportasiya olunur. 1813 və 1828-ci illərdə Rus və Fransada Azərbaycan torpaqlarının bölünməsi rəsmiləşdirilir, Şimali Azərbaycan Rusiyaya ilhaq edilir.

Rusiyanın tərkibinə daxil edilmiş torpaqlarımızda ermənilər, kürdlər məskunlaşdırılır. Erməni kartı ortaya atılır, gələcək, yə`ni sonrakı bəlalarımız üçün zəmin qurulur, torpaqlarımızda təkcə özümüzə deyil, bütün Türk dünyasına qarşı, şübhəsiz ilk öncə xüsusilə dünya türk aləminin dayağı olan Osmanlı Türkiyəsinə qarşı terrorçu erməni silahı işlənib hazırlanır və Rus imperiyası tərəfindən hər vəchlə dəstəklənir.

(Ardı gələn sayımızda)

Rusiya İranla hərbi əməkdaşlığı dayandırmayacaq

Bunu Sergey İvanov bildirib.

"Rusiya İranla hərbi-texniki əməkdaşlığı dayandırmaq niyyətində deyil". Bu haqda Romada keçirilən mətbuat konfransında RF müdafiə naziri Sergey İvanov bildirib.

"Rusiya İrana adi silah və hərbi texnika göndərir. Bunlar zirehli transportyor və məhdud radiuslu hava hücumundan müdafiə vasitələridir. Bu, adi kommersiyadır və biz onu dayandırmayacağıq" - deyə nazir vurğulayıb.

MTN RADİOAKTİV ÇIRAQLARI MÜSADİRƏ EDİB

Müstəntiqin fikrincə, bu çıraqlar ölkəmizə əhalinin sağlamlığına zərər vurmaq məqsədilə gətirilib

Azərbaycanın Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi əməliyyat keçirərək, insan orqanizminə mənfi təsir edən və müxtəlif xəstəliklərin yaranmasına səbəb olan radiasiyalı çıraqları müsadirə edib. Bu barədə ANS-in verdiyi məlumata görə, çıraqlar ölkəmizə 1998-ci ildə İrandan keçirilib. 1800 ədəd çırağın 96-sı artıq başqa şəxslərə verilib. MTN çıraqların harada olması barədə məlumata malik deyil. Bununla belə, həmin çıraqların axtarılması istiqamətində iş gedir. Nazirliyin mühüm işlər üzrə müstəntiqi Novruz Kərimov telekanala verdiyi müsahibəsində bildirib ki, çıraqlar Hindistanda istehsal olunub. Maraqlıdır ki, mal ölkəmizə gətirilərkən gömrük rəsmiləşdirilməsi tam başa çatdırılmayıb.

Müstəntiq faktla bağlı heç kimin saxlanılmadığını söyləsə də, mal sahibinin şəxsiyyəti məlum olmayan İran vətandaşı olduğunu istisna etməyib. N.Kərimovun fikrincə, bu çıraqlar ölkəmizə düşünülmüş şəkildə, əhalinin sağlamlığına zərər vurmaq məqsədilə gətirilib. Çıraqların şüa verən hissəsi fitillidir. Adi halda 60 mikrorentgen şüa yayan fitillər işlək vəziyyətdə 100 mikrorentgenədək şüa yaya bilir. Bu isə insan orqanizmi üçün təhlükəlidir. Radioaktiv fitillər məhv edilmək üçün Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin İzotop Xüsusi İdarəsinə verilib.

FƏRHAD ƏLİYEV QİYMƏTLƏR ÜZRƏ ŞURANIN SƏDRİ OLDU

Nazirlər kabineti ötən cümə " Azərbaycan Respublikasında *tarif (qiymət) şurasının yaradılması haqqında*" qərar qəbul edib. Şura aparıcı dövlət *qurumlarının nü*mayəndələri daxil olmaqla 14 nəfərdən ibarət olacaq. Şura daxili istehsalın inkişafının stimullaşdırılması, daxili bazarda yerli malların rəqabət qabliyyətinin artırılması üçün gömrük rüsumlarının tətbiqində çevik mexanizmin yaradılması, iqtisadi inkişafın tələblərinə uyğun olaraq tarif və qiymətlərin dövlət tənzimlənməsinin təmin edilməsi məqsədi ilə yaradılıb. Şura hər il hökumət qarşısında hesabatla çıxış edəcək. İqtisad İnkişaf Naziri Fərhad Əliyev şuranın sədri təyin edilib.

Banklara bir-birinin səhmini almaq yasaqlandı

Azərbaycan Milli Bankının qərarına əsasən, ölkənin səhmdar- kommersiya banklarının nizamnamə kapitalının strukturunda başqa bankların səhmlərinin olması qadağan edilib. Bu barədə "Turan"a məlumatlı mənbələrdən bəlli olub.

Don Juan və yaxud Oruc Bayatlı

Bayron və Don Juan

XVI əsrin ortalarında İran hökuməti firəng dövlətlərinə elçi-nümayəndə he`yəti göndərir. Farslarla türklərin çoxdankı düşmənçiliyini nəzərə alaraq onlar daha yaxın yol olan Aralıq dənizi vasitəsi ilə deyil, Azərbaycan ərazisindən, daha doğrusu Xəzər dənizi ilə getməyi qərara alır. Yolüstü Bakıda iki gün qalan nümayəndə he`yəti firəng monarxları üçün çəkidə yüngül, qiymətdə ağır hədiyyələr aparırdılar. Rus çarı ilə danışıqlardan sonra gəmi ilə Britaniya adalarına gəlmişlər. Britaniyadakı danışıq və sazişlərdən sonra onlar İspaniyaya yola düşmüşlər.İspaniyada danışıqlardan sonra nümayəndə heyətinin tərkibindən iki nəfər burada qalmağı qərara alırlar.Onlardan biri fars, digəri isə Oruc Bayatlı adlı Oğuz tayfalarının Bayat boyundan olan bir azərbaycanlı olur. Xatırladım ki, Dədə Qorqud və Məhəmməd Fizuli kimi ulularımız məhz bu boydan olmuşlar.

Görəsən, onların bu xristian ölkəsində xoşlarına gələn nə idi? Əlbəttə ki, o dövrdə çadrasız, açıq-saçıq geyinmiş, təkcə İspaniyanın deyil, bütün dünyanın kişilərinin ürəyini fəth etmiş qadınlar bu ölkədə onları müsəlman ölkələrində rast gəlinməyən qadınların kişilərlə birgə məclislərdə yeyib-içmələri, deyib-gülmələri, rəqs etmələri saxlamışdı. Burada yaşamaq arzusunda olan bu iki "qəhrəman" müvafiq xahişlə İpaniya kralına müraciət edirlər. Kral razı olur və hər ikisinin kilsədə xristian dinini qəbul etmələri mərasimi təşkil edillr. Hətta kraliça onları öz köynəyİndən də keçirir. Bu o deməkdir ki, onlar kral ailəsinə yaxın adam olurlar. Həmyerlilərimizə kral Xuan adını verir. İspaniyada bütün kişilərə "don" deyərək müraciət edirlər. Beləliklə, həmyerlimiz çevrilir olur "Don Juan". İspaniyada onun nə vəzifə daşıdığı məlum deyil,ancaq o, burada qaimağının səbəbini heç vaxt unutmur. Bu Don Juan bir-birinin ardınca çoxlu eşq macəraları yaşayır. Beləliklə, günlər ötür. Qəhrəmanımız isə bir gün böyük qəbahət edir. O, şəhər merinin qızına aşiq olur. Qıza yazdığı eşqnamə necə olursa, merin əlinə düşür. Merə bu daimi oğnaşın sevdası xoş gəlmir. Ancaq kralın adamını səbəbsiz-günahsız məhv etmək olmazdı. O, merin qızının pəncərəsi altında öldürülür. Bu da macəranın sonu. Nakam sevdalı İspaniyada da dəfn edilir və məzarının ətrafına dəmir çəmbər çəkilir. Deyilənə görə onun məzarının kənarından keçən qadınların uzun tumanları həmişə bu çəmbərin dəmir barmaqlıqlarına ilişərmiş...

Deyirəm ey, Oruc bəy 200 il gözləyib sonra dünyaya gəlsəydi, burada, elə vətən torpağında - öz "Avropamızda" əsl müsəlman kimi ölərdi.

Don Juan öldü, bəs onu yaşadan, bütün dünyaya tanıdan kim oldu? Onu əksəriyyət tanıyır. Lord Corc Qordan Bayron. Bəli, dünya ədəbiyyatının iki ən yaraşıqlı kişi nümayəndələrindən biri olan Lord Bayron (onu da qeyd edim ki, digər ən yaraşıqlı kişi yazarı İmadəddin Nəsimi olub) dünya ölkələrini gəzmək istəyir. Dövrünün ən böyük liriki Bayronu hamı xüsusilə qadınlar çox sevirdi. İspaniyada artıq Don Juan yox idi. Kişinin bir adı qalmışdı, özü də necə ad. İspan gözəlləri Bayronu əhatə edib ona göz verib işıq vermirdilər, hələ üstəlik onu "Don Juan" da adlandırırdılar. Əvvəllər bu ada fikir verməyən Bayron sonradan bu adın nə mə`na daşıdığını araşdırib öyrənmiş və bütün dünyada məşhur olan "Don Juan" əsərini yazmışdır...

Hərənin öz taleyi, öz qismətl var. Bu taleyin yaşamasında təsadüflərin nə qədər mühüm və əhəmiyyətli rolu vardır. Hər təsadüfün də bir zərurət olduğu qaçılmazdır. Görəsən Oruc bəy Bayatlı İspaniyaya gedən nümayəndə heyətinin tərkibində olmasaydı və İspaniya torpağında qalmağı qərarlaşdırmasaydı, dahi ingilis yazıçısı Bayron "Don Juan"ı yazacaqdımı? Bəlkə də yox.

ABŞ-İRAN MÜNASİBƏTLƏRİ GÜN-GÜNDƏN KƏSKİNLƏŞMƏKDƏ DAVAM EDİR

Bəs Azərbaycanın bu dövlətlərə yeni münasibəti necə olacaqdır?

Amerika prezidenti Corc Buş bu yaxınlarda Konqresdə çıxışı zamanı terroru dəstəkləyən dövlətlər arasında İran dövlətinin adını xüsusilə qeyd etməsi və bu dövlətə silah satan Fransa, Rusiya və digər dövlətlərin bu hərəkətlərinin pislənməsi göstərir ki, ABŞ İrana münasibətdə daha kəskin mövqe nümayiş etdirir və daha çevik kəskin addım atmaq üçün zəmin yaradır. Bəs onda bu gün öz müstəqilliyini və dövlətçiliyini qorumaq üçün dönmədən mübarizə aparan Azərbaycan bu dövlətlərlə münasibətləri hansı müstəvidə inkişaf edir? İranla ABŞ-ın münasibətləri kəskinləşdiyi bu günkü vəziyyətdə Azərbaycanı nə gözləyir? Bütün bunlara açıqlama gətirmək üçün Azərbaycan, ABŞ və İran münasibətləri tarixinə nəzər salaq.

Mə`lum 11 sentiyabr hadisələrindən sonra Amerika dövləti digər dövlətlərə qarşı yeni siyasi konsepsiya ilə çıxış etməyə başladı. Bu dəfə ABŞ özünün hegemon dövlət olduğunu digər dövlətlərə "terrorizmlə mübarizə adı altında" diqtə edərək xoşla və ya zorla qəbul etdirir. Harda Amerikanın marağı var Amerika ordadır prinsipinə daim sadiq qalan bu nəhəng dövlət son zamanlara kimi tə`siri altına sala bilmədiyi dövlətləri bu dəfə terrorçuları himayə etməkdə dəstəkləməklə suçlayaraq zorla öz maraq dairəsinə salmaqda davam edir. Terrorizmə ölüm devizi altında həyata keçirilən bu məqsədyönlü kompaniyaya qoşulan ABŞ-ın dostu, qoşulmayan isə düşmənidir şüarı ortaya çıxdıqdan sonra dünyanın digər dövlətləri bu tə`limin dövlətə dost olduqlarını nümayiş etdirmək üçün əldən-ayaqdan düşməyə başladılar.

Həzi ZEYNALLI

Çoxları bundan yararlanmaq məqsədi ilə mə`lum kompaniyaya qoşulsa da, bə`ziləri ABŞ-ın gözündən düşməmək üçün bu addımı atır. Çünki hamı bilir ki, güclülər mühakimə olunmur. Öz qurbanlarının siyahısını gündən-günə çoxaldan Amerika bu siyahıya gündən-günə yeni dövlətləri əlavə etməkdə davam edir. Bu siyahıda İranın adının tez-tez çəkilməsi Azərbaycanı narahat etməyə bilməz. Ən azı ona görə ki, Azərbaycanın İranla münasibətləri həmişəki kimi indi də gərgin olaraq qalır. Azərbaycanın müstəqilliyinə təhlükə kimi baxan İran bu dövlətlə geonolotik cəhətdən tarixən maraqları uzlaşmayan qonşu olublar. ABŞ -İran münasibətləri tarixinə baxanda görünür ki, bu gün rəqib rolunda çıxış edən bu dövlətlər İranda respublika qurluşu qurulana kimi, yə`ni 1979-cu ilədək yaxın münasibətlərdə olmuşdular. Hətta Amerika Şah dövründə İranı özünə yaxın müttəfiq edir. Şah ordusunda quruculuq işləri aparırdı. Yalnız 1979-cu ildən İran İslam Respublikası qurulduqdan sonra onlar rəqib dövlətlərə çevrildilər. İranda"Amerikaya ölüm" şüarı qaldırıldı. Deməli, ABŞ İran xalqı ilə yox, İrandakı quruluşla düşməndir. Bəs onda bu gün Azərbaycanın bu dövlətlərə münasibəti necədir və necə olmalıdır?

Azərbaycanın ABŞ- a münasibəti mə`lumdur. Bu dövlətlər arasında münasibətlər yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Amma İrana münasibətdə isə gərginlik davam edir. Çünki İranın Azərbaycana qarşı münasibəti birmənalı deyildir. Böyük tərəddüdlərdən sonra 1991-ci il dekabr ayının 25-də Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini tanıyan İran Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətində özünəməxsus yer tutur. Dövlət müstəqilliyini qazandıqdan sonra İran Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətində mübahisəli məsələyə çevrildi. Əslində bu məsələyə münasibətdə Şimali Azərbaycanda iki xətt vardır. Birin-

ci xətt tərəfdaşları Cənubi Azərbaycandakı azərbaycanlıların vəziyyətini və bölünmüş Azərbaycan amilini əsas götürərək İrana qarşı kəskin xətt yetirməyi təklif edirdilər. Lakin azərbaycanlıların düşdüyü vəziyyət, xüsusən Rusiyadan edilən aramsız təzyiqlər, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində yaranmış *şərait bu xəttin tərəfdaşlarının istəklərinin və praktik fəaliyyətini heçə endirdi.* İkinci xəttin tərəfdaşları Ermənistanın təcavüzü nəticəsində Azərbaycanın düşdüyü real vəziyyətdən çıxış edərək İranla mehriban qonşuluq və əməkdaşlıq münasibətlərini inkişaf etdirilməsini vacib sayırdılar. Real vəziyyətdə bu xətt tədricən Azərbaycan dövlətini İrana münasibətdə rəsmi xəttinə çevrildi. İki dövlət arasında münasibətlər bu gün də bu xətt üzrə inkişaf etməkdədir. Lakin beynəlxalq aləmdə siyasi mühitin tez-tez dinamik dəyişməsi Azərbaycanı daha çevik və düşünülmüş addım atmağa vadar edir. Dünən Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi ilə barışmayan İran bu gün onunla hardasa hesablaşmağa vadardır. Bu gün Azərbaycan diplomatiyasının qarşısında duran ən önəmli məsələ Cənubi və Şimali Azərbaycan məsələsidir. Beynəlxalq təşkilatlarda müzakirəyə çıxarılıb lazımınca dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Sözsüz ki, Azərbaycan cənubda qalan 20 milyondan çox soydaşının həyatına biganə qala bilməz. Bunun üçün tarixi zəmin də yaranmaqdadır. Buna misal olaraq cənubda baş qaldırmaqda olan milli oyanış qığılcımları ilə alışmaqda olan tonqalı görmək olmaz. Cənubi Azərbaycan Milli Demokratik Hərakatının rəhbəri sayılan M.Çöhrəqani bu gündən müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, müxtəlif ölkələrdə görüşlər keçirir. Real vəziyyəti dünya ictimaiətinə çatdırmaqla onlardan dayaq alır. Bu gün Azərbaycan dövlətinin ən böyük vəzifəsi bu hərakata və hərakatın başçısının mə`nəvi və maddi dəstək olmasıdır. Bütün bunları həyata keçirmək üçünsə ictimai-siyasi vəziyyəti nəzərə alıb fövqəldövlət sayılan ABŞ-ın İrana qarşı yürütdüyü siyasətdən yararlanmaq lazımdır. *Rusiya İran münasibətlərində nəzərə alsaq görərik ki, beynəlxalq ictimai-siyasi vəziyyət hələ kəskinləşməkdə davam edəcək.*

Çeçenlər Rus Atom Sualtı Qayığını qaçırmaq istəyib?

Rus əsgərləri bu barədə sənədlər tapıblar.

Rusiya informasiya kanallarının mə`lumatına görə, federal qüvvələr Çeçenistanın Starı və Novı Ataqi kəndlərində gizli sənədlər aşkar ediblər. Onların arasında Rusiyanın atom sualtı qayığının ələ keçirilməsi planı da olub.

Plana görə, qayığı tutanlar arasında slavyan millətlərinə məxsus 7 nəfər də olmalıymış. Əməliyyatın 1995-1996-cı illərdə keçirilməsi nəzərdə tutulubmus. Bunlardan başqa, rus əsgərləri gizli sənədlər arasında Çeçenistanın birinci prezidenti Cövhər Dudayevin şəxsi işini də tapdıqlarını iddia edirlər.

Sabunçu rayon Polis Rəisi işdən çıxarıldı

Daxili İşlər Naziri Ramil Usubov Sabunçu rayon Polis İdarəsinin rəisi Şirin Şirinovu vəzifəsindən azad edərək, sərəncama göndərib. Onun yerinə Əzizbəyov rayon Polis İdarəsinin sabiq rəisi Toğrul Rəhimov tə`yin edilib. Öz növbəsində Əzizbəyov rayon Polis İdarəsinin rəisi vəzifəsinə Sabirabad rayonunun keçmiş polis rəisi Xanlar Zeynalov tə`yin olunub. Bundan başqa, uzun-müddət sərəncamda qalan Nəsimi rayon Polis İdarəsinin sabiq rəisi Niyazi Xəlilov Bakı şəhər Baş Polis İdarəsi Narkotiklərlə Mübarizə İdarəsinin rəisi tə`yin edilib.

Onu da bildirək ki, son günlər Ş.Şirinovun vəzifəsindən çıxarılacağı halda mə`lumatlar aktuallaşmışdı. Xatırladaq ki, o Nardaranda baş verən e`tiraz aksiyalarından sonra "səhhəti ilə bağlı" vəzifədən getmək haqda ərizə vermişdi. Lakin çoxları bunu rəisin e`tiraz aksiyalarına loyal münasibətinin nəticəsi kimi dəyərləndirirlər. Qeyd edək ki, Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin rəisi Məhərrəm Əliyev də bu fikirləri təsdiqləmirdi.

TÜRKMƏNİSTANIN TÜRKİYƏDƏKİ SƏFİRİ NURMƏƏMMƏD XANAMOV İSTEFA VERDİ

Türkmənistan hakimiyyət dairələri üçün gözlənilməz olan bu addım Səfir tərəfindən mətbuat işçiləri ilə görüşündə belə açıqlandı. "Mənim atdığım addım uzun illər ərzində ölkənin möhkəmlənməsinə, onun xarici siyasətinin effektli olmasına və daxili islahatların effektivliyinə olan inam və səylərdən sonra gəldiyim qənaətin nəticəsidir. Belə görünür ki, Türkmənbaşının diktator rejimi dönəmində bu niyyətlər həyata keçəsi deyil. O rejim ki, Türkmənistanda qorxu, çıxılmazlıq, səfalət, beynəlxalq aləmdən təcrid, demokratik cəmiyyətin elementar atributlarına yasaq, informasiyalara çıxışa qadağa, beynəlxalq birliyin ölkədəki vəziyyətlə bağlı aldadılması və kobud dezinformasiya mühiti yaradıb".

Uzun illər Türkmənistanın Türkiyədəki səfiri vəzifəsində iki ölkə əlaqələrinin inkişafına öz töhfələrini verdiyini qeyd edən keçmiş səfir istefasının əsas səbəblərindən biri kimi Niyazovun "avantürist xarici siyasət doktrinasını", Türkiyə, Rusiya, Azərbaycan, Özbəkistan, və başqa dövlətlərlə münasibətlərlə "ikiüzlülük", "Türkmənistanın təcrid vəziyyətinə salınmasını" göstərir. Onun sözlərinə görə, yeni əsrin şərtləri altında bu, xalqa çox baha başa gələ bilər.

Qeyd edək ki, bu istefa Türkmənbaşının siyasətinə ilk e`tiraz faktı deyil. Bir müddət öncə Türkmənistan baş nazirinin müavini, Xarici İşlər Naziri Boris Şıxmuradov da vəzifəsindən istefa verərək, S.Niyazov barədə sərt bəyanatla çıxış etmişdi. Hazırda o, Rusiya paytaxtında gizlənib. Bu kimi faktları Türkmənistandakı diktatura rejiminə qarşı barışmaz müxalifətin meydana çıxması kimi dəyərləndirmək olarmı?

Qurban Məmmədov aclıq aksiyasını dayandırdı

Lakin hələ də "kars" da saxlanılır

Mə`lum olduğu kimi, "Hürriyyət" qəzetinin sahibi, tanınmış vəkil, ADP Siyasi şurasının üzvü, siyasi məhbus Qurban Məmmədov 13 saylı cəzaçəkmə müəssisəsində qanunsuz "kars"a salınmasına e`tiraz edərək yanvarın 28-dən aclıq aksiyasına başlamışdı. ADP üzvülərinin, onun Hüquqlarını Müdafiə Komitəsinin müraciətindən sonra Q.Məmmədov aclığı dayandırıb. Lakin Q.Məmmədova qarşı təzyiqlər hələ də davam etməkdədir. Belə ki, o, "kars"dan indiyədək çıxarılmayıb. Halbuki onun 5 gün müddətinə "kars"a salındığı barədə mə`lumat verilirdi. Lakin bir neçə gün keçməsinə baxmayaraq, onun Hüquqlarını Müdafiə Komitəsi MQİBİ rəhbərliyindən Q.Məmmədova qarşı qanunsuz hərəkətlərə son qoyulmasını tə`ləb edir.

Naxçıvanda iranlıların çalışdığı poliklinika bağlanıb

4 fevral Naxçıvan şəhərində iranlı mütəxəssislərin çalışdığı poliklinika fəaliyyətini dayandırıb.

MR səhiyyə naziri Əqil Mehdiyev bildirib ki, İranın Qırmızı Aypara Cəmiyyəti ilə Naxçıvanın Səhiyyə Naziri arasında 1996-cı ildə imzalanmış müqaviləyə uyğun olaraq poliklinika beş il yerli tibbi xidmət göstərib. Nazirin sözlərinə görə, artıq Naxçıvanda səhiyyə sahəsində problemlər aradan qalxdığından iranlı tibbi personalın çalışdığı poliklinikaya ehtiyac qalmayıb.

2 SAYLI ORTA MƏKTƏB MƏ`ZUNLARININ BAKIDA YAŞAYAN HƏMİN MƏKTƏB MƏ`ZUNLARINA

Müraciəti

Əziz həmyerlilərimiz!

Son vaxtlar orta məktəb mə`zunlarının görüşü adət halını almışdır. Bu görüşlər zamanı yaddan çıxmayan məktəb illəri xatırlanır, xatirələr yada düşür. Biz mə`zunların bu günkü görüşündə təhsil aldığımız məktəblə bağlı nəcib bir təşəbbüs irəli sürülmüşdür.

Hamınıza bəllidir ki, rayonda mövcud iqtisadi vəziyyət hələlik təhsil sahəsinə də lazımi səviyyədə vəsait qoyulmasına imkan vermir. Bizim təhsil aldığımız doğma 2 saylı məktəbin də tə`mirə məktəb ləvazımatlarına və inventarlara ehtiyacı vardır. Gələcəyimiz olan uşaqların bu məktəbdə rahat təhsil almaları üçün biz mə`zunlar bu çətin vaxtda məktəbə dayaq durmalı və öz köməkliyimizi əsirgəməməliyik.

Bu məqsədlə də biz sizi bu nəcib təşəbbüsə qoşulmağa çağırırıq. İnanırıq ki,siz bu nəcib təşəbbüsə qoşularaq müstəqil Azərbaycanımızın layiqli övladlarının yetişdirilməsində böyük xidməti olacaq doğma 2 saylı məktəbə öz köməkliyinizi əsirgəməyəcəksiniz.

Hörmətlə.

2 saylı məktəbin mə`zunları adından:

V.Ələkbərov. M.Əhmədov. V.Əliyev. V.Hüseynov. Ə.Hüseynov.Ə.Səmədov.
E.Məhərrəmov. S.İsmayılov.E.İsmayılov. E.Mehdiyev. Ə.Mehdiyev.
Ə.Nəsirov. İ.Tağıyev. Ş.Məlikov. R.Bəşirov. Ə.Quliyev

Müraciət 24 iyun 2001-ci il tarixdə 2 saylı orta məktəbdə qəbul edilmişdir.

QUBANIN "AY İŞIĞI" ƏDƏBİ MƏCLİSİ

Qubada fəaliyyət göstərən və bölgə yazılarını özündə birləşdirən "Ay işığı" ədəbi məclisi 1993-cü ildə yaradılmışdır. Məclis qədim Qubanın bu günkü ədəbi aləminə güzgü tutmaqla yanaşı, ədəbi keçmişinin də sirli-sehrli sənət ən`ənələrinə sadiq qalır, poetik sabahına yeni-yeni bədii töhfələrini verir. Milli tərkibi müxtəlif olan bir bölgədə dostluğa, qardaşlığa, başlıcası isə əsl ədəbiyyata xidmət etmək kimi müqəddəs bir vəzifəni yerinə yetirən, Dərbəndin "Narın-qala" ədəbi məclisiylə sıx əlaqələr quran, eyni adlı üç almanaxı işıq üzü görən bu məclisin fəaliyyəti Bakıda, eləcədə respublikamızın digər bölgələrində ziyalılar tərəfindən maraqla qarşılanmış və təqdir edilmişdir. B.Vahabzadə, Anar, S.Tahir, N.Xəzri, M.İsmayıl, M.Aslan, V.Arzumanlı, N.Şəmsizadə və bir çox ünlü ağsaqqal sənət adamları məclisə uğurlar diləmiş, yaxın və uzaq Dərbəndin, Təbrizin, Borçalının, Kərkükün poetik nəfəslərinə nəfəs tutmalarını salamlamışlar.

"Ay işığı" ədəbi məclisinin yeni şe`rlərini hörmətli qəzetinizə təqdim etməklə və poeziya həvəskarlarını nəzərinə çatdırmaqla digər bölgələrdə yazıb yaradan qələm dostlarımızı ürəkdən təbrik edirəm.

Hörmətlə: Ramiz Qusarçaylı,
şair, Azərbaycan YB-nin üzvü,
"Ay işığı" Ədəbi Məclisinin sədri.

Azərbaycan "Mübariz Müharibə Veteranları Birliyi" nin Salyan Rayon şö`bəsinin 2-ci konfransının nümayəndələrinin

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev cənablarına

Müraciəti

örmətli Prezident sizin yeritdiyiniz xarici və daxili siyasəti dəstəkləyirik. Bu gün Azərbaycanda hüquqi dünyəvi dövlət quruculuğunda sizin böyük zəhmətiniz vardır.Qarabağ probleminin həlli üçün yeritdiyiniz siyasəti bəyənirik. Torpaqlarımızın azad olunması üçün A.M.M.V.B-nin üzvləri hər an hazırdır.

Müharibə veteranları şəhid ailələrinə Qarabağ əlillərinə göstərdiyiniz qayğıkeşlikdən biz çox razıyıq. Yerli dövlət büdcəsinin təsdiqi ilə əlaqədar qanunvericiliyimizə müəyyən dəyişikliklər olunmuşdur. Biz bu islahatı vacib bilir, qəbul edirik. Həmişə sizin müdrikliyiniz dahi şəxsiyyət olmağınız, xalqımızın karına gəlib. Odur ki, sizdən xahiş edirik ki, imtiyazlı şəxslər üçün nəzərdə tutduğunuz güzəştlərin saxlanılmasına köməklik edəsiniz.

A.M.M.V.B-nin Salyan rayon şö`bəsinin 2-ci Konfransının Nümayəndələri adından.

D.Əliyeva adına qadın hüquqları müdafiə cəmiyyəti Xaçmaz rayon şö`bəsinin sədri, Quba, Xaçmaz bölgəsi üzrə İnsan hüquqları Resurs mərkəzinin icraçı direktoru Solmaz Mehdiyevaya

Ərizə

Biz Qusar rayon Atlüxan kənd sakinləri mə`lumat üçün sizə bildiririk ki, prezidentin torpaq islahatı ilə əlaqədar verdiyi fərmana əsasən torpaq islahatı ilə əlaqədar verdiyi fərmana əsasən torpaq islahatı aparılmalı idi. Lakin hal-hazıra kimi Atlüxan kəndində islahat getməmişdir. Torpaqda yaşaya-yaşaya torpaqsız qalmışıq. İslahatla əlaqədar olaraq dəfələrlə rayon İH-nin başçısı, müavinləri və işçiləri ilə görüşmüşük. Lakin İH-nin işçiləri bizi təhqir etməklə, tutmaqla hədələyərək sizə sadvalist, vəhabist damğası vurarıq deyə hədələnmişik. Onu da bildirim ki, 1996-cıldən Qusar rayon İH-ə rəsmi şikayətlər etmişik. 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının prezidenti H.Əliyev cənablarına, Baş Nazir A.Rasizadəyə, Milli Məclisin sədri M.Ələsgərova , Aqrar İslahat Komisiyyasının sədri A.Abbasova, Baş Prokuror Z.Qaralova, Ali Məhkəmənin sədri S.Həsənovaya, Dövlət Torpaq Komitəsinə və Qusar rayon İcra Başçısı İ.Əmirov cənablarına şikayət ərizəmizi göndərmişik, lakin hal-hazıra kimi heç bir cavab almamışıq.

Ona görə də biz Atlüxan kənd sakinləri aşağıdakı tələblərimizin yerinə yetirilməsini xahiş edirik.

1. Torpaq islahatının aparılması üçün Bakıdan komissiya tələb edirik.
2. Dövlət xəritəsinə əsasən Atlüxan kəndinə məxsus olan torpaq müəyyən edilsin.
3. Dövlət xəritəsinə əsasən torpaq payı düşən vətəndaşlara püşk atma yolu ilə torpaqlar paylansın.

Xahiş edirik bütün bunları həyata keçirmək üçün Respublika nümayəndəliyindən mütəxəssislər iştirak etsin.

Hörmətli Solmaz xanım 23 avqust 2001-ci il tarixdə sizin qəbulunuza torpaq islahatı ilə əlaqədar olaraq Atlüxan kənd camaatından ağsaqqallar Bakı şəhərinə yola düşmək üçün yığıncaq keçirmişdir. Nümayəndələr həmin yığıncaqda seçilmişdir. Lakin həmin gün rayon İH-nin nümayəndələri xəbər tutaraq, polislə birlikdə kəndə gələrək camaata hədə-qorxu gəlmiş tutmaqla hədələmiş, "kim Bakı şəhərinə getsə biz onu sadvalist, vəhabist damğası vurarıq tutacağıq" - deyə hədələmişdir. Ərizəmizdə göstəririk ki, biz Atlüxan kənd camaatı sadə kənd adamlarıyıq. Biz nə sadvalist, nə də vəhabistik. Bu haqda heç bir anlayışımız yoxdur. Rayon İH süni gərginlik yaradır, üz-üzə qoyur. Onun belə qanunsuz hərəkətlər etməyə nə marağı var?

Biz qanun çərçivəsində torpaq islahatının aparılmasını istəyirik. Hüquqlarımız qorunmazsa başqa tədbirlərə əl atmaq məcburiyyətində qalacağıq. Biz dövlət orqanlarından Konstitusion hüquqlarımızın qorunmasını xahiş edirik.

Qusar rayonunda İH sadə adamları separatçılarla səhv salır. Xahiş edirik bizim hüquqlarımızın qorunmasını nəzərə alasınız.

20 nəfər Atlüxan kənd sakini (imzalarla təstiq etmişlər)

Əliq kəndinin təəssüratlarından

Müəllimlik sənətinə yiyələnmək çox yaxşı peşədir. Çünki, insanı həyata hazırlayan, peşə sahibi edən, çörək yiyəsi edən müəllimdir.Həyatda hər nəyə nail olmuşuqsa,müəllimlərin sayəsində nail olmuşuq. Həkimi-həkim edən, alimi-alim edən də müəllimdir. Mənim müəllim peşəsinə xüsusi hörmətim var. Elə bu üzdən də mənim bu səfərki müsahibim Quba rayonunun Əliq kənd orta məktəbinin direktoru, əməkdar müəllim Bəkmirzə Paşayevdir.

Paşayev Bəkmirzə 1952- ci il sentyabrın 3-də Qubanın Əliq kəndində anadan oiub. O, 1969-74-cü illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda təh sil alıb. İlk əmək fəaliyyətinə elə rayondan başlayıb. Hal-hazırda Əliq kəndində orta məktəbdə drektor vəzifəsində çalışır.

Mən məktəbə daxil olanda ilk növbədə diqqətimi təmizlik cəlb etdi. Məktəblilərin əynindəki məktəbli forması, onların davranışları məni çox heyran etdi. Bunlar hamısı Bəkmirzə müəllimin tələbkarlığından irəli gəlir. Onun məktəbində şagirdlər çox savadlı və tərbiyəlidirlər. Onu da qeyd edim ki, məktəbin 300 nəfər şagirdi var. Bəkmirzə müəllimin yetirmələri ali məktəblərdə təhsil aiıb və alırlar. Onların içərisində alim, müəllim, mühəndis, həkim və s. kimi görkəmli ziyalı şəxslər də vardır. Məktəbin tə`mirində, onun yaraşıqlı görünməsində elə onun yetirmələrinin də böyük rolu var. Onun keçmiş mə`zunlarından biri Bakı Azərpoçtun Rə`isi məktəbin tə`miri üçün sponsorluq etmişdir. Bəkmirzə müəllimin məktəbində əlil, şəhid, kimsəsiz ailələrin uşaqları da təhsil alırlar. O, bunların hamısına yardım edir. Məktəbin şagirdləri də onun zəhmətini yerə vurmur.

Məktəbi ə`la qiymətlərlə oxuyurlar. Onlar özləri də vətənlərinə layiq övlad olmaq istəyirlər. Bəkmirzə müəliim və şagirdləri də bu arzulara nail olacaqlar. Mən bir daha Quba rayonunun Əliq kənd məktəbinin müəllimlərindən biri ilə də həmsöhbat oldum.

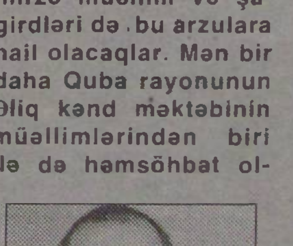

Əlixanov Hacıqulu 1941-ci ildə dekabrın 29-da anadan olub. O,1961-ci ildə Ordu sıralarına çağırılıb. Xidmətdən qayıtdıqdan sonra o, kənddə əmək fəaliyyətinə başlayıb. 1966-cı ildə Dmitrov adına kolxozda fəhlə, mühasib, kitabxanaçı və s. kimi vəzifələrdə işləmişdir. Sonra 1968-ci ildə M.Ə.Sabir adına Pedaqoji texnikumda, M.F.Axundov adına İnistitutda rus dili fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Hal-hazırda Əliq kəndində rus dili və ədəbiyyatından dərs deyir. Onun dərs dediyi şagirdlər çox savadlı və ağıllıdırlar. Eyni zamanda Hacıqulu müəllim xeyirxah işlər ilə məşğuldur. Kəndin problemləri onu çox narahat edir. Buna misal olaraq deyə bilərəm ki, onun çakdirdiyi yol - Qubadan Əlik kəndinə gedən yoldur. Bu yol çox bərbad vəziyyətdə idi. Kəndə heç bir maşın gələ bilmirdi. O, hətta sovet illərində bu yol barəsində çox yerlərə öz şikayətini bildirmişdi. Keçmiş Mərkəzi Komitəyə kimi şikayətlər etmişdir. Hacıqulu müəllim buna görə bir çox təsirlərə mə`ruz qalmışdır. Lakin buna baxmayaraq o, çətinliklə arzusuna nail ola bilib. 1988-ci ildə indiki Milli Məclisin deputatı, Millət Vəkili Arif Rəhimzadənin köməkliyi ilə bu yolun çəkilişini təşkil edir. Yolun ilk xeyir-duasını o verir, Qubadan Əliq kəndinə gedən yolu onlar salırlar. Qudyalçayın sahilində yerləşən bu kəndi daşqından, tozluqdan təmizləyib. O, öz xeyirxah işi ilə kənd əhalisinin gözündə yüksəlir. Bütün kəndin əhalisi ona alqış diləyir. Yol əsrlərdən - əsrlərə, nəsillərdən - nəsillərə keçir.

Hacıqulu müəllim Allah sizə bu yolda uğurlar diləsin. Sizə uzun ömür, uğurlar arzulayırıq.

Xankişiyeva Elmira.

ONU XALQ SEÇMİŞDİR

Aydın Kazımov 1969-cu ilin sentyabrın 26-da Quba rayonunun Xamaləh kəndində anadan olmuşdur. 1985-1989-cu illərdə Quba Sovxoz texnikumunu bitirmişdir. İlk əmək fəaliyyətinə İsmayıllı rayonunda başlayıb. 1989-cu ildən bu rayonda aqranom işləyib. Sonra hərbi xidmətə çağırılıb. O, hərbi xidmətini Rusiyanın Xabarovski şəhərində keçirib. Hərbi xidməti başa vurduqdan sonra öz rayonunda Lenin adına sovxozda kevfiyyət üzrə aqranom işləyib. 1989-cu ilin dekabr ayında yekdilliklə bələdiyyə sədri seçilib. O, seçki qabağı xalqının layiqli övladı kimi səylə işləyəcəyinə söz vermişdir. YAP-ın üzvüdür. Ailəlidir. İki övladı var.

Azərbaycan respublikasının prezidenti H.Əliyev cənablarının 15 yanvar 2001-ci il tarixli, 253 saylı fərmanında - bələdiyyələrə inzibati binaların verilməsi Respublika Nazirlər Kabinetinə və yerli icra hakimiyyəti orqanlarına həvalə olunub. Bundan başqa prezidentin yeni fərmanında isə bələdiyyələrə 2002-ci il yanvarın 1-dən torpağın verilməsi və əhalidən vergi yığımı sisteminin də onlara həvalə edilməsi göstərilir. Bələdiyyələrin yaradılmasından iki il keçməsinə baxmayaraq əhali hələdə bu qurumun fəaliyyət sistemlərindən xəbərsizdir. Lakin Quba rayonunun Xamaləh kənd əhalisi bələdiyyə sədri Aydının öz iş fəaliyyətini bəyənir, Hətta ona özləri də köməklik edir. Belə ki, 1906-cı ildən qalan qədim məscid binasının bərpasına başlayan Aydına əhali özləri də köməklik göstərir. Təhsil sahəsinə böyük marağı olan Aydın orta məktəb şagirdlərindən ə`la qiymətlər alanları mükafatlandırır. Bundan başqa əhalinin yol, su və s. problemlərinin həllini həyata keçirir. Hər bir işi planlı şəkildə işləməyi sevir. Kənd əhalisinin hər birinin dərdinə şərik olmağa çalışır.

Xankişiyeva ELMİRA

Qısa arayış. Qasımov Qanlı Musa oğlu 1936-cı ildə Goyçə mahalının Hərimanlı kəndində dünyaya göz açıb. Əvvəl All Partiya məktəbini, sonra isə, yə`ni 1960-cı ildə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun iqtisadiyyat fakultəsini bitirmişdir. Ailəlidir, iki övlad sahibidir.

BU AZƏRBAYCAN XALQININ ARZUSUDUR

Müsahibim Xanlar rayonunun Quşqara kənd İcra nümayəndəsi Qasımov Qanlı Musa oğludur.

Müəllim, ilk dəfə olaraq əmək fəaliyyətinə harada başlamısınız və o illəri necə xatırlayırsınız?

Mən təbiət e`tibarı ilə torpağa bağlı bir insanam. Gənc yaşlarımdan ta bu günə kimi bütün həyatımı kənd təsərrüfatına bağlamışam. Göyçədə yaşayıb-işlədiyim illəri isə həm xoş, həmdə eyni zamanda kövrək qəmli-kədərli duyğularla xatırlayıram. Belə ki, hələ qaçqınlıq illərindən xeyli əvvəl, yə`ni 1974-cü ildən 1980-ci illərə kimi Göyçə mahalında kənd soveti sədri, 1980-88-ci illərə kimi isə kolxoz sədri vəzifələrində işləmişəm.

Siz Xanlar rayonunda məskunlaşdıqdan sonra da xeyli iş görmüsünüz. Bu haqda nə deyə bilərsiniz?

1988-ci ildə erməni işğalçıları göyçəliləri Göyçə mahalından qovdular. Biz Azərbaycana pənah gətirdik və Xanlar rayonunun Mirzik kəndində məskunlaşdıq. Elə həmin vaxtdan ta bu günə kimi yenə də quruculuq və təsərrüfat işilə məşğul olmuşam. Burada da əvvəl sovxoz drektoru, sonra isə Quşqara kənd icra nümayəndəsi vəzifəsində işləmişəm. Kənd camaatı ilə söhbətdən belə mə`lum oldu ki, müəllim burada işlədiyi müddətdə özünün işgüzarlığı, bilik və bacarığı ilə hamının hörmətini qazanmış, əlindən gələni camaatdan əsirgəməmişdir.

Həmişə kənddə işığın, suyun olmasının, kəndin abadlaşmasının qayğısına qalır. Torpaq islahatı ilə bağlı yerli əhaliyə torpaq paylanmasında iştirak etmiş, eyni zamanda yeni ailə quranlara, şəhid ailələrinə, Qarabağ müharibəsi veteranlarına növbədən kənar torpaq sahəsinin verilməsində böyük köməkliyi olmuşdur.

Torpaq islahatı ilə bağlı icra nümayəndəsi onu da qeyd etdi ki, bir neçə dövlət əhəmiyyətli təsərrüfatlar öz yerində qalmışdır.Bunlardan camışçılıq və toxumçuluq sovxozları əvvəlki qaydada fəaliyyət göstərir.

Aeroport yolunun kənarında qaçqınlar üçün təzə salınmış kəndə 1-km-lik məsafədən su çəkilmişdir. Bundan başqa kənddə 10 şəhid ailəsi vardır ki, bunlar da Xanlar Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı Əli mustafayev cənablarının göstərişinə əsasən hər ildə taxılla və digər ərzaq məhsulları ilə tə`min olunurlar. Əvvəllər kənddə 8-illik məktəb fəaliyyət göstərirdi, lakin icra nümayəndəsinin köməkliyi sayəsində bu, 11-illik kənd orta məktəbi ilə əvəz edildi.

Bundan başqa bir çox tədbirlərin, o cümlədən Dədə Qorqudun ildönümünü, 20 yanvar faciəsinin, Xocalı soyqırımının və Novruz bayramlarının, Prezidntimizin anadan olmasının və s. keçirilməsində icra nümayəndəsi həm də təşkilatçı kimi fəal iştirak edir.

Müəllimin arzu və istəyini soruşduqda, o, bunu qeyd etdi ki, qoy hörmətli Prezidentimiz özünün uzaqgörənliyi ilə, dünya miqyaslı siyasi xadim kimi bilik və bacarığının sayəsində işğal altında olan torpaqlarımızı sülh yolu ilə geri qaytarılmasına köməklik etsin. Bütün köçkün və qaçqınlar öz doğma ata-baba yurdlarına qayıtsınlar.

Bu, təkcə mənim yox bütün Azərbaycan xalqının arzusu və istəyidir.

Biz də bu arzuya qoşularaq deyirik ki, qoy Allah bu işdə Azərbaycan xalqına kömək olsun!

Qəzənfər Gəncəli

ABŞ-IN BEYNƏLXALQ CHF TƏŞKİLATI İLƏ ƏLAQƏ YARADILDI

Xanlar rayonu Mollacəlilli bələdiyyəsinin fəaliyyəti haqqında Kəpəz müəllim mə`lumat verir.

Bələdiyyələri bizim cəmiyyətimiz üçün yeni bir sahə olduğu hamıya mə`lumdur. Kifayət qədər təcrübə olmadığı üçün ölkəmizdə yaradılmış bütün bələdiyyələrdə olduğu kimi bizim bələdiyyəmiz də çətinliklərlə işləməli olur. Amma bizim bələdiyyə şurasına seçilmiş üzvüləri bələdiyyəmizin formalaşmasında əllərindən gələn köməkliyi edirlər. Aydındır ki, bələdiyyələrin fəaliyyət dairəsi onun büdcəsinin formalaşmasından asılıdır. Biz bu sahədə atdığımız ilk addımlarla əhalini özümüzə inandırmağa çalışmışıq. Bələdiyyəmizin ilk fəaliyyət dövrlərində əhalinin sosial problemlərinin həlli istiqamətində ba`zi işlər görməklə onların qazandıq. Büdcəyə daxil olacaq vergilərin toplanmasında qarşımıza çıxan çətinliklərin 70 faizini aradan qaldırmağa nail olmuşuq. Sosial problemlərin həlli yolunda aşağıda göstərilən işlər bələdiyyə və kənd icra nümayəndəliyinin birgə fəaliyyətinin nəticəsidir. Ötən ilin əvvəllərində 5 km yol cari tə`mir edilərək istifadəyə verilmişdir. 500 metr elektrik naqili yenisi ilə əvəz olunmuş, 10 ədəd elektrik dirəkləri dəyişdirilmişdir. Bələdiyyə büdcəsində olan imkanımızı nəzərə alaraq bu il də bir sıra işlər görməyə nail olmuşuq. Beləki kənd qəbrstanlığında şəhidlərin xatirəsini əbədiləşdirmək üçün onların dəfn olunduğu yerdə ehsan bulağı tikilmiş, kənd daxilində 3 ədəd içməli su kranı təmir edilmişdir. Kənd orta məktəbində uzun illər tə`mir aparılmaması nəticəsində məktəbin bərbad hala düşməsini nəzərə alaraq məktəbdə smeta dəyəri 3,438,000 manat olan tə`mir işlərinə başlamışıq. İki aztəminatlı ailəyə maddi yardım olunmuşdur. Bundan başqa Respublikamızın 10-cu ildönümü müeasibətilə keçirilən bayram tədbirlərində 4 şəhid ailəsinə, 2 Qarabağ əlilinə, 4 nəfər əsrin 100 yaşlı adamlarına bayram hədiyyəsi verilmişdir. Biz görülən bu tədbirlərlə kifayətlənməyəcək kəndimizin ən böyük probleminin həll edilməsi yolunu tapmaq üçün kənd icra nümayəndəliyi ilə birlikdə xarici fond təşkilatları ilə əlaqə saxlayacaq. Amerikanın beynəlxalq CHF təşkilatı ilə öz əlaqəmizi yarada bildik. Biz İcma Fəaliyyət qrupu yaradacaq onların gözəl fəaliyyətinin təşkili nəticəsində həmin təşkilatdan 20 min ABŞ dolları məbləğində pul uduşuna nail olduq. Hal-hazırda smeta dəyəri 25 min ABŞ dolları məbləğində olan 10500 metr məsafədən kəndə suvarma suyu məqsədi ilə boru kəmərinin çəkilişinə başlanmışdır. Bu iş layihədə göstərildiyi kimi 72 günə başa çatdırılacaq və təşkil olunacaqdır. İcma fəaliyyət qrupu həmin CHF təşkilatı ilə əhalinin sosial problemlərinin həll edilməsini qarşıya məqsəd kimi qoyacaqdır.Və mən əminəm ki, biz həmin təşkilatla daha çox işlər görəcəyik. Xırda problemlərimizi isə bələdiyyənin vəsaiti hesabına aradan qaldırmağa çalışacağıq.Bu işlərin görülməsi əhalidə bələdiyyələrə inamın və marağın artması üçün əyani sübutdur.

Bəzi yerli İcra Hakimiyyəti orqanlarının bələdiyyələrin fəaliyyətinə müdaxilə etmək cəhdləri mətbuatdan bizə mə`lumdur. Amma bizim bələdiyyə belə bir müdaxilə ilə üzləşməyib.Əksinə biz həm Rayon İcra Hakimiyyətinin həm də kənd İcra nümayəndəliyinin öz üzərimizdə həmişə qayğılarını hiss edirik və bu qayğıdan çox razıyıq. Çalışacağıq ki, gələcəkdə də yeni yaranan qurum kimi öz xeyriyyəçi işlərimizlə seçicilərimizin e`timadını qazanaraq, böyük nailiyyətlər əldə edək.

Qəzənfər Gəncəli

QUBA KƏND BƏLƏDİYYƏSİ

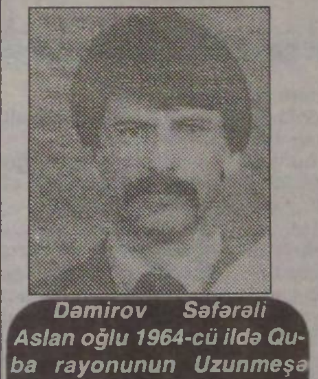

Dəmirov Səfərəli Aslan oğlu 1964-cü ildə Quba rayonunun Uzunmeşə kəndində anadan olub. 1999-cu ildən rayonun Uzunmeşə kənd bələdiyyəsinin sədri vəzifəsində çalışır.

Səfərəli müəllim, bələdiyyə sistemi respublikamızda yeni tə`yin olunmuş orqandır. Bu gün respublikamızda bu orqanın geniş fəaliyyət göstərilməsi üçün yetərincə şərait yaradılırmı? Bələdiyyə sədri seçildiyiniz gündən bu günə kimi hansı tədbirləri həyata keçirmisiniz və gələcəkdə hansı tədbirləri həyata keçirmək fikrindəsiniz... Səfərəli müəllim bu gün öz seçicilərinin e`timadını doğrulda bilirmi?

- Mə`lum olduğu kimi 12 dekabr 1999-cu il Azərbaycanda ilk bələdiyyə seçkiləri keçirildi. Qeyd edim ki, Azərbaycan bələdiyyə orqanı Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Bizlər də onun təşəbbüsü ilə yaranan, diqqəti ilə inkişaf edən bir qurumun üzvüləriyik. Möhtərəm prezidentimiz Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 2000-ci il fevral ayının 26-da Ədliyyə Haziri tərəfindən nizamnaməmiz qəbul olundu. Ədliyyə Hazirliyində "Bələdiyyələrlə iş və bələdiyyələrlə meteroloji yardım mərkəzi"nin yaradılması, onlarla qanunun tətbiq edilməsi barədə müvafiq fərmanların nizamlanması və bələdiyyənin büdcəsinə dövlət tərəfindən köçürülmüş dotasiyalar yeni quruma qayğı nümunəsidir. Bu gün respublikamızda bələdiyyələrin hüquqi, iqtisadi və maliyyə əsasları formalaşır.

Qısa müddətdə ilk addımlarını atan bələdiyyələrin qarşılaşdığı ba`zi problemlər geniş miqyaslı tədbirlər planı həyata keçirilərək öz həllini tapmamışdır.

Rəhbəri olduğum bələdiyyənin üzvüləri qarşıda nəzərdə tutulan geniş fəaliyyət proqramının həyata keçirilməsi üçün səylə çalışırlar.

Bələdiyyə yaranandan kəndin kimsəsiz ahıllarına, uşaqlara müxtəlif yardımlar göstərmişik Kənddə bir çox abadlıq işləri görülüb. Kənddə yerləşən Murad piri və məscid tə`mir edilmişdir. Kənd əhalisinin içməli su ilə tə`min olunması üçün 3km məsafədən su kəməri çəkilmişdir. tibb məntəqəsi tə`mir edilmişdir. Həmçinin kənd yollarının abadlaşdırılması işi də həyata keçirilmişdir. Gələcəkdə də əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması nəzərdə tutulur.

Bələdiyyənin üzvüləri kütləvi tədbirlərdə, əlamətdar tarixi günlərin qeyd olunmasında əhali ilə birgə olur və əlindən gələni əsirgəmir.

Biz çalışacağıq ki, respublikamızda bələdiyyələrin fəaliyyəti bundan sonra da inkişaf edərək özünü doğrultsun.

Səfərəli müəllim, bu xeyirxah işdə biz də sizə uğurlar və yeni-yeni nailiyyətlər arzulayırıq. Arzu edirik ki, bu kiçik kənd bələdiyyəsinin sədri öz seçicilərin e`tibarını qazansın.

Xankişiyeva ELMİRA

OD TUTUB ALIŞAN MƏZAR

Alqış vətən torpağını candan əziz bilənlərə. Alqış olsun vətən üçün döyüşlərdə ölənlərə.

İnanmaq olmur ki, bir daha mən onu görməyəcəyəm. Bunu fikirləşəndə qəlbim sıxılır, dəli olmaq həddinə çatıram. Mən onun üçün kim olmuşam? Dostmu, qaraşmı, yoldaşmı? Kim bilir, bəlkə də bunların hamısını əvəz etmişəm. Əlbəttə; kişilər çox vaxt öz hisslərini açıq biruzə vermək istəmirlər. Baxmayaraq ki, onunla ildə bir dəfə görüşürdük. Hərdən bir məktublaşırdıq. Amma onunla hər görüş mənə doğma, əziz idi.1993-cü ildə onu cəbhəyə yola salanda belə, mən özüm də onunla sonuncu görüşüm olacağını ağlıma belə gətirmirdim.

Qoy onun kişi kimi hərəkəti hamıya örnək nümunə olsun. O, doğulduğu torpağı qorumaq üçün fikirləşmədən ön cəbhəyə getdi. Tamara bu dərd bizim dərdimizir. Bu dərdi məzara gedənə kimi birlikdə çəkməliyik. Cəmaləddini isə heç vaxt unutmayacağıq. O, ölmədi, sadəcə olaraq bizdən əbədi ayrıldı.

Ağayev Cəmaləddin Hilal oğlu 1951-ci ildə Salyan şəhərində anadan olub. Salyan şəhər 1 saylı orta məktəbi 1968-ci ildə bitirib. Ukraynanın Xarkov Şəhərində 2 il harbi xidmətdə olub. Özüdə artileriya hissəsində. Xidmət etdiyi zaman komandarlərinə harbi təhsil almaq haqqında raport yazdı. İmtahanları müvəffəqiyyətlə verdi. Ukraynanın Sumi şəhərində yerləşən iki dəfə Qırmızı Bayraqordenli M.V.Frunze adına Ali Hərbi Mühəndislər Akademiyasına daxil oldu. 1973-cü ildə həmin Akademiyanı başa vurdu. Hümunəvi hərbi zabit kimi Almaniyanın Qalle şəhərinə göndərildi. Beş il Almaniyada zabit kimi fəaliyyət göstərdi. Qüsursuz xidmətlərinə görə medalla təltif olundu. Yenidən Ukraynaya çağrıldı. Bu dəfə Turuskavest şəhərində havadan müdafiə hissəsində xidmətini davam etdirdi. Svetlana adlı bir qızla ailə qurdu. Camal və Hataşa adlı övladları dünyaya gəldi. Cəmaləddin inadkar, sözündən dönməyən, oğul idi. Ən çətin yerlərə getməyə can atırdı. Elə bil ölümü axtarırdı, ölümlə mübarizə aparmaq istəyirdi. Əfqanstanda müharibə başlayanda Cəmaləddin də ora getdi. 1978-ci ildə od-alov içərisinə düşdü. Bir il ərzində 135 dəfə hava hücumunda iştirak etdi.

Sonuncu hava hücumunda düşmən döyüşçü yoldaşlarının hamısını gülləden keçirtdi.Camalədin təsadüf nəticasində meyidlərin arasında sağ qaldı. Və bir günün içərisində saçları ağardı. O,yenidən Ukraynaya çağrıldı. Bu dəfə Ovruc şəhərində xidmətini davam etdirdi. Və bir neçə ildən sonra 1986-cı ildə Çernobıl Atom Elektirik Stansiyasında qəza baş verdi. Çernobıl qəzasının aradan qaldırılmasında əsl fədakarlıq göstərdi. Altı il orada olmağı hər adam, hər kişi bacarmazdı. Amma Cəmaləddin hər çətinliyə dözdü, sinə gərdi.

Doğma Vətənin ən ağır günlərində Cəmaləddin ana torpağının harayına özünü yetirdi.1993-cü ildə doğma yurdu Salyana qayıtdı. Bir neçə aydan sonra cəbhəyə yola düşdü. Mühəndis, kapitan Cəmaləddin Ağayev torpaqlarımızın müdafiəsində ayq-sayıq dayandı. Ağdam yaşayış məntəqələrinin düşmən tapdağından təmizlənməsində bir zabit kimi əsl qəhrəmanlıq göstərdi.

25 aprel 1994.Milli Ordumuzun döyüşçüləri və bir neçə texnika düşmən mühasirəsində idi.Onları mühasirədən çıxarmaq Cəmaləddinə e`tibar edildi. O vaxt ,Baş Qərvənd istiqamətində başıpozuqluq var idi.Döyüşçülərimizin, düşmənin hansı istiqamətdə mövqe tutmaları mə`lum deyildi. Güllələr hər tərəfdən yağış kimi yağırdı. Buna baxmayaraq Cəmaləddin 3 nəfər döyüşçü götürüb Baş Qərvənd istiqamətində maşınla yola düşdü. Xeyli yol getmişdilər. Kəndin içərisindəki qamışlığa yaxınlaşdı. Hiyləgər düşmən gizləndikləri yerdən maşını güclü atəşə tutdu, Cəmaləddingil qapıları açıb, ehtiyatla aşağı düşdülər. Sonra o pulemyotu götürüb döyüşçü yoldaşlarına:"Kömək ardınca gedin, mən sizi müdafiə edəcəyəm" deyib Cəmaləddin qamışlıqda gizlənən erməni quldurları ilə təkbaşına döyüşə girdi. Cəmaləddinin silahdaşlarından biri şəhid oldu, digəri isə ağır yaralandı.

O biri yoldaşı özünü Ordumuzun əsgərlərinə çatdıra bildi. Cəmaləddin isə hələ döyüşürdü. Bir neçə erməni dığasını da gəbərtmişdi. Ermənilər ondan yanıqlı idilər. Cəmaləddin əllərinə keçsə idi dərhal parça-parça edərdilər. Pulemyotun patronu qurtardı. Silahsız, patronsuz qaldı Cəmaləddin. Özünə çıxış yolu axtarırdı. Elə bu vaxt düşmənin snayperdən atdığı güllə ürəyinə dəydi. Döyünən qəlbini 44 yaşında susdurdu. Çox çəkmədi ki, ermənilər Cəmaləddinin meyidinə yaxınlaşdılar.Ayaqları ilə onun meyidini o tərəf, bu tərəfə itələyərək diri olub- olmadığını yoxladılar. Bütöv bir güllə darağını Cəmaləddinin ürəyinə boşaltdılar.Sonra maşını öz maşınlarına qoşaraq şəhid döyüşçümüzlə , yaralı əsgəri maşına atdılar.Cəmaləddinin meyidini götürməyə imkan tapa bilmədilər. Çünki ordumuzun əsgərləri artıq düşmənləri haqlamışdılar. Ermənilər dərhal aradan çıxdılar. Doqquz gün Baş Qərvənd kəndi uğrunda ölüm-dirim savaşı getdi. Əldən-ələ keçən kənd nəhayət düşməndən azad olundu. Cəmaləddinin meyidi götürüldü.Şəhid düşməsindən 2 gündən sonra Müdafiə Hazirliyinin Cəmaləddinin diviziya kamandiri olması haqda əmri gəldi. Heyf ki, Cəmaləddin o günü görə bilmədi. Cəmaləddin Ağayev Salyan Rayonunda Şəhidlər Xiyabanında uyuyur. Lakin ona, onun ruhuna qarşı hörmətsizlik davam edir. Vətənin belə mərd, igid oğlunun adının əbədiləşdirilməsi haqqında heç kim fikirləşmir.Görəsən nə vaxta kimi? Bacısı Tamaranın fəryadını isə heç kəs eşitmək istəmir.

"Əlisakit Ağababaoğlu.

MƏNİ TƏNHA GÖRÜBLƏR

Bəşər tarixində insan dünyanın əşrəfi hesab olunub. Xalq şairimiz S.Vurğun isə "soyuq məzara da zinətdir, insan!" - deyibdir.

Lakin bə`zən insanların bədxah əməlləri, çirkin niyyətləri ilə qarşılaşanda insanı nə dünyanın əşrəfi sayır, nə də onu soyuq məzara zinət hesab edirsən. İnsanlarda olan məkr və hiylə, tamah hissi, paxıllıq, xəbislik və s. keyfiyyətləri üstələyir! heçə-puça döndərir. Süleyman peyğəmbərin məsəllərində belə deyilir: "Qəlbində məkr olanlara xor baxılar", və ya "Tamahkar dava yaradar, Rəbbə güvənən bolluğa çatar".

Həzrəti Məhəmməd Əleyhissalamın "101 hədis"ndə isə:

"Ən yoxsul adam tamahkar olan kimsədir" kəlamları tamahkarlığın insan övladı üçün ən böyük qəbahət olduğuna dəlalət edir.

İndiki ağır dövranda insanlarda tamah, acgözlük, başqalarının vardövlətinə, mal-mülkünə asanlıqla sahib olmaq hərisliyi artmaqdadır. Belə insanlar vəhşiləşib ən pis yollara əl atmaqla, nəyin bahasına olursa-olsun başqasının malına, mülkünə sahib olmağa can atırlar. Tanrı öz bəndələrini bələlərindən qorusun. Lakin bə`zən köməksiz, sahibsiz bəndəsini tanrı da qoruya bilmir. Tənhalıq özü onları bələlərinə düçar edir. Bələlərinə düçar olmuşlardan biri də Dəvəçi rayonunun Dəvəçi kənd sakini Məmmədova Elmira Şəmi qızıdır. Onun söylədikləri:

"Mən əvvəllər tək olmamışam. Atamın anamın yeganə övladı olmuşam. Atam Şəmi uzun müddət sistemdə işləyib. O anam Roza ilə evlənəndə birinci arvadı Saatxanım olub. Atamın ondan övlad olmadığından yaş yarımlığımda zorla anamdan ayrılıb analığıma verildim. Orta məktəbi bitirəndən sonra 1976-77-ci illərdə Dəvəçinin Quşçu kəndində 110 saylı texniki peşə məktəbini bitirmişəm. Bağbançılıq ixtisası almışam. İxtisasım üzrə heç yerdə iş tapmadığımdan 3 aylıq dərzilik üzrə şagird olmuşam. 1982 - 1994-cü ilədək dərzi işləmişəm.

1992-93-cü illərdə Qarabağda gedən müharibədə vuruşan cəbhəçilərə kömək məqsədi ilə pulsuz balış və döşək ağları tikib, 100 manat pul ilə cəbhəyə göndərmişəm. Hamı kimi məndə könlüm tutan allah bəndəsinə nişanlandım. 1980-cı ildə bibim Mina Ağayeva və onun dayısı arvadı Zeynəb Kərimovanın bədxahlığı ucbatından toyumda qalmaqal düşdü. Valideyinlər arasında baş verən narazılıqlara görə toyum dava-dalaşla sona yetdi. Ömürlük ailə səadətindən məhrum oldum. Atam dünyasını dəyişəndən sonra, (10 ildir rəhmətə gedib) əsil müsibətli, faciəli günlərim başladı. Məni tək görüb, müxtəlif təzyiqlərə mə`ruz qoymağa başladılar. Analığım Saatxanım həyətdə oğru görüb psixi xəstəliyə tutulub yataq xəstəsi olandan sonra tamamilə təkləndim. Atam sağlığında Petrov adlı rusun arvadı Jeniyadan aldığı bu evləri mənim adıma keçirmişdi. Yaxın qonşum Hadir və arvadı Həcər Şahverdiyevlər evimi əlimdən almaq üçün hər cür məkr və hiyləyə əl atır, mənə şər və böhtanlar yağdırırlar. Bibim Mina və gəlininin dayısı arvadı Zeynəb də ona köməklik edir. Himayədarları, arxaları da Nadirin qohumu İcra hakimyyətində ictimai-siyasi şö`bənin işçisi Rafiq Ramazan oğludur. Dükandar Nadir onun qaynatasıdır. Nadirin oğlu Cavidin jurnalist olmasına baxmayaraq ata-anasının haqsız əməllərinə göz yumur. Onlar evimdə təmir işləri aparan milliyətcə rus Pavel Makarovu öyrədib məni döydürüblər. Pavel və Elşad Ağarzayev birlikdə Aydınla Bənövşənin qapısından 7 qaz, 3 ördək oğurlayıb gətirib mənim həyətimə qoyublar. Polislər buna görə həyətimdə düz 6 dəfə axtarış aparıblar. Müstəntiq İlqar Abdullayev və avtobazanın raf sürücüsü Teymurşah Müzəffərov 5kv m xalçamı atamın qoşalülə ov tüfəngini aparıblar. Müstəndiq İlqardan icra başçısına şikayət etdiyimə görə İlqar öz maşınıyla məni vurub əzəndən sonra, gətirib rayon mərkəzi xəstəxanasının həyətinə atıb. Onun tapşırığı ilə xəstəxananın gözətçisi və şoferi məni yarımcan olana qədər döydülər. Bu vəhşicəsinə döyülmədən sonra xəsarət aldım, beyin pozulması əmələ gəldi. Pisxoloq hakim Azad Orucov başqalarının təhriki ilə məni dəlixanaya qoyacağı ilə hədələyir. Şəhər sovetində yardım işlərinə baxan Əliheydər və Zeynəb Kərimovlar isə evimə yardım etmək adı ilə gəlib-getməklə qızıllarımı; 8 qr. zənbil sırğamı 15 qr. yaqut qaşlı qolbağımı, 8 qr. üzük oğurlayıb aparıblar.

Atamın 3 qol saatını da yoxa çıxarıblar.

Bütün bunlara görə rayon prarorluğuna şikayət eləmişəm. Deyiblər get polisə şikayət elə. Polis rəisi Mətləb Rzayev, müavini Musa Hüseynov məni qapıdan qovublar. Dəvəçi inzibati orqanlarının heç biri şikayətimə məhəl qoymadığı üçün 2 dəfə prezident aparatına teleqram vurmuşam. BMT-nə, QA cəmiyyətinə, respublika prakrorluğuna şikayət ərizəsi ilə müraciət etmiş, Amerika səfirliyinə qədər gedib çıxmışam. Heç kim harayıma hay vermir, imdadıma yetmir. Qurbanın olum, ümüdüm siz jurnalistlərə, mətbuatadır. Fiziki sağlamlığımı əlimdən alıblar. Cavanlığım gedir, artıq 51 yaşım var. Vaxtsız qocalıram. Mənə kömək edin. Qoymayın ata mülkünü əlimdən alıb, məni küçələrə, yaxud dəlixanaya atsınlar. Məndə insanam, yaşamaq istəyirəm. Söyülmədən, döyülmədən, təhqirə və təzyiqə mə`ruz qalmadan ömrümün qalan illərini rahat başa vurmaq istəyirəm."

Elmiranın yana-yana, göz yaşları içərisində dediyi son sözlərdən sonra V. hüqonun: "bütün insanların yaşamaq hüququ var: nökərin də, məhbusun da " sözlərini xatırladım.

Mən deyərdim ki, tənha bir şəxsin də. Bu anlarda hansı şairinsə yazdığı;

Meşələr soltanı, meşələr şahı
Aslanın özü də tənha qalmasın

düşüncələrimdə əks-səda verdi. Bir də aqillərimizin dediyi; "Bu dünyanın dözdüyünə, cəhənnəm də dözməz" kəlamlarını yada salıb düşündüm: " tənhalıq nə böyük fəlakətdir, Elmiranın dözdüklərinə heç cəhənnəm də dözməyəcək". Tanrı sənə zülm edənlərin bəlasını özü versin.

XALİDƏ QARAÇAYLI.

Ataya məhəbbət- Ata məhəbbəti

Atamızdan qüvvətli, atamızdan ağıllı adam tanımazdıq. Elə bilirdik ki, dünyada atamın həll edə bilmədiyi müşkül iş yoxdur. Vaxt ötür, atalar qocalıb övladlarının müdrik məsləhətlərinə dözmürlər. Zaman keçir övladlar özləri yaşa dolub dünyaya gətirdikləri övladlarının ağsaqqalı olurlar və beləcə ömrün karvan yolu tükənmir. Lakin bir həqiqət əbədiyyət qanunu kimi daim yaşar. Bir ailənin başçısı, çoxlu övlad atası olsaq belə, yenə atalarımız haqqında iftixarla danışan övladlarıq!

Övladlarının saymazyana rəftarından gileyli danışan atalara qulaq asanda, onların daxili fəryadını eşidəndə necə? Belə hallarda soyuqqanlı olmaq çətindir.

Qeyrətkeş atalar öz məhəbbətlərini söza çevirməkdə xəsislik göstərirlər. Öz yanğılarını heç bir hədd gözləmədən övladına bəyan edən analara nisbətən atalar dözmlüdürlər,təmkinlidirlər.

Ata qəlbində qövr edən məhəbbət qövrü övlada qayğı hesabına zaman-zaman sönmür.

Çiçəyin yaxşılığı onun ətrindən bilindiyi kimi, övladına da ləyaqəti onu boya - başa çatdıranlara xidməti və hörməti ilə müəyyənləşir.

Heç kəs göydən düşməyib. Ötən əsrin ortalarında Fizulili Nəcəf kişini çox az adam tanıyırdı. İllər ötdü, sevimli oğul yaşa doldu. Parlaq zəkası ilə görkəmli ədib, böyük ictimai xadim, qorxmaz inqilabçı kimi tanınan oğlu Nərimanın hesabına bu sakit təbiətli, yoxsul güzaranlı kişinin adı indi dillərdə tez-tez çəkilir.Nariman Nəcəf oğlu Nərimanov!

30-cu illərdə bakılıların bir qismi hər səhər məktəbə tələsən bəstəboy, qıvrımsaç bir uşaqla maraqlananda professor Əbülfət Qarayevin oğlunu tanıyırdılar. Bu təbiidir. Oğul ata ilə tanınar! Lakin zaman keçdi, kiçik Qara böyüdü və öz musiqi zəkası ilə ümumdünya şöhrəti qazandı. İndi elm aləmində müəyyən "pay" qoyub dünyadan köç eləmiş professor Əbülfəz haqqında söhbət düşəndə, nabələd adamlara mərhum alimi müfəssəl tanıtmaq üçün mütləq zəmanəmizin böyük bəstəkarı Qara Qarayevin adına istinad etməli oluruq. Budur, böyük atalıq haqq-sayının müqabilində böyük övlad mükafatı! Bir vaxt övlad, şöhrətli ata ilə tanınardı. İndi vəfalı övladın şöhrəti ata ünvanı üçün şanlı bələdçiyə dönüb. Bu ibrətli fakt ataların ürəyinə qürur hissi aşılar!

Atasının əvəsiz qayğı və zəhmətini tədriclə yaddan çıxaran gənclər vicdanın hökmünü unudurlar. Vicdan isə insanın əməlləri üzərində sərt və ədalətli nəzarətçidir. İnsan vicdanın səsinə qulaq asmırsa, ürək ilə dil arasında körpü yoxdur. Saf ürəkli, saf diləkli övladları ilə fəxr edən atalar xoşbəxtdir!

Dağ əzəmətli, dünya qeyrətli cəsur və möhtərəm ataların vəfalı övladı olmaq şərəfdir!.

Azərbaycan gənclərinin sevimlisi, böyük Heydər məktəbinin layiqli davamçısı, millət vəkili, Azərbaycan Respublikasının Olimpiya Komitəsinin Prezidenti, ARDNŞ-nin vitse-prezidenti, YAP sədrinin birinci müavini İlham Əliyevə də belə şərəf nasib olmuşdur. Yalnız öz el-obasında tanınan Əlirza kişidən fərqli olaraq, Azərbaycanın xilaskarı Heydər Əliyev cənablarını bütün dünya siyasət aləmində yaxşı tanıyırlar, müdrik bir siyasətçi, dahi bir insan, kimi qəbul edirlər.Belə bir atanın övladı olmaq isə həm çox şərəfli, həm də çox məsuliyyətlidir. İlham Əliyev böyük fəaliyyətində təkcə atasının deyil, bütöv Azərbaycan xalqına layiqli övlad olacaq, nüfuzlu siyasətçi, gözəl diplomat, gənclərin yaxın dostu olduğu onun fəaliyyətində bir daha təsdiqlənir. Azərbaycan xalqı, Azərbaycan gəncliyi doğru olaraq İlham Əliyevdə Azərbaycanın xoş gələcəyini, ümüdlü sabahını görür.

Yazdı:Abdullayeva Sevinc.

RAYONUN İQTİSADİ GÖSTƏRİCİLƏRİ

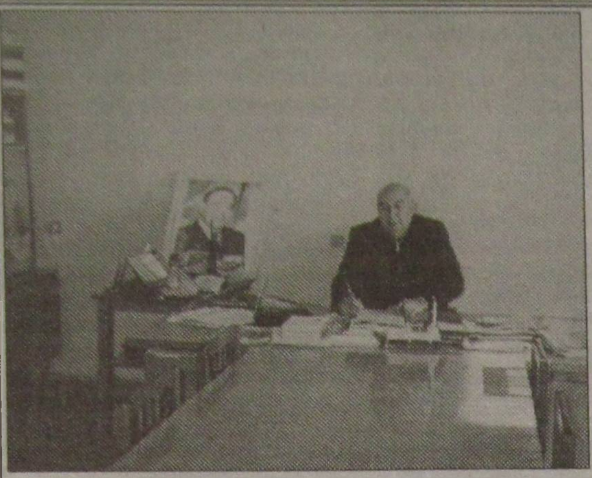

Hörmətli Prezidentin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət nəticəsində iqtisadi göstəricilər müəyyən qədər olsa da rayon əhalisinin yaşayış vəziyyəti yaxşılaşdırılmışdır. Salyan rayonunun sahəsi 1790 kv.km-dir.

2001-ci ilin əvvəlinə Azərbaycan Respublikasının əhalisi 8 milyon 81min nəfər, o cümlədən 4milyon 107 min nəfər və ya 51 faizini şəhər sakinləri, 3 milyon 974 min nəfər və ya 49 faizini kənd sakinləri təşkil etmişdi.Salyan rayonunun əhalisi 113892 nəfərdir. Əhalinin 39.529 nəfər və ya 35 faizini şəhər və qəsəbə, 674.363 nəfər və ya 65 faizini isə kənd sakinləri təşkil edir.

Ölkə əhalisinin cins-yaş tərkibi aşağıdakı kimi səciyyələndirilir. 3 milyon 954 min nəfər və ya 51 faizi qadınlardır.

Salyan rayonunun əhalisinin cins tərkibi aşağıdakı kimi səciyyələndirilir. 55346 nəfər və ya 49 faizi kişilər və 58546 nəfər və ya 51 faizi qadınlardır.

Sənaye

Ölkə iqtisadiyyatını bazar iqtisadiyyatına uyğunlaşdırılması dövrü kimi səciyyələndirmək olar. 1996-2000-ci illər ərzində 2103 yeni sənaye müəssisəsi açılmış və 2001-ci ilin yanvarın 1-i onların sayı 4835-ə çatmışdır.

Heft Respublikanın başlıca sərvətidir. Heft sənayesi ölkə iqtisadiyyatının aparıcı sahəsidir. 2000-ci ildə Azərbaycanda hasil edilən neftin ümumi həcmi 14 min tondur.

Ölkə əhalisinin hər nəfərinə düşən məhsul istehsalının artımı, sənaye məhsulu buraxılışının getdikcə artan sür`ətinin bariz nümunəsidir. 1999 və 1995-ci illə müqayisədə əhalinin hər nəfərinə düşən neft hasilatı 1,5 dəfə, elektirik enerjisinin istehsalı isə 2,5 faiz artmışdır.

Özəlləşdirmə prosesi başlayandan 2001-ci il yanvarın 1-i vəziyyətinə görə ilkin dəyəri 47,4 milyard manat olan 605 sənaye müəssisəsi özəlləşdirilmişdir.

Rayonda 1992-ci ildə 1305 milyon manatlıq sənaye məhsulu olduğu halda 2000-ci ildə 58623 milyon manatlıq sənaye məhsulu istehsal edilib. Rayonun kimya sənaye məhsulu istehsalının artması Azərbaycan Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə bağlıdır.

Ticarət

Son onillik ərzində qeyri-mütəşəkkil ticarətin əmtəə dövriyyəsinin strukturu da xeyli dəyişilmişdir.

Ticarətin və pullu xidmətin bütün növləri vasitəsilə əhaliyə 1990-cı ildə 1,2 milyard manatlıq istehlak malları satılmış, müvafiq olaraq 0,1 və 2385,9 milyard manatlıq pullu xidmət göstərilmişdir.

Əmtəə dövriyyəsi və pullu xidmət haqqında

2001-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında ticarətdə pərakəndə əmtəə dvriyyəsi 5965 milyon manat az olmuşdur ki, bu da müvafiq dövrə nisbətən 4,6 faiz yə`ni 221 milyon manat az olmuşdur.Ümumi əmtəə dövriyyəsinin 10,9 faizi, yə`ni 5313 milyon manatı xüsusi sektorun payına düşür.

Statistik hesabatlara görə ticarət və xidmət təşkilatlarında cəmi 427 nəfər faktiki işçi vardır və bu ilin doqquz ayı ərzində 243747 min manat əmək haqqı verilmişdir.

2001-ci ilin yanvar - sentiyabr aylarında Salyan rayon əhalisinə 462 milyonmanatlıq pullu xidmət göstərilmişdir.

Ümumi daxili məhsul

1990-cı ildə müstəqillik qazanmış və bazar iqtisadiyyatı istiqamətində ilk addımlarını atan Azərbaycan Respublikası böyük iqtisadi və siyasi sabitliklərlə rastlaşmışdır.

Bu dövrdə ümumi daxili məhsulun həcmi hər il orta hesabla 13-20 faiz azalmış və 1994-cü ildə 1873 milyard manat olmuşdur.Sənayedə yaranmış əlavə dəyərin ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisi 1994-cü ildə nisbətən 11,6 faiz artaraq 2000-ci ildə 32,0 faiz təşkil etmişdir.Ölkədə ümumi daxili məhsul axırıncı beş il ərzində 1996-cı ildən 2000-ci ilə qədər 39,0 faiz artmış və 2000-ci ilin yekunlarına görə 23,6 trilyon manata çatmışdır.Hörmətli Prezidentin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət nəticəsində iqtisadi göstəricilər müəyyən qədər olsa da rayon əhalisinin yaşayış səviyyəsini yüksəltmişdir. Rayon əhalisinin şəxsi təsərrüfatlarında və aqrar bölmədə məhsul yığımının qızğın vaxtıdır. Rayon təsərrüfatları 2001-ci il məhsulu üçün 18005 hektardan taxıl məhsulu 48.794 ton hər hektardan məhsuldarlıq 27,1 sentener əldə edilmişdir. Taxıl istehsalı keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 10789 ton, yə`ni 28 faiz artmış və məhsuldarlığın 1,1sentner artmasına nail olmuşlar. Rayonun iqtisadi potensialının böyük bir hissəsi kənd təsərrüfatında cəmləşmişdir. Rayonun əhalisinin 72 faizi kənddə yaşayır. Lakin kənd təsərrüfatında işlərin bu günkü vəziyyəti mürəkkəbdir, digər tərəfdən kəndli təsərrüfatları üçün hələ lazımi şərait yaradılmayıb. 2001-c ildən kənd əhalisi özünün ailə büdcəsini tə`min etmək üçün bazarlarda satmağa kənd təsərrüfatı məhsullarından kartof 1060 ton, Tərəvəz 4294 ton, bütün növ meyvələr 2916 ton istehsal etmişdir.

Kənd, meşə və balıqçılıq təsərrüfatı

Rayonda bitkiçilik məhsulları ilə yanaşı heyvandarlıq məhsulları istehsalı da artmışdır. heyvandarlıqla məşğul olan kənd əməkçiləri doqquz ayda ət istehsalı (diri çəkidə) 7,9 faizə yə`ni 397 ton, süd istehsalı 12,4 faizə yə`ni 695 ton, yumurta istehsalını 8,4 faizə yə`ni 432 min ədəd, yun istehsalını 1,3 faizə və yaxud 1,6 tona çatdırıb. Qeyd etmək istəyirəm ki, bitkiçilik məhsulları istehsalı 67 faiz, heyvandarlıq məhsulları istehsalı 7,8 faiz, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı 7,3 faiz artıb.

2001-ci ildə ölkə üzrə rekord miqdarda 1540,2 ton taxıl, 261 min ton bostan, 780,8 min ton tərəvəz, 469 min ton kartof istehsal edilmiş, meyvə və giləmeyvənin məhsuldarlığı 41 faiz artmışdır. Heyvandarlıq sahəsi son illər dinamik şəkildə inkişaf etmişdir. Ölkə üzrə 2000-ci ildə 108,7 min ton ət, 1031,1 min ton süd, 542,6 milyon ədəd yumurta və 10,9 min ton yun istehsal edilmişdir. Ölkədə mal-qaranın sayı 2000-ci ilin souna bütün təsərrüfat kateqoriyaları üzrə 2021,6 min baş və ya 1993-cü ilə nisbətən 24,7 faiz çox inək və camış, 6,1 milyon baş və ya 34,1 faiz çox qoyun və keçi mövcud olmuşdur.

Səhiyyə

Ölkədə müalicə- profilaktika və ya istirahət evləri, qocalar və əlillər üçün istirahət evlərinin fəaliyyəti həmçinin ilkin əlillik, doğum-abort, xəstələnmə, istehsalatda travmatizm, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafı haqqında mə`lumatlar verilmişdir. Xəstəliklər 9-cu baxış Beynəlxalq təsnifatlarına uyğun olaraq təqdim edilmişdir. 2000-ci ildə respublika üzrə 735 xəstəxana və 1614 ambulator poliklinika faliyyət gstərmişdir. Salyan rayonu üzrə 13 xəstəxana və 1340 sayda xəstəxana çarpayıları və 37 ambulator-polikilinika müəssisələri faaliyyət göstərmsişdir. Həkimlərin sayı 303 nəfər, əhalinin hər 10 mln nəfərinə həkimlərin sayı 26,6 nəfər, orta tibb işçilərinin sayı 792 nəfər, Əhalinin hər 10 min nəfərinə tibb işçilərinin sayı 69,4 nəfər düşür.

Əsaslı tikinti

1990-2000 -ci illərdə Azərbaycanın iqtisadi və sosial tərəqqisi tikintinin geniş miqyası ilə sıx əlaqədar lmuşdur. 2000-ci illərdə iqtisadiyyatın digər sahələrinə aid olan çoxlu sayda tikintilər və obyektlər bu illərdə tikilib istifadəyə verilmişdir.

Maliyyə

1990-2000-ci illərdə bütün mülkiyyət formalarından olan müəssisə və təşkiləatlar tərəfindən ölkə iqtisadiyyatının və sosial sferanın inkişafına 24,6 trilyon manat investisiya yönəlmişdir. 1990-2000-ci mllərdə iqtisadiyyatın sənaye sahəsinin inkişafına 16,9 trilyon manat (68,7 faiz) mənzil tikintisinə 2,7 trilyon manat (11,1faiz), nəqliyyat sahəsinə 1,2 trilyon manat (4,9faiz), ticarət və xidmət sahələrinə 0,7 trilyon manat (2,9 faiz) investisiya sərf edilmişdir.

1990-2000-ci illərdə ölkədə növbədə 10,6 min xəstəni qəbul edən ambulator- polikilinika müəssisələri, 10,8 min yerlik klub və mədəniyyət evləri və digər sosial-mədəni obyektlər tikilib istifadəyə verilmişdir. Salyan rayonunda 2001-ci ilin 9 ayında 6500 milyon manatlıq tikinti-quraşdırma işləri görülmüdür. Tikinti - quraşdırma işlərinin 33,7 faizi yeni tikintilərin payına düşür. Rayon ərazisində istehsal xarakterli heç bir obyekt tikilməmişdir.

Mədəniyyət və rabitə

Ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrinin inkişafında müşahidə olunan dəyişikliklər nəqliyyat sahəsindən də yan keçməmişdir. 2000-ci ilin yekunlarına görə, ölkədə nəqliyyat müəəssisələri avtomobil nəqliyyat sahəsində fəaliyyət göstərən fiziki şəxslər tərəfindən yük və sərnişin daşınması 1996-cı ildə olduğundan 90,9 və 20,8 faiz artaraq 80,2 milyon ton yük və 871,5 milyon sərnişin təşkil etmişdir.

Telefon stansiyalarının tutumu 1990-cı ildəki 617 min nömrədən 2000-ci il yanvarın 1-i vəziyyətinə mobil telefon rabitəsinin 431 min abunəçisi olmuşdur. Rayonda mobil telefonlar olduğu üçün bə`zi idarə və müəssisələrdə telefonlar işləmir. Rabitə xidmətlərinin daha da yüksək səviyyədə qurulmasına ciddi yanaşmalıyıq. İdarələrarası bütün əlaqələr mobil telefonlarla aparıldığından rabitə xərcləri 3-4 *dəfə çoxalır.*

2000-ci ildə ilkin mə`lumatlara görə, Dövlət büdcəsinə bütün mənbələrdən daxil olan gəlirləri 1994-cü ilə nisbətən 7,1 dəfə artaraq 3,6 trilyon manata çatmış, xərcləri isə 5,6 dəfə artaraq 3-8 trilyon manat olmuşdur. 1997-2000-ci illərdə büdcədən xərclənən vəsaitin orta hesabla 48 faizi əmək haqqı, pensiya və müavinətlərin verilməsinə yönəldilmişdir. 1994-2000-ci illər ərzində kredit qoyuluşları 3-4 dəfə artmış və 2000-ci ildə iqtisadiyyata kredit şəkildə 23216,8 milyard manat qoyulmuşdur. Rayon maliyyə sahəsinin mə`lumatına görə yanvar, sentyabr aylarında dövlət büdcədən 9366 milyon manat və ya nəzərdə tutulmuş, 92 faizi qədər vəsait xərcləmişdir.

Rayonun vergilər şö`bəsi yerli büdcəyə vergiləri 3362 milyon manat vəsait köçürərək 94 faiz yerinə yetirmişlər.

Salyan Rayon Statistika idarəsinin rəisi S.E.İsmayılov.

Qələmə aldılar: Əlisakit Ağababaoğlu. Elşən Əlövsətoğlu

AZƏRBAYCAN TƏBİƏTİNƏ BƏNZƏYƏN ALİM

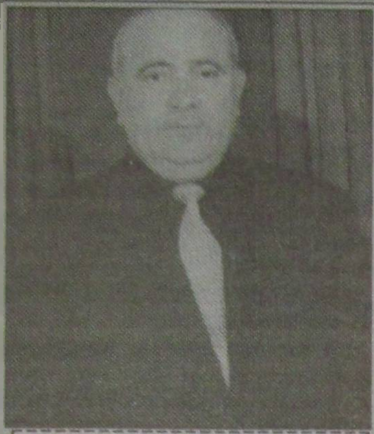

Həmsöhbətim ATU-nun operativ cərrahlıq və topoqrafik anatomiya kafedrasının müdiri, tibb elmləri doktoru, professor Loğman Abbas oğlu Məmmədovdur

Ön söz. Xalq şairi Məmməd Araz onun haqqında yazıb: "Professor Loğman Məmmədov xarakteri, mə`nəviyyatı ilə Azərbaycan təbiətinə bənzəyir; xeyirxahlığı, səxavəti, insanpərvərliyi sərhədsizdir.Belə ziyalıların xalqın nüfuzunu qazanması təbiidir."

Məmmədov Loğman Abbas oğlu 1950-ci ildə Gürcüstanın Qaraçöp mahalında anadan olub. Azərbaycan Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsini bitirib, elə orada operativ cərrahlıq və topoqrafik anatomiya kafedrasında baş labarant kimi işə başlayıb. Sonra 1974 - 1989-cu illərdə İ.M. Seçenov adına 1-ci Moskva Tibb Akademiyasında çalışıb, eksperimental cərrahlıq laboratoriyasının elmi işçisi və rəhbəri kimi fəaliyyət göstərib. 1978-ci ildə namizədlik, 1989-cu ildə isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib. O,həm də Moskva İctimai Elmlər Universitetinin fəlsəfə fakültəsini və Moskva İctimai Patentşünaslıq İnistitutunu bitirib, Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat Patent Ekspertizası İnstitutunun və Dövlət Farmakologiya Komitəsinin İctimai əsaslarla xüsusi səlahiyyətli eksperti kimi çalışıb, Moskvada Azərbaycan diasporunun təşkilatçılarından və aktiv üzvlərindən biri olub.

Professor Loğman Məmmədov yorulmaq bilmədən çalışan məhsuldar alimdir. O,bir kəşfin, 6 dərman preparatı və vəsaitinin, 140 elmi işin, o cümlədən 22 ixtiranın və 6 dərsliyin müəllifidir. "Dövlət ixtiraçısı" döş nişanı ilə təltif olunub, dəfələrlə diplom, medal, fəxri- fərman və pul mükafatına layiq görülüb. o, elmi əsərlərinin və ixtiralarının müəlliflik haqqını həmişəlik Ümumdünya Uşaq Fonduna köçürüb.

İstedadlı qələm sahibi Nəriman Əbdülrəhmanlının yazdığı Professor Loğman Məmmədov, "Tale kitabı" onun çətinliklərdən keçmiş, lakin sınmamış, əyilməmiş ömür yoluna yaxşı işıq tutur.

Professor Loğman Məmmədovdan siyasətə münasibətini soruşanda bildirdi ki, mən Azərbaycan xalqının oğluyam, xalqımıza edə biləcəyim xidmət mənim üçün ən böyük siyasətdir.

- Loğman müəllim, mən bayaqdan fikir verirəm, sizin kabinetinizdə yaxşı əl işləri var - heykəltəraşlıq nümunələri. Bu da göstərir ki, Loğman müəllimin gözəl bədii zövqü var. Bax bu hardan irəli gəlir, nəsildəmi bədii yaradıcılıqla məşğul olan var, xobbinizdimi?

- Təbii, insanda olan hər bir xüsusiyyət bu və ya digər dərəcədə onun nəsil-nəcabətiylə, yə`ni genetik xüsusiyyətilə əlaqəlidir. Amma hər genetik xüsusiyyət də elə həyatın gedişi boyu yerini tutmur, bə`zən gözəl bir genetik xüsusiyyətə malik olan nəsildən çox bir yararsız insan çıxır və ya əksinə.Yə`ni genetik xüsusiyyətdən əlavə insan işləməyi də bacarmalıdır. Bu işlərin yaranmasında, mən bunu dəfələrlə demişəm, bu bacarığı atamdan götürmüşəm. Atam fizika-riyaziyyat müəllimi olmasına baxmayaraq, həmişə boş vaxtlarında, xüsusən yay aylarında gözəl bənnalıq və dülgərlik eləyirdi, at arabası düzəldirdi. Mən həmişə soruşardım ki, niyə belə ucuz düzəldirsən, məsələn, başqa usta o vaxt evi 400-500 manata tikirdi, atam 200 manata. Deyirdi: - a bala, mənim məqsədim əsas pul qazanmaq deyil. Mən bir az istəyirəm sizin ümumi illik büdcənizə bir əlavə pul gətirim. Amma əsas məqsədim yetimlərə, kasıblara ev tikməkdir. Onun pulu çatmır 500 manat verməyə, ömrü boyu evsizmi qalmalıdır?!

Sonra Moskvaya getdim. Ümumən, bu əl işi ilə çox uşaqlıqdan məşğulam. Yadımda qalan əl işim, bir dəfə alüminiüm məftildən bir gözəl dördtəkərli araba düzəltdim, yekə pişiyimiz var idi, gətirdim bunu da qoşdum bura. Pişik elə rahat gəldi ki, arabanın qollarının arasına. Məftildən boyunduruq da düzəltmişdim, elə pişiyin boynunu boyunduruğa salıb bərkidəndə birdən pişik əlimdən çıxdı. Hürküb qaçdı, arxasınca da araba, girdi lobyalığa. Əmimgilin qapısında lobyalıq var idi, çiçəkləyən vaxtı idi. Onda çox kövrək olur axı. Onun yarısını biçdi tökdü, dağıtdı oraları. Nənəm çıxıb baxır, görür ki, lobya belə oynayır üstdən, sonra da böyrü üstə çökür sanki biçilmiş ot kimi. Çığırır ki, ay gədə, əstəğfrullah, əstəğfrullah! Demədim o pişiyi mən eləmişəm, arabanı mən düzəltmişəm. Yə`ni elə bu, əl işinin məhsulu olmaq dəcəllik də sayılsaydı, o vaxt, maraqlanırdım.

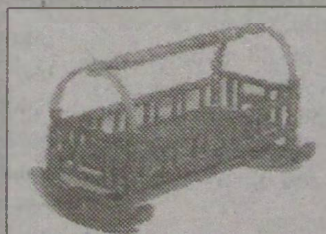

Sonra Moskvaya getdim, birinci əl işim at arabası oldu. Onu da, düzü, yaradıcılıq naminə düzəltmədim, yaman kasıblamışdım dedilər təzə bir salon açılıb, bax elə düzəltdim. Amma sonra dedim yox, bunu mənə nə də versələr satmaram. Elə o gündən gələcəkdə məhv ola biləcək ev, məişət, təsərrüfat aşyalarının modelini düzəltməklə məşğul oldum. Sonra beşik düzəltdim, cəhrə düzəltdim. Beşiyi rəmzi olaraq "Ana beşiyi" adlandırmışam, cəhrənin üstünə yazmışam "Hənəmin cəhrəsi". Əmimin hayat yoldaşı yaşlı idi, biz ona nənə deyirdik. Biz ümumən nənəmizi görməmişik. Gedirdim həmişə nənəmin yanında oturardum cəhrə əyirəndə. "A gədə, get burdan, - deyirdi, bu, arvad işidir, bax mənim yanımda çox oturarsan, arvad olarsan". Amma mən çox maraqlanardım, yanında oturardım. Və o yaddaşımla çertyojunu da özüm çəkdim cəhrənin, üstünə nənəmin xatirəsi üçün yazdım " Hənəmin cəhrəsi". Sonra yavaş-yavaş bu sənətin yönümü əl işindən, yə`ni incə dülgərlikdən deyək ya xarratlıqdan gəldi keçdi heykəltəraşlığa. Yə`ni mən həyatda hər yerdə gəzəndə elə bil nəsə itirmişəm oralarda, gözüm nəsə gəzir. Xüsusən də meşələrdə, çox əcaib ağaclar, mənə nəyi isə xatırladan ağacın bir hissəsini - ya budağınımı, ya kökünümü, nayiniisə götürürəm, müəyyən mövzu üzrə işləyirəm. Məsələn, bu əsərin adı "Türk dünyası"dır, görürsünüzmü, çoxşaxəli, geniş, amma sinəsində nə qədər yara var. Türk dünyası Qarabağ, Bosniya, Kipr, Çeçenstan... dağlıdır. Mən arzu edirəm ki, türk dünyası əvvəl-axır düzəlsin, özünün məşhurluğuna, möhtəşəmliyinə, məğrurluğuna qail bir aləm olsun.

Bə`zən kənddə olanda görürəm qapıya gətirib 3-4 əyri-üyrü ağac tullayıblar. Götürüb yandırıram. Birdən biri çığırır ki, ədə, niyə yandırırsan? Deyirəm nədir, ağacdır da. Deyir sən əyri-üyrü ağac yığırsan axı, mən də sənə gətirmişəm. Deyirəm yox mən əyri ağac yığmıram, özümün aləmimdə bir dünyam var. O dünyanın öz fəlsəfəsi var, ona uyğun gələn ağacı mən götürürəm. O fəlsəfənin hansısa bir elementini açan ağacı seçirəm. Və axır vaxtlarda çox qəribədir, mən onu düşünüb eləməmişəm, amma əsərləri axırda nəzərdən keçirdikdə görmüşəm ki, üstünlük təşkil edən əsərlər bizim faciələrimizlə bağlıdır, Qarabağımızla bağlıdır. "Xocalı harayı"dır, birinin adı " Ayrılıq"dır (Azərbaycamn cənubunun, şimalının ayrılmasını nəzərdə tuturam), birinin adı "Azərbaycanım"dır, axrıncının adı "Müasir Azərbaycan"dır, çox möhtəşəm bir əsərdir, hələ qurtarmamışam, 4 ildir üstündə işləyirəm.

Bə`zən sual verirlər ki, Loğman müəllim, nə təhər olur ki, bu boyda fəaliyyətlə məşğul ola bilirsiniz? Deyirəm ki, məni bölmək lazım deyil ki, müəllim Loğman, alim Loğman, həkim Loğman, heykəltəraş Loğman. Yox, mən bircə adamam, görünür, həyatımın tələbatından, əhvali-ruhiyyəmin dərəcəsindən, maddi imkanımdanmı, nədənmi asılı olaraq bə`zən kitab yazmaqla məşğul oluram, bə`zən kimsə acığımı tutduranda ağacın üstündə işləyirəm, dərs deyirəm, şahmat oynamağımdan da qalmıram.

- Loğman müəllim, yaxşı dediniz, insan o vaxt böyük, gözəl olur ki, o, bölünmür, vahid, tam şəkildə olur...

- Bir şeyi deyim bu barədə, "Xöşbəxtlik nədir?" sualına, bilirsiniz ki, cürbəcür cavablar var. Həyatda ən böyük xöşbəxtlik insanın həmişə özü olmalıdır.

Həm əl işlərinizdən görünür, həm başınızın üstdəki lövhədə yazmısınız: "Qarabağsız Azərbaycana Vətən deməyə haqqımız yoxdur". Yə`ni bütün bunlar bir alim vətənpərvərliyinin nümunəsidir. Mən bildiyimə Görə, Siz Moskvada uzun müddət işləyəndən sonra Qarabağa görə, Azərbaycanın üfüqlərini qara buludlar alanda özünüzün işinizi, gələcək karyeranızı, hər şeyi atıb gəlmisiniz ki, burda vətəndə lazımsınız. Siz alim vətənpərvərliyini, alim etikasını, alim insanlığını nədə görürsünüz?

- Təbii, bu gün başqa ölkələrdən Azərbaycana gələn hamı deyir ki, Vətən məni çəkdi gətirdi. Gedib xaricdə əli-ayağı heç nə tutmayan, işləyə bilməyib qovalanan və yaxud qohumunun biri böyük vəzifəyə duranda çəkib onu da böyük vəzifəyə gətirməyini də bu gün biçarə Vətənimizin boynuna yıxırlar. Ona görə o sözü deməyə artıq mən də çəkinirəm. Amma bircə faktı deyim. Əgər mən Moskvada işləməyimi Azərbaycanda işləməyimlə müqayisə eləsəm, elə bil ki, Moskvada "Mersedes" sürürdüm, Azərbaycanda isə qırıq "Zaparojets". Mən çünki Vətənə evdən-eşikdən ötrü gəlməmişəm, mən Vətənim üçün işləməyə gəlmişəm.

Təbii ki, hər bir insan Vətənini sevməlidir. Amma necə? Mən kəndə gedəndə yığılırlar, bu barədə söhbət edirik. Bir dəfə deyəndə ki, hər kəs sənətindən, yaşından asılı olmayaraq vətənpərvərlik borcunu yerinə yetirməlidir, zurnaçalan Ramiz dedi:

- Ay Loğman müəllim, mən qandım siz deyəni, amma mən zurnaçıyam, əlimdən heç nə gəlmir, mən nə edim, maddi tərəfə qalsa özüm dolana bilmirəm...

Dedim ay Ramiz, bax bizim kəndin böyründə ki bu balaca dağ var, Novruz bayramı xoruz banı vaxtı çıx o dağın başına, qara zurnanı çal, eli zurna səsi ilə oyat.

Dedi ay loğman müəllim, eləyərəm, amma özün camaatımızı bilirsən, deyəcəklər Ramizin başı xarab olub.

Dedim Ramiz baxma, sən bir il, iki il, üç il, dörd il, elə, beşinci il eləməyəndə hamı səhərə durub deyəcək ə, Ramiz niyə çalmadı görən? Toy olur, gətirib papağınızın altına pul qoymamış - çalmırsınız, hərdən e`lan eləyin ki, kasıbların xətrinə çalırıq. Bax budur vətənpərvərlik.

Hər bir alim beyninin məhsulunu həmişə dövlətinə, xalqına həsr etməlidir. Özü barədə düşünməməli, şəxsi mülkiyyətçiliyə varmamalıdır.

Bu gün Azərbaycanda çox dəhşətli bir tendensiya yaranıb: guya hamı hər şeyi bilir. Alimin vətənpərvərliyi birinci növbədə onun vicdanlılığı, halallığıdır. Alim səhv cümlə, yalan yazmamalıdır.

- Loğman müəllim, son zamanlar çoxları tez-tez təkrar edirlər ki, guya SSRİ tərkibində olduğumuz 70 il ərzində Azərbaycan geri qalıb. Sonra, əlifbanın dəyişməsi bizi zəngin bilik mənbələrindən ayrı salmırmı?

- Deyim ki, 700 min il yaşasaq da , biz 70 ildə çatdığımız zirvəyə çatan deyilik. Belə çıxır ki, latın əlifbasına keçməklə biz yaxın gələcəkdə bir 10 ildən sonra Azərbaycanın, həmçinin Rusiyanın kitabxanalarını balalarımızın üzünə bağlayırıq. Mənim bir təklifim var ki, kiril əlifbası da öyrədilsin, bütün orta ümumtəhsil məktəblərində, kolleclərdə və ali məktəblərdə rus dili xarici dil kimi keçilsin.

- Loğman müəllim, Azərbaycanda təhsil sisteminin mövcud durumuna münasibətiniz?

- Əvvəla sual qoyulmalıdır ki, təhsil sistemindən nə istəyirik. Təhsildən Azərbaycana lazım olacaq dərəcədə bu və ya digər ixtisas üzrə gözəl vətənpərvərlər yetişdirilməsini gözləyirik. Bu gün 30 Universitet açılıb, 30 tibb fakültəsi. Yaxşı , qurtaranlar harda işləyəcəklər? Azərbaycan 5-6 ildən sonra ali diplomlu işsizlər ölkəsinə çevriləcək. Mən özəl sektorun inkişafının, rəqabət sisteminin tərəfdarıyam. Amma ağıllı rəqabətin, düşmənçilik rəqabətinin yox. Mən dövlət müəssisələrində pullu təhsilin qəti əleyhinəyəm.

- Loğman müəllim, bu gün nə üzərində işləyirsiniz?

-Mənim üç əsas işim var. Əsərimin biri oğlum Abbasdır ki, Amerikada oxuyur. İkincisi dörd ildən bəri üstündə işlədiyimiz, gələcək tələbələrimiz üçün operativ cərrahlıq və topoqrafik anatomiya üzrə ensiklopedik xarakterli, rəngli illüstrasiyalı rəhbərliyin hazırlanmasıdır. Bu kitabın 2800 makina səhifəsi mətni və 1400 şəkli var. İnşallah, 6 ay gecə-gündüz işləsəm çatdıraram. İlk gündən epiqrafını da hazırladım: "Həyatda ən ali məqsədlərinə çatmaq üçün yalnız və yalnız təhsil və elmi yeganə üsul kimi seçmiş kəslərə ithaf olunur". Üçüncüsü - 4 ildir üzərində işlədiyim "Müasir Azərbaycan" adlı sənət əsərimdir, yəqin ki, birinci onu başa çatdırmaq mənə nəsib olacaq.

- Söhbətimizi necə yekunlaşdırmaq istərdiniz?

- Mən istərdim ki, Azərbaycan xalqının hamısı xoşbəxt olsun!

Müsahibəni apardı: Şöhlət Abbas.

SALYAN PEŞƏ LİTSEYİNİN UĞURLARI

Salyan Peşə Litseyinin direktoru Məmmədhəsən Səmədağa oğlu Fuzullayevlə ətraflı söhbət

Məmmədhəsən müəllim, eşitdiyimə görə Salyan Peşə Litseyi 2001-ci ilin Azərbaycan Respublikası Təhsil Naziri Misir Mərdanov cənablarının qərarı ilə, ilin ən yaxşı peşə təhsili müəssisəsi adı uğrunda müsabiqəyə qoşulub. Xahiş edirəm bu barədə bizə ətraflı mə`lumat verəsiniz.

Respublika peşə məktəbləri arasında ən qocaman və özünn dəsti-xətti ilə seçilən təhsil ocaqlarından olan Salyan Peşə Litseyinin fəaliyyətinə nəzər salmamışdan öncə Salyan bölgəsi barədə, litseyin bu bölgədə yaradılmasının zəruriliyi barədə azacıq məlumatlı olmaq daha önəmlidir.

Belə ki, Salyon rayonu müstəqil Azərbaycanın ən qədim yaşayış məntəqələrindən biridi. Əvvəllər Salyan qəzası, Salyan quberniyası adlanan bu gözəl, füsunkar məmləkət respublikamızın Şirvan, Mil-Muğan və cənub bölgələrinin qovşağında yerləşir. Salyan rayonu yalnız flora və faunası ilə deyil, eyni zamanda özünün maarifpərvər ziyalıları, almiəri, ruhaniləri və işgüzar adamları ilə nəinki Azərbaycanda, eləcə də bütün dünyada məhşur olmuş və indi də məhşurdur. El arasında "mö`münlər evi" adlanan Salyan torpağı son iki yüz il ildə Azərbaycan türklərinin ictimai-siyasi fikir tarixinə neçə-neçə ülamalar, filoloqlar, alimlər, yazıçılar, musiqiçilər bəxş etmişdir. Bu torpağın ən böyük yetirmələrindən olan Əli bəy Hüseyinzadəni, Qafqaz Şeyxülislamı Axund Əhməd Salyanını, dünya şöhrətli maestro Arif Məlikovu, Ağaxan Ağabəyli, Firuz Məlikov, Əlövsət Quliyev kimi akademikləri, İdris Seyidov, Mərdan Muradxanlı, Ənvər Qasımzadə, Soltan Mənəfov kimi professorları, nüvə fizikası üzrə məhşur alim Rafil Rzayev, azadlıq və istiqlal şairi Xəlil Rza Ulutürkü, Əliağa Kürçaylını, Böyükağa Talıblını və adlarını çəkmədiyimiz onlarla ləyaqətli övladları yetirən Salyan torpağı da respublikamızın müstəqillik qazandığı gündən inkişaf yolunun yeni mərhələsinə qədəm qoymuşdur.

Yarandığı gündən zamanın tələbinə uyğun olaraq gənc və yenlyetmələrə müxtəlif ixtisas və peşələr verməklə gələcəyin kamil mütəxəssislərini hazırlayan Peşə Litseyi təkcə Salyanda yox eləcə də respublikamızın Muğan və Cənub zonasının qovşağında geniş bir regionu əhatə edən coğrafi məkandan sənət, peşə sahibi olmaq istəyənlərin seçilib cəmləndiyi bir məktəb, elm-təhsil məbədidir.

Litseydə tədris, tə`lim və tərbiyə, şagirdlərin seçdiyi ixtisaslara həvəslə yiyələnməsi, onlarla asudə vaxtlarının təşkili uğurlu bir planla - Respublika prezidenti Heydər Əliyev cənablarının təhsil işçiləri qarşısında qoyduğu çox düzgün, ciddi və səmərəli bir planla həyata keçirilir.

Rayonumuzun, eləcədə respublikamızın əmək səlnaməsinə öz şərəfli əməkləri ilə tarixi töhvələr yazan onlarla zəhmət adamının həyata istehsalat vəsiqəsi məhz bu təhsil ocağından verilmişdir. Əldə olunan hər bir uğurun, hər bir müvəffəqiyyətin əsas səbəbi isə işdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil İslahatları proqramının məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilməsi, respublika müəllimlərinin ənənəvi avqust müşavirəsində - 18.08.2001-ci il tarixdə prezident yanında icra aparatının rəhbəri R.Mehdiyev cənablarının məlum məruzəsindən irəli gələn vəzifələri respublika təhsil naziri M.Mərdanov cənablarının cari tədris ilini keyfiyyət ili e`lan etməsini proqram sənədi kimi qəbul etməyimizdir. Və nəhayət, bütün respublikanın, o cümlədən Salyan Peşə Litseyinin pedaqoji kollektivi də ölkə prezidenti Heydər Əliyev cənablarının latın qrafikasına keçid və milli - mə`nəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması ilə əlaqədar sərancamlarını böyük ruh yüksəkliyi ilə yerinə yetirirlər ki. bu da tə`lim-tərbiyə işlərini daha da müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsinin qarantıdır.

Salyan Peşə Litseyində tədrisin, tə`lim və tərbiyənin günün tələbləri səviyyəsində həyata keçirmək üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Hər yeni dərs ilində rayon icra hakimiyyəti, ağsaqqallar, ziyalılar, idarə və müəssisə rəhbərləri ilə məsləhətləşmələr aparılır, ixtisaslar və peşələr yerli tələbata uyğun müəyyənləşdirilir ki, bunun da nəticəsində litseyi bitirən mə`zunlar işsiz qalmırlar.Ümumiyyətlə, Salyan Peşə Litseyi rayonun ictimai - siyasi və sosial həyatında mühüm rol oynayır.

Salyan şəhərində 1941-ci ildən 104 saylı və 1974-cü ildən 76 saylı texniki peşə məktəbləri fəaliyyət göstərmişlər.104 saylı texniki peşə məktəbi kənd təsərrüfatı sahələri üçün, 76 saylı texniki peşə məktəbi isə sənaye peşələri üzrə ixtisaslı fəhlə kadrları hazırlığı aparmışlar. 1996-cı ildə Nazirlər Kabinetinin 23 avqust 116 saylı əmri və buna müvafiq olaraq Təhsil Nazirliyinin 02 sentyabr 440 saylı əmri ilə Salyanda fəaliyyət göstərmiş bu texniki peşə məktəbləri birləşdirilmişdir. Beləliklə, 02 noyabr 1996-cı ildən bu texniki peşə məktəblərinin bazasında peşə litseyi fəaliyyətə başlamışdır.

Hazırda litseydə kənd təsərrüfatı və sənaye peşələri üzrə ixtisaslı kadrlar hazırlanır. Litseydə Müdafiə Nazirliyi üçün avtomobil nəqliyyatı sürücüsü kadrlarının hazırlığı aparılır. Ödənişli əsaslarla ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə qruplar fəaliyyət göstərir. Litsey aşağıda göstərilən peşələr üzrə kadr azırlığı aparır:

1.Geniş profilli tarktorçu-maşınçı, təmirçi-çilingər, "BS" kateqoriyalı avtomobil nəqliyyatı sürücüsü.

2.Elektirik qaz qaynaqçısı: "BS" kateqoriyalı avtomobil nəqliyyatı sürücüsü.

3.Avtomobillərin təmiri üzrə çilingər: "BS" kateqoriyalı avtomobil nəqliyyatı sürücüsü.

4.Sürücü kommersant.

5.Modelçi-dərzi.

6. Əməliyyatçı mühasib

7. Uşaq tərbiyəçisi-dayə.

Bu ixtisaslar üzrə kadrlar haırlanması üçün litseyin zəngin maddi , texniki bazası vardır. Beiəki litseyin 2 tədris binası vardır.1-ci əsas binada 8 texniki fənn kabneti, 9 ümumi fənn kabneti, 1 idman zalı, 1 kitabxana, hərbi idman kompleksi və 3 emalatxana yerləşir. Tədris prosesi əsasən bu binada aprılır. 2-ci binada isə avtomobillərin quruluşu və istismarı üzrə labaratoriyalar, çilingərlik emalatxanası vardır. Avtomobillər və traktorlardan fərdi sürgü dərsləri bu binanın açıq sahəsində yeni təşkil edilmiş avtodromda aparılır. Litseyin maddi texniki bazasını artırmaq məqsədilə bir sıra yenidənqurma işləri aparılmışdır.Belə ki, Lazımi əyani və texniki vasitələrlə təchiz edilmiş yol hərəkəti qaydaları kabineti, traktor və avtomobillər kabineti yaradılmışdır. Şagirdlərin hərbi vətənpərvərlik sahasində bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə müasir üslubda hərbi idman kompleksi qurulmuşdur.

Yol hərəkəti qaydaları kabnetində olan əyani və texniki vasitələr proqram materiallarını tam ödəyir.

Bu kabinetdə xəbərdaredici nişanlar üzrə elektirikləşdirilmiş tablo, üstüklük və qadağanedici nişanlar üzrə elektirikləşdirilmiş tablo, eyni zamanda məcburi hərəkət istiqaməti nişanları üzrə mə`lumatverici-göstərici nişanlar üzrə, svetaforlar üzrə elektirikləşdirilmiş tablolar vardır. Yol nişanları svetaforlarla təmin olunmuş elektirikləşdirilmiş şəhərcik maketi vardır.

Avtomobillərin qurluşu labaratoriyasında olan əyani və texniki vasitələr daha da zəngindir. ZİL-130 maşınının mühərriki, sür`ətlər qutusu kardanvalı, qabaq, orta və arxa körpüləri, bölüşdürücü qutu, iabaratoriyada vardır və yararlı vəziyyətdədirlər.Labaratoriyada KAMAZ-4310 maşınının sür`ətlər qutusu, kardan ötürməsi, orta, arxa, qabaq körpüləri və sükan mexanizmiləri yararlı halda labaratoriyada yerləşir.Avtomobilin qurluşu kabinetdə olan yararlı texniki vasitələr bunlardır.ZİL-130 markalı avtomaşınının arxa, qabaq körpülərinin kəsiyi mühərrikin kəsiyi, maşın "Moskivlç-412" avtomobilinin mühərrikinin, kardan valının, arxa, qabaq körpülərinin kəsiyi, kamaz avtomobilinin mühərrikinin və sür`ətlər qutusunun kəsiyi, QAZ-51 avtomobilinin sür`ətlər qutusunun kəsiyi, yanacaq nasosunun elektirikləşdirilmiş stendi, V-9DQ, K-126V karbiratorunun elektirikləşdirilmiş sxemi,K-88 və K-89 karbiratorunun elektirikləşdirilmiş sxemi, KRAZ-255 V avtomobilinin ilişmə muftasının elektirikləşdirilmiş sxemi,

ZİL-131 avtomobilinin bölüşdürücü qutusunun elektirikləşdirilmiş sxemi, URAL-375 avtomobilinin pnevmohidravlik tormoz sisteminin elektirikləşdirilmiş sxemi, QAZ-66 avtomobilinin sükan gücləndiricisinin elektirikləşdirilmiş sxemi, Birsilindirli mühərrik maketi, yağ nasosunun maketi, sərbəst gediş muftası maketi, yüksək təzyiqli yanacaq nasosu seksiyasımaketi, avtomobilin qurluşuna dair plakatlar.

"Avtotrenajor-T-5m"markalı stend qurulmuşdur ki, bu da şagirdlərin ilk tədrisləri öyrənmələrinə köməklik göstərir.

Avtomobillərə texniki qulluq labaratoriyasında yararlı vəziyyətdə 2 ədəd ZİL-131 avtomaşını, bir ədəd KAMAZ-4310 avtomaşını, 1 komplekt isti nizamlanma mühərriki vardır.

- Yeni müəllimlər otağı yaradılmış və lazımı metodiki guşələrlə təchiz olunmuşdur. Litseyin giriş hissəsində tamamilə yenidənqurma işləri, foyedə isə şəhid məzunlarının xatirə löhvəsi, H.Əliyev guşəsi və bir sıra guşələr yaradılmşdır. Yenidanqurma işləri davam etdirilir.Litseyin 70 hektar sahəsi olan tə`lim təsərrüfatı vardır.

Bundan başqa Peşə Litseyində avtomabil qurluşu Avtotrenajor kabinetləri də öz geniş fəaliyyəti ilə daim diqqət mərkəzindədir. Bu kabinetlərin də öz zəngin iş avadanlıqları vardır.

- Son illər litseyə verilən şagird qəbulu üzrə planlar vaxtında və tam yerinə yetirilir. Belə ki, natamam orta təhsil bazasından 90 nəfər şagird qəbulu planı 01 sentyabr 2001-ci il tarixə kimi komplektləşdirilmişdir.

Cari ildə Müdafiyə Nazirliyi üçün hazırlanan avtomobil nəqliyyatı sürücüsü ixtisası üzrə 200 nəfər qəbul edilmişdir.

2001-2002-ci il tədris ilində litseydə orta təhsil qruplarında 254 şagird təhsil alır, o cümlədən 1-ci kurslarda 90 nəfər, 2-ci kurslarda 76 nəfər, 3-cü kurslarda 88 nəfər təhsil alır. Tədris ili ərzində litseyin şagird kontingenti sabit qalmış, üzürsüz səbəbdən yayınma halları yoxdur. Yalnız 2 nəfər şagird litseydən xaric edilmişdir. 1 nəfər yaşayış yerini dəyişdiyi üçün, 1 nəfər isə vəfat etdiyi üçün - litseydə uzun müddət işləyən və pedaqoji təcrübəyə malik mühəndis müəllimlər çalışır. Belə ki, hazırda şagirdlərin təlim-tərbiyəsi ilə 38 müəllim, 24 istehsalat təlimi ustası, 8 sürücü təlimatçı çalışır. 33 nəfər müəllim ali təhsilli, 5 nəfər isə orta ixtisas təhsilə malikdir. İstehsalat təlimi ustalarından isə 3 nəfəri ali təhsilli, 21 nəfəri isə orta ixtisas təhsillidir. Litseyin müəllim və ustalarının ixtisaslarını artırmaq məqsədilə tərtib edilmiş qrafik əsasında göstərilən müddətlərdə ixtisasartırma kurslarından keçiriər. Rəhbər və mühəndis pedaqoji işçilər dərs ilinin əvvəlindən başlayaraq hər bir şagirdin bilik, bacarıq və istedadını, təhsilə, əməyə və ictimai tapşırıqlara münasibətini, ailə şəraitini öyrənir və bütün bunları nəzərə alaraq təlim-tərbiyə prosesinin planlaşdırırlar. Buna görə də dərs ili ərzində şagirdlərin dərslərə davamiyyəti 80-85 faiz təşkil edir. Tədris ili boyu şagirdlərdə vətəndaşlıq ruhunun tərbiyə edilməsi, elmi dünyagörüşlərinin formalaşması, ideya, siyasi səviyyələrinin yüksəldilməsi üçün daima ardıcıl iş aparılır.

Bu tədris ili Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin 10-cu ildönümünə təsadüf edir. Bu müstəqillik litseyin pedaqoji kollektiv üzvülərinin qarşısında tamamilə yeni vəzifələr, yeni tələblər qoyur.

Litseydə elmi-kütləvi tədbirlər, viktarinalar, dispudlar, görüşlər, idman yarışları, litsey daxili olimpiadalar keçirilir.

"Narkomaniya əsrin bəlasıdır" mövzusunda keçirilmiş dispydda rayonun icra hakimiyyətinin, polis orqanlarının, səhiyyə işçilərinin nümayəndələri, eyni zamanda ümumtəhsil məktəblərinin direktorları və şagirdləri iştirak etmişlər. Bu tədbir rayonda böyk maraq doğurmuşdur.

18 oktyabr dövlət müstəqilliyinin 10-cu ildönümü ilə əlaqədar təntənəli yığıncaq keçirilmişdir.

8 mart qadınlar günü bayramı qeyd edilmişdir.

Bir çox tədbirlər fotoşəkil və vidiokasetə çəkilmişdir.

Litseydə milli və hərbi vətənpərvərlik işinin yaxşılaşdırılması məqsədilə litseyin "Döyüşçü məzunları","Şəhid oğullar" adlı fotovitrin yaradılmışdır.

Litseyin foyesində və kitabxanasında Prezident H.Əliyevin həyat yoiu və fəaliyyətinə həsr olunmuş stendlər təşkil edilib.Litseydə bütün yazılar latın qrafikası ilə aparılır.

Əlisakit Ağababaoğlu

GƏNCLİYİMİZ GƏLƏCƏYİMİZDİR

Məmmədov Ənvər Hacıməmməd oğlu 1948-ci ildə Qubanın Xınalıq kəndində anadan olub. O, BDU-nun filologiya fakultəsini bitirib. İlk əmək fəaliyyətinə Sverdlovski şəhərindən başlayıb. O,burada neft-qaz çıxarma idarəsində nəzarətçi işləyib. Ənvər müəllim tələbə ikən indiki şəhid Rü`fət Kəlbəliyev adına orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyib. Onu da qeyd edim ki, Rü`fət Kəlbəliyev bu məktəbin mə`zunu olub. Fizuli rayonunda döyüşlərin birində qəhrəmancasına həlak olub. 1976-cı ildə Ənvər müəllim Rü`fət Kəlbəliyev adına orta məktəbə direktor tə`yin edilib.Mə`lumdur ki, Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə 2001-2002-ci il təhsildə keyfiyyət ili e`lan olunmuşdur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, respublika prezidenti elmə, təhsilə xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşır. Bu qayğının nəticəsində bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də xeyli irəliləyiş vardır. Belə ki, məktəblərdə təhsil sistemi yeniləşdirilmiş, keyfiyyət artmışdır. Bu sözləri Ənvər müəllimin rəhbərlik etdiyi məktəbə də həvalə etmək olar. Hal-hazırda məktəbdə təhsilin yüksək səviyyədə təşkili müsbət dəyişikliklərlə həyata keçirilir.Bu məktəbdə dərs deyən müəllimlər son dərəcə tələbkar və öz biliklərini şagirdlərdən əsirgəməyən müəllimlərdir. Bunun nəticəsidir ki, məktəbi bitirən mə`zunların əksəriyyəti ali və orta ixtisas məktəblərinə daxil olur. Ali məktəblərə daxil olanlar içərisində oğlanlar çoxluq təşkil edir. Bu il qızlardan yalnız bir nəfər Xəlilova Pərvanə Mirağa qızıdır ki, oda BDU-nin kitabxanaçılıq və biblioqrafiya fakultəsinə daxil olub. Məktəbin şagirdləri müntəzəm olaraq hər il bütün idman tədbirlərində iştirak edirlər. Ənvər müəllim gələcəyimiz olan gənclərin sağlam ruhda yetişməsi, elmə, təhsilə yiyələnməsi üçün yeni-yeni nailiyyətlər əldə etmək uğrunda durmadan çalışır. O, vaxtaşırı Rayon Təhsil Şö`bəsində keçirilən toplantılarda fəal iştirak edir, Məktəblərdə olan çətinliklərin aradan qaldırılması üçün məsləhətlər alır. Bu ilin sentyabr ayında Təhsil Naziri Misir Mərdanov Ənvər müəllimin rəhbərlik etdiyi bu məktəbə gəlmiş, məktəblilərin təhsili ilə maraqlanıb, yaxından tanış olmuşdur.Respublika prezidentinin məktəblərə, gənclərə qayğısı nəticəsində Xınalıq kənd məktəbi də əsaslı tə`mir edilmişdir. Əlbəttə Ənvər müəllimin bu işdə də az əməyi olmamışdır. Müstəqil Azərbaycanın yeni, gənc nəslinin tə`lim - tərbiyəsi, təhsili lazımi səviyyədə həyata keçirilməsi hər bir məktəb direktorunun, müəllimin, ziyalının başlıca vəzifəsidir. Bunu ləyaqətlə həyata keçirən, öz əməlləri ilə hamının sevimlisinə çevrilmiş Ənvər müəllimin arzuları böyükdür. Ən böyük arzusu yeni inkişaf yollarına qədəm qoyan gənc və müstəqil respublikamızın əsil qurucularını yetişdirmək, torpağa, xalqa bağlı, millətini sevən, vətənini qoruyan vətən övladları ilə fəxr edib qürur hissi ilə yaşamaqdır. Bu yolda ona biz də uğurlar arzulayırıq.

XAHKİŞİYEVA ELMİRA.

BUNU UNUTMAQ OLMAZ!

Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Əsgəran, Xocavənd, Ağdərə.
İşğal tarixi: 1988-1994-cü illər, sahəsi 4400 kv. km.
Laçın-17 may 1992-ci il- sahəsi 1835 kv. km.
Kəlbəcər-3-4 aprel 1993 -cü il-1936 kv. km.
Ağdam-23 iyul 1993-cü il-1094 kv. km.
Cəbrayıl-23 avqust 1993-cü il-1050 kv. km.
Fizuli -23 avqust 1993-cü il-1386 kv. km.
Qubadlı-31 avqust 1993-cü il-802 kv. km.
Zəngilan-30 oktyabr 1993-cü il-707 kv. km.

Müsahibimiz Natiq Hüseyinbala oğlu İsmayılovdur.

1969-cu ilin oktyabr ayında Salyan şəhərində anadan olub.Orta təhsillidir. Bənna işləyir. Ailəlidir.

Salyan şəhər N.Gəncəvi adına 2 saylı orta məktəb rayonumuzun özünəməxsus ənənələri olan təhsil müəssisələrindən biridir.Hazırda məktəbdə 78 nəfər pedaqoji işçi çalışır. Müəllimlər yüksək pedaqoji və metodik vərdişlərə malik olmaqla, öz bacarıq, yaradıcı iş keyfiyyətləri, təhsilin humanistləşdirilməsi, şagirdlərə yeni təfəkkürün formalaşdırılması sahəsində nailiyyətlər qazanmışlar. Onlar özlərinin zəngin bilik, bacarıq və vərdişlərini yeni naslin tə`limi və tərbiyəsi kimi şərfəli işə bacarıqla sərf edirlər. Məktəbin bütün bu kimi keyfiyyətlərini nəzərə alıb, mən də uşaqlarımı bir Valideyn kimi həmin məktəbdə təhsil almağını istəmişəm.Mənim oğlanlarım Hüseyinbala, Seymur və Xəyalda bu məktəbdə təhsil alırlar. 2000-2001-ci tədris ilində məktəbin 10-11-ci siniflərində 756 nəfər şagird təhsil almışdır. Əlamətdar haldır ki, bu il 43 nəfər şagird məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirərək respublikanın ali məktəblərinə və özəl institutlara qəbul olmuşdur. Ötən tədris ilində məktəbdə yüksək tə`lim keyfiyyətlərinə nail olunmasında müəllimlərdən H.Mehdiyevanın, S.Ağalarovanın, V.Məmmədovanın, X.Zeynalovanın, Ə.Hüseynovanın, T.Ağalarovun, G.Səfərovanın, H.Qurbanovun, M.Əliyevanın və başqalarının gərgin əməyini xüsusilə qeyd etmək istərdim.Məktəbdə sağlam və işgüzar mühüt, mə`nəvi iqlim yaradılması məqsədi ilə gənc və bacarıqlı təhsil işçisi Firudin Həsənov 2000-ci ilin aprel ayından məktəbə direktor tə`yin olumuşdur.Buda az vaxt içərisində tə`lim-tərbiyə işlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsində pedaqoji kollektivdə intizamın və mütəşəkkilliyin möhkəmlənməsində həledici rol oynamışdır. Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm ki, rayon İcra Başçısının 1-ci müavini Mə`sud Əhmədovun,təhsil, səhiyyə və mədəniyyət məsələləri üzrə müavini Vasif Zərbəliyevin, 38 saylı yoltikinti idarəsinin rə`isi Vaqif Hüseynovun, tanınmış ziyalı Yəhyə Əliyevin, Seyfulla İsmayılovun, Akif Məmmədyarovun, Mübariz Hümmətovun, Azər Şirinovun, Elxan Mehdiyevin, Ələsgər Mehdiyevin, Rü`fət Ağalarovun, Əlfağa Qasımovun, Abduləli Nəcəfovun, Salyan Bələdiyyəsinin sədri Tahir Məmmədovun və başqalarının köməklikləri sayəsində ümumi sahəsi 380 m olan 14 sinif otağı tikilmişdir. Məktəb üçün 5 tonluq su çəni qoyulmuş, köhnə sinif otaqları tə`mir olunmuş, pəncərələr restavrasiya olmuş, baseyinlər tə`mir edilmişdir. İcra başçısının mayın 28-də məktəbimizin keçmiş mə`zunlarına və iş adamlarına müraciətindən sonra sadaladığım işlər mümkün olmuşdur. Mənim də uşaqlarım həmin məktəbdə təhsil aldıqlarından mən də həmin məktəbdə tə`mənnasız olaraq işləmişəm, İdman müəllimi Nəcəfağa bütün yayı məktəbdə işləyib, santexnik işləri, dəmir qapıları, hasarın üstünə dəmir məhəccərləri düzəldib qoyan Zakirə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Səmədov Əlirza Bayram oğlu da məktəbdə elektirik işlərinin görülməsinə , işıq çəkilməsinə söz verib. Məktəb təhsil ocağıdır, ona qayğı isə hər birimizin borcudur.

Əlisakit Ağababa oğlu.

TƏ`LİM-TƏRBİYƏ BAĞÇADAN BAŞLAYIR

Gənc nəslin tə`lim-tərbiyəsinin formalaşdırılmasının təməli məktəbəqədər pedaqoji tədris ocaqları - uşaq bağçalarında qoyulur. Şəki şəhər təhsil şö`bəsi nəzdində belə müəssisələr kifayət qədərdir. Artıq əhali arasında seçim fikri də formalaşıb - hansı uşaq bağçası daha yaxşıdır?

Öz təqdirəlayiq fəaliyyəti ilə müsbət rə`y qazanmış 24 saylı uşaq bağçasına gəlişim də təsadüfi olmadı. Hər dəfə Şəkiyə səfərimdə bu uşaq bağçası və onun kollektivi haqqında gedən xoş fikirləri eşidirdim.

Uşaq bağçasının müdürəsi, gözəl və təcrübəli pedaqoq Bəsti xanım İbrahimovanın qısa, lakin əhatəli söhbətində işin əsas mahiyyətini görmək mümkündür;

- 1991-ci ildən bu uşaq bağçasına rəhbərlik edirəm.

Bağçaya 43 nəfər məktəbəqədər uşaq gəlir. Hər il bu rəqəm artır. Valideyinlər öz övladlarını səhər saat 8-dən axşam saat 5-ə kimi bizə e`tibar edirlər. Aylıq üzvülük haqqı 770 manatdır. Bu məbləğ indiki şəraitdə mənə elə gəlir ki, bütün valideyinlər üçün münasibdir.

Uşaqların təlim-tərbiyəsi ilə 7 müəllim, 3 tərbiyəçi məşğul olur. Müəllimlər pedaqoji təhsillidirlər. Gün ərzində uşaqların düzgün qidalanma, yuxu, oyun rejimlərinə ciddi diqqət yetirilir.

Onlar hər səhər dövlət himnimizi dinlədikdən sonra əyləşirlər. Artıq uşaqlarda müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət himni, gerbi, bayrağı haqqında mə`lumat var. Onlar bu atributlara hörmətlə yanaşırlar.

Qruplar bir qayda olaraq böyük, kiçik və orta yaş qrupları üzrə yaradılıb və hər qrupda müəllmlər uşaqların yaş səviyyələrinə, fiziki və mə`nəvi imkanlarına uyğun məşğələlər keçirirlər.

Demək olar ki, hər ay şe`r, mahnı, idman, rəsm üzrə müsabiqələr keçirilir.

Böyük qruplarda uşaqların məktəbə hazırlıqlı səviyyədə öyrədilmələri onların 1-ci sinifdə yüksək nəticələr əldə etmələrinə zəmin yaradır. Xüsusən İsmayılova Nazəni, Quliyeva Mahirə, Cabbarova Venera, Həsənova Şərafət, Məmmədova Günəş kimi yüksək ixtisaslı və hümanist müəllimlərin əməyi sayəsində bu nəticə əldə edilir.

Müəllimlərin plan - proqramlarının yoxlanması təhsil şö`bəsinin bağçalar üzrə inspektoru Ulduz xanım Rəhimovanın və metodist Günəş xanımın nəzarəti ilə keçirilir. İş planlarımız müasir tələblərə cavab verən səviyyədə qurulur. Şəki rayon təhsil şö`bəsi hər ay bağçaların maddi təminatını ödəyir. Əmək haqqını vaxtlı-vaxtında alırıq.

Şəkidə təbii qaz olmasa da, təhsil şö`bəsi bağçanı maye qazla tə`min edir. Valideyinlər də belə xidmətlərdən çox razıdırlar. Gördüyünüz kimi yerləşdiyimiz bina da uşaq bağçası səviyyəsinə uyğunlaşdırılmış binadır. Lakin cari tə`mirə ehtiyac var. Ümid edirik ki, dövlətimizin büdcəsində vəziyyət imkan verərsə bu sahəyə də diqqət yetiriləcək.

Bəsti xanım həm də gözəl ailə sahibidir. Övladları ali təhsillidirlər. Oğlu Mehman Cəmşid Naxçıvanski adına hərbi məktəbdə təhsil alır. O, həm bir ana, həm də 30 illik iş təcrübəsinə malik pedaqoq kimi bu həqiqətlə fəxr edir. Qeyd edək ki, Bəsti xanımın həyat yoldaşı Kamil İbrahimov - məşhur tarzən olub. "Qızıl fond"da onun əsərləri qorunur.

Belə bir xoş təəssuratla 24 saylı uşaq bağçasından ayrıldım.

ELNARƏ İSMAYILOVA.

ELOĞLUNUN EL QAYĞILARI

Təbii sərvətləri, gözəl təbiəti ilə bizi ovsunlayan axarlı-baxarlı Kəlbəcər torpağı həmişə sadə zəhmət adamlarının yaşadığı bir bölgə olmuşdur.

Tarixin müxtəlif mərhələlərində dəfələrlə təcavüzə mə`ruz qalsa da igid övladları sayəsində Kəlbəcər öz vüqarını İnamla qoruya bilmişdir. Lakin namərd qonşularımızın öz havadarları ilə birləşərək bu gün torpağı və təbii sərvətləri ilə birgə bu ərazini də işğal edə bilmişdir.İndi Respublikamızın müxtəlif bölgələrində məskunlaşan Kəlbəcərlilər müvəqqəti köçgünlük günlərini yaşayırlar. Məhz bu çətin vaxtda qurmaq-yaratmaq əzmi ilə yaşayan insanların gündəlik qayğıları ilə tanış olmaq üçün Kəlbəcər rayon qərargahı yerləşən Gəncə-Xanlar rayonunun üstündəki müvəqqəti yaşayış ünvanına gedirik.

Əvvəlcə 20-ci əsrin nəhəng şəxsiyyətlərindən olan ölkə prezidenti Heydər Əliyev cənablarına olan məhəbbət və inamda yoğrulmuş və zövqlə işlənmiş "Heydər Əliyev irsi muzeyi"nin geniş salonuna daxil oluruq.

Burada bizi respublikanın müxtəlif bölgələrinə səpələnmiş tədris müəssisələrinin gərgin işi və təhsil islahatlarından doğan vəzifələrin təşəbbüskar icraçısı rayon Təhsil şö`bəsinin müdiri Məhəmmməd Bağırov qarşılayır.

Muzeyin ekspanatları ilə bizi tanış edən M.Bağırov deyir: Bu gün biz bizi yaşadan, mə`nəvi ruh verən ölkə prezidenti möhtərəm Heydər Əliyevə olan ümüddür, inamdır. Ancaq onun gücü və iradəsi biz insanları doğma yurduna qayıdacağı inamı ilə yaşadır. Bu gün bu müdrik insanın gündəlik işinin nəticəsidir ki, əlaqədar nazirliklər məcburi köçkünlərin ən xırda qayğıları ilə yaşayırlar. Belə ki, Təhsil naziri Misir Mərdanovun, Səhiyyə naziri Əli İnsanovun, Respublika prokuroru Zakir Qaralovun, Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları tərəfindən məcburi köçkünlərə humanitar yardımlar edilir, onlara maddi və mə`nəvi dayaq olurlar. Bunu nəinki Kəlbəcərli köçkünlər o cümlədən Kəlbəcər Təhsil işçiləri də daim hiss edirlər.

Rayonun təhsil şöbəsinin müdiri M.Bağırov yoldaş 1979-cu ildə Gəncə Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsini bitiribdir. Ailəlidir, iki övladı var. Başçılıq etdiyi şöbədə 1800 nəfər çalışır. 1000 nəfərdən artıq şagird təhsil alır. 2000-ci tədris ilində 586 nəfər şagird məktəbi bitirmiş, onlardan 140 nəfəri ali məktəblərə daxil olmuşdur. M.Bağırov belə izah etdi ki, Respublikamızın hərtərəfli inkişafında Təhsil Naziri Misir Mərdanovun apardığı Təhsil islahatları qaçqın və məcburi köçkünlərin təhsilinə, məktəblərin işinə göstərdiyi qayğı bütün qaçqınlara göstərilən hörmətdir və bu bizi ruhlandırır. Kəlbəcər Təhsil İşçiləri bu qayğılardan ruhlanaraq öz işlərini həmişə yuksək səviyyədə qurmağa nail olurlar. Respublika müsabiqələrində uğurla iştirak edirlər.

Təhsilin humanistləşdirilməsi ilə əlaqədar "İlin ən yaxşı müəllimi" müsabiqəsində müəllim Həmidov Kamran Bəşir oğlu 3-cü yeri, iki mühazirə isə yenə də 3-cü yeri tutmuşdur. Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən 20 saylı məktəbimiz yaratdığı fəaliyyəti ilə fərqlənən tə`limtərbiyə müəssisəsi 1-ci yeri tutubdur. Məktəblərdə maddi bazanın möhkəmləndirilməsi müəllimlərə, məktəb rəhbərlərinə, elmi-pedaqoji, metodiki köməklik göstərilməsi işçilərin daim diqqət mərkəzindədir. M.Bağırov müəllimlərin 11-ci qurultayında çıxış edərək təhsilin inkişafı 5 təklif irəli sürmüş və bu təklif Təhsil Nazirliyi tərəfindən bəyənilmişdir.

Respublika Olimpiadasında Kimya-biologiya fənni üzrə məktəbin 2 şagirdi 4-cü yeri tutmuşlar. Bundan əlavə Maarif şö`bəsində müzakirə edilir, nəticələri vaxtlı- vaxtında məktəblərə çatdırılır. Məktəbin pedaqoji kollektivi həmin fərman və sərancamları dərindən öyrənib öz işlərində tətbiq edirlər.

İslahat proqramı ilə dərs deyən 1-ci-sinif müəllimlərinin hamısı kursdan keçmiş. 1,5,10-cu sinif yeni islahat proqramı əsasında tə`limə başlamışlar. Bu baxımdan Təhsil şö`bəsi həmin sinifləri ciddi nəzarətdə saxlayır.

Bütün qaçqınlar hörmətli prezidentimizin daxili və xarici siyasətini bəyənərək təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi 13 iyun 2000-ci il fərmanını bəyənmiş, ona uzun ömür, can sağlığı arzulamışlar. Arzu etmişlər ki, torpaqlarımız sülh yolu ilə geri alınsın və onlar öz yurd-yuvalarına dönsünlər.

Hazırladı: QƏZƏNFƏR GƏNCƏLİ.

İDMANIN İNKİŞAFI DİQQƏT MƏRKƏZİNDƏDİR

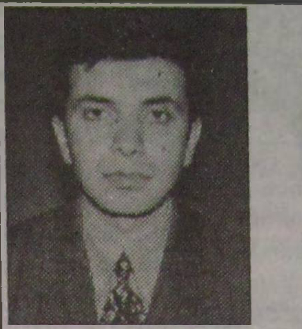

-Əhmədov Məmməd Əbülfət oğlu 1968-ci il noyabr ayının 5-də Şəki şəhərində anadan olub. Şəki şəhər 8 saylı orta məktəbi 1985-ci ildə bitirib. Elə həmin il Voronej Texnologiya İnstitutunun "Ət mə`mulatı texnologiyası" fakültəsinə qəbul olunub.

1987-89-cu illər Almaniyada hərbi xidmətdə olub. 1992-ci ildə həmin İnstitutu "mühəndis texnoloq"ixtisası ilə qurtarıb. 1999-cu ilin dekabar ayından Şəki şəhər gənclər və idman idarəsində rəis müavini vəzifəsində, 2000-ci ilin iyul ayının 9-dan isə həmin idarədə rəis vəzifəsində işləyir. Ailəlidir, 2 uşaq atasıdır.

Xalqın beynəlxalq arenada təmsilinin ən mühüm vəzifəsindən biri məhz idmandır. Müstəqilliyimizin ilk illərində ölkədəki mövcud siyasi-iqtisadi böhran idmana da öz təsirini göstərməkdə idi. O vaxtkı hakimiyyət bu sahəyə demək olar ki, sonuncu dərəcəli məsələ kimi baxırdı. Məhz millət vəkili İlham Əliyevin Milli Olimpiya Komitəsinin Prezidenti kimi fəaliyyətə başlamasından sonra Azərbaycanın idman sahəsində dönüş yarandı. İdmançılarımızın xarici ölkələrdə Azərbaycanın bayrağını qaldırması, respublikaya qələbələrlə dönməsi məhz İlham Əliyevin idmançılara olan diqqət və qayğısının və bu sahədə apardığı ardıcıl fəaliyyətinin bəhrəsidir. Azərbaycan idmanı özünün ən yüksək pilləsinə isə Avstraliyanın Sidney şəhərində keçirilən XXVII Yay Olimpiya Oyunlarında çatdı. Bu olimpiada Azərbaycanı təmsil edən idmançılarımız vətənə 2 qızıl və 1 bürünc medalla döndülər. Azərbaycan Sidneydə həqiqətən böyük qələbəyə nail oldu, reytinq cədvəlində yüksək yerlərdən birini tutdu. Şübhəsiz ki, idman sahəsində əldə olunan uğurların ən böyük səbəbkarı ölkə prezidenti Heydər Əliyevdir. Onun olimpiya oyunlarına hazırlığa dair fərmanları, idman və bədən tərbiyəsi haqqında qanun qəbul etməsi və yarışların nəticələrinə dair mükafatlar ölkədə idmana xüsusi maraq yaradırdı. Bu gün Azərbaycan xalqı həmin uğurlara görə möhtərəm prezidentimizə və onun layiqli davamçısı olan İlham Əliyevə borcludur. *Milli Olimpiya Komitəsinin prezidenti* seçilən millət vəkili İlham Əliyevin dediyi kimi, qarşısına qoyduğu ən əsas vəzifə idmançılarımızın Sidney Olimpiadasından medallarla vətənə qayıtması idi. Buna görə də o, idmançılarımızın çıxışlarının yüksək səviyyədə tə`min edilməsi və lazımi işlərin görülməsi üçün əlindən gələni əsirgəmirdi. İlham Əliyev idmançılarımızın Sidneydən qələbə ilə qayıdacaqlarına əmin idi: "Biz əminik və inanırıq ki, Sidneydən qələbə ilə qayıdacağıq". Elə də oldu. Sidney Olimpiadasından sonra beynəlxalq idman qurumlarının da Azərbaycana marağı artır.

İlham Əliyev Azərbaycanın idman sahəsinə olan böyük diqqəti və qayğısı nəticəsində ölkəmizdə idmanla məşğul olmaq prosesinin kütləvi xarakter almasına çalışır. Bunun nəticəsidir ki, 17 noyabr 2001-ci il tarixdə Şəki şəhərində gənclərin çoxdankı arzusu həyata keçdi. Milli Olimpiya komitəsi tərəfindən cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü sayəsində Şəkidə Olimpiya Sağlamlıq kompleksinin tə`məl daşı qoyuldu. Bu vaxtacan Şəkidə bu səviyyədə idman üçün yararlı olan bina, və yaxud gözəl şərait yaradılmamışdır. Bu hadisənin həyata keçirilməsi İlham Əliyev cənablarının gənclərə olan qayğı və diqqətinin təzahürüdür. Həmin hadisə ilə əlaqədar Şəkidə yığıncaq keçirildi. Yığıncaqda 10 mindən artıq Şəki şəhər gəncləri iştirak edərək öz fikir və sevinclərini bildirdilər. Olimpiya Sağlamlıq Mərkəzinin tikintisi bundan sonra Şəki şəhərində mö`təbər yarışların keçirilməsinə şərait yaradacaq və şəhərdə bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafını təmin edəcək. İnanırıq ki, belə komplekslərin tikilib istifadəyə verilməsi, idmançımızın regionlarda da inkişaf etdirilməsinə böyük təkan verəcəkdir. Biz ümüd edirik ki, xarici ölkəlrdə keçirilən yarışlarda yeni-yeni qələbələr qazanaraq, bayrağımızın yüksək zirvələrdə dalğalanmasına, möhtəşəm himnimizin səsləndirilməsinə nail olacağıq.

Hazırladı:ELNARƏ.

YENİ QƏLƏBƏLƏR

6 yanvar 2002-ci il tarixdə Salyan şəhərində təşkil edilmiş "UŞU-Kikboksinq" yarışı keçirildi. Yarışı giriş sözü ilə klubun rəhbəri Telman Cəfərov açaraq, idmançılara qələbələr arzulayıb və bu idmanın Respublikamızda populyarlaşmasında, klub və bölmələr arasındakı əməkdaşlığın artması,gənclərin idmana cəlb olunması, onların sağlam hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması və ən güclü idmançıların Beynəlxalq yarışlarda iştirak etmələri üçün seçilməsindən söz açdı.

Yarışda 6 klub öz gücünü sınadı. Hacıqabul, Əli-Bayramlı kamandaları, Arbatan kənd məktəbi, Xalac məktəbi, "Plastik" və "Rabitə"çi komandaları.

Yarış çox gərgin və maraqlı keçdi və nəticədə "Plastik" komandasından 4 nəfər, Əzizov Rəşad, Nəcəfov Elvin, Ağayev Ağabala, Sadıqov Kəbir - birinci yerə layiq görüldü və diplom və hədiyyələr ilə təltif olundular. "Rabitə"çi komandasından Əliyev Ramil, Şahbazov Bəhruz, Qədirov Kainat, Hüseynov Vaqif birinci yerə çıxdılar, onlar da

diplomlarla təltif olundular. 2-ci və digər yerləri isə "Arbatan" idmançıları bölüşdürüb - 1-ci yerə İsayev Ceyhun, 2-ci yerə isə Pənahov Orxan, Qasımov Elçin, Sadıqov Şəhriyar, Hüseynov Elçin, və qalan yerləri isə Əli-Bayramlı və Hacıqabul idmançıları bölüşdürdülər. Onlara da diplomlar və hədiyyələrlə təltif olundular.

Sonra idmançıları klubun direktoru T.Cəfərov ürəkdən təbrik etdi və onlara yeni-yeni qələbələr arzuladı. Ən yaxşı döyüş texnikası nümayiş etdirən idmançı. Əzizov Rəşad Samid oğluna öz xüsusi hədiyyəsini "Maqnitafon" verib, beynəlxalq yarışlarda vəsiqə qazanması ilə təbrik etdi. Sonunda isə Məşədi İnqlab idmançılara öz hədiyyələrini təltif edib və bu işdə onlara müvəffəqiyyətlər və qarşıdan gələcək yarışlarda yeni qələbələr arzuladı.

Qələmə aldılar
Əlisakit Ağababa oğlu
Elşən Əlövsətoğlu.

QUR`ANDA AZƏRBAYCAN HAQQINDA AYƏ VAR

Qur`anda Azərbaycan haqqında (ayə 12, surə 50. təf)-

"Bunlardan qabaq Nuh peyğəmbərin Qövmü və ər-Rəss çayının camaatı..."

İmam Rza İmam Hüseyindən rəvayət edərək buyurub:

"Ramazan ayında Həzrət Əlinin şəhadətinə 3 gün qalmış Bəni- Təmim qəbiləsindən Əmr adlı bir nəfər Həzrət Əli (ə) - dən soruşdu:

- Ya Əli, Qur`anda adı çəkilən "Əshabi Rəss" hansı dövrdə yaşamış, yaşadıqları yer və məmləkət hara olmuşdur? Onlara peyğəmbər gəlibmi? Onlar hansı yolla həlak olublar?

Həzrət Əli (ə) buyurub:

- Ey mö`mün qardaş, indiyədək heç kəsin soruşmadığı bir sualı verirsən. Əshabi - Rəss ağac budağına pərəstiş edən bir tayfa olub, Sənubər ağacını Yafəs ibn Huh tufandan sonra bir bulağın yanında əkmişdi.Yafəsdən sonra adamlar ağacın özünü müqəddəs sayıb ona sitayiş etdilər. Çay boyu əkib artırdılar. Niyyətləri olanda ağaclara tapınardılar. Lakin Allahın onlara yazığı gəlib Xənzələ ibn Səffan adlı birin onların peyğəmbəri etdi. Onlar peyğəmbərə qulaq asmayıb oz əvvəlki inanclarında qaldılar. Lakin allahın qəzəbilə ağaclar qurudu. Həmin adamlar qurumuş budaqdan tonqal qalayıb oda tapındılar. Amma ağacların qurumasından da çox narahat idilər. Şeytan onları aldadıb dedi ki, peyğəmbərin qanı ilə bu ağaclara su versəniz yenidən yaşıllaşar. Xənzələ peyğəmbəri bir quyuya diri-diri salıb çayın suyunu ora buraxdılar. Yenidən quyudan dövr edən qanlı su çaya axıdıldı. Xənzələ ibn Səffan peyğəmbər nə qədər qışqırdısa, xeyri olmadı. Allahın onlara yenidən qəzəbi tutdu və bayram günlərində dəhşətli külək əsib çoxunu həlak etdi. Ərəss çayına peyğəmbər qanı axdığı üçün rəngi qırmızı oldu.

Əllamə Məhəmməd Bağır Məclisi "Bəharül Ənva" kitabında Sələbiyə istinad edib yazır: Əshabi-Rəss Həzrəti Süleymandan əvvəl yaşamışlar. Onların yaşadığı yerdə olan Ərrass (Araz) çayının uzunluğu 300 km-dir. Asiyanın şərqindən başlanıb Qızıl-Ağac körfəzində Xəzər dənizi ilə qovuşur.

Onlardan (Məkkə müşrikləindən) əvvəl Nuh tayfası, Rəss (Səmud qövmünün bir hissəsinin yaşadığı yerin adı) əhli, Səmud (qövmü peyğəmbərləri) təkzib etmişdi.

Həzrət Əli Əshabi-Rəssin yaşadığı şəhərin adlarını Aban, Azər, Dey, Bəhmən, İsfəndiyar, Fərvərdin, Ordibehişt, Əmrdad, Murdad, Mehr, Tir və Şəhrivər olduğunu buyurmuşdur. Onların padşahı Tərgüz ibn Cabur ibn Kənan olmuşdur. Onların əqidəsinə görə su, külək, od və torpaq çox müqəddəs və sitayişə layiq ünsürlər olub.

Bu deyilənlərə əsas olaraq bu gün də Azərbaycan xalqı 4 çərşənbəni - su, külək, od və torpağı bayram edir. Qanımızla gələn inanc isə bu gün də qalmaqdadır. Belə ki, ziyarətgaha, pirə gedənlər öz saçlarından, paltarın sapından, hətta müəyyən paltarı belə ziyarətgahdakı ağaca və ya hər hansı budağa bağlayırlar. Azərbaycan ərazisinin çox yerində yüz illərlə ziyarət olunan müqəddəs ağaclar hələ də var. Coğrafi adlar isə Naxçıvan - Nuh çıxan, ye`ni Nuhun 3 oğlundan biri Yafəsin məskən saldığı yer. Ərəss çayı isə Arazdır.

Hələ bu gün də Cənubi Azərbaycanda yuxarıda qeyd olunan 12 şəhər adı 12 ay adı ilə yaşamaqdadır. 12 addan birinin Azər olması elə bu torpaqların tarixi toponim olmasını sübut edir. Üç adı birlikdə götürdükdə Azər + Dey + Aban = Azərbaycan. Xənzələ peyğəmbərin qanı ilə boyanmış Arass suyu tökülən dərya Xəzər dənizi adlanıb.

Qur`an böyük hikmətlər, tarixi həqiqətlər məcmuəsidir. Onun sirləri zamn-zaman, zərrə-zərrə aşkarlanır. Vətənimizin qədim tarixindən bəhs edən ayəni Qur`anda oxuduqdan sonra nə qədər böyük millət olduğumuz haqda düşünməyə dəyər.

E`tina YUSİFLİ

HƏYATIN GİRDABI. QADIN QUL BAZARI

Oxucuların xahişini nəzərə alaraq "həyatın girdabı, qadın qul bazarı" məqaləsini bir daha qəzet səhifəsinə çıxarırıq və söz veririk gələn nömrələrimizdə də qadınlarımızın ağır həyat şəraiti və qadın qul bazarı haqqında yeni araşdırmalar olacaq.

Ehtiyac, imkansızlıq, yoxsulluq insan mə"nəviyyatını ac qurd kimi içindən yeyib dağıdır, məhv edib bəlaya düçar edir. Sabahları ümüdsüzlüklə açanlar, zülmət içərisində işıq axtaranlar, bu mənfur həyatın dibində, çirkabında itib-batanlar, zamanın amansız zərbələrinə dözməyib üzülüb-sınanların sayı minləri, milyonları ötüb keçməkdədir...

Gün-güzəran, dolanacaq ağırlaşdıqca insan öz gözəl mə"nəvi keyfiyyətlərini itirməkdə, düşdüyü mühütün dolaşıqlarında kiçilib xırdalaşmaqda, mə"nəviyyatca cılızlaşmaqdadır...

Bir-birindən bəd gələn acı günlərin ağırlığı insanlarda yaşamaq eşqini azaldır. Həyatda yaşamaq tədricən öz mə"na və marağını itirir. Bu mənfur həyatın necə də sərt və amansız qanunları varmış. Bu ağırdan - ağır zaman, dövr qürururyla, sınmazliyi ilə, sınmazlığıyla fəxr etdiyimiz azəri türkləri də sınmaqdadır.

Yeddi il qadın qul bazarında

Artıq vəziyyət o həddə çatıb ki, azəri kişiləriylə bərabər qadınların da bir qisml" Qadın qul bazarı" deyilən Nəsimi bazarının yaxınlığında ("Azərmətbuatyayımı" firmasının qabağında), səhər tezdən divar boyunca yığılmış 40-a yaxın qadınların qayğılı çöhrələrindən qəm-kədər yağır. Ehtiyac onları döyə - döyə gətirib burada müvəqqəti "iş yeri" axtarmağa məcbur edib. İçərilərində müxtəlif yaşlı qadınların əyinləri nimdaş, köhnə geyimli, əllərində balaca çörək çantası var. Bə"zilərı məzlum görkəmdə ayaqüstə durub, bə"ziləri də divar dibində miskin durumda oturub həsrətli baxışlarını onları işlətməyə aparcaq sahibkarları axtarır.

Ağrılı - acılı real bir səhnə, dəhşətli həyat səhnəsi.

Əvvəl bir qədər kənarda durub ürək ağrısıyla onları müşahidə eləyib, sonra ehtiyatla yaxınlaşdım. Aralarında ortaboylu, yaraşıqlı, dilli - dilavər gənc bir qadın diqqətimi cəlb elədi. Adını soruşdum.

- Nailədir - dedi.

Burada işləməsinin səbəbini soruşduqda belə cavab verdi:

- Neyləyim, üç övladım var. Yoldaşım yoxdur. Düz 7 - ildir ki, bura ilə baş dolandırıram. Əgər bura olmasaydı, mən də körpələrim də acından məhv olub gedərdik. Gördüyün bu cavan gəlinlərin hərəsinin bir - iki uşağı var.

Ərləri olmayanlar heç, olanlarda işləmir. Bə"zilərinin yoldaşları işsizlikdən "kişi qul bazarında" iş axtarırlar. Onlar da, mən də yaşamaq üçün, balaca tifillərin ölməməsi xatirinə hər cür əzab - əziyyətə dözürük.

Namusumuza təcavüz edən də olur

Aman allah! Demə düz yeddi ildir ki, qadın qul bazarı varmış. Respublikanın müxtəlif əyalətlərindən bir parça çörək üçün bura gəlirlər. Əksəriyyətinin heç qalmağa yerləri də yoxdur. Orda - burda qalıb, bir təhər pul qazanıb övladlarını saxlayırlar. Hətta paytaxtda yaşayan yerli qadınlara da burada rast gəlmək olar. İstər uzaq əyalətlərdən gələnlər, istərsə də yerli sakinlər burada ən alçaldıcı ada "Qul qadın " adına məhkumdurlar.

Özümü iş axtaran kimi göstərməyə cəhd edərək hürkütmədən, qəlblərinə toxunmadan digər qadınlarla söhbətə başlayıram:

- Burada iş tapmış olanda gün ərzində qazancınız nə qədər olur?

Yerbəyerdən müxtəlif cavablar səsləndi. Ağız deyəni qulaq eşitmədi. "Başçı" hesab edilən nisbətən yaşlı Bəsti xala onları sakitləşdirib aramla danışmağa başladı:

- Qızım, səhər tezdən gəlirik ki, bizi müxtəlif yerlərə işləməyə aparırlar. Kimi ev işlərini gördürməyə, kimi soğan, kartof soydurmağa, kimi meyvə - tərəvəz bazarlarında yeşiklərə alma, armud, şaftalı qablaşdırmağa aparırlar. Bə"zən 3-4 nəfər birgə soğan, kartof, kələm dolu maşınları boşaldırıq. Gündə bir - iki "şirvan" qazanırıq. Hərdən insaflı sahibkar, olanda axşam evə aparmağa 1 - 2 kq kartof, soğan bir az da meyvə verir. Onda sevincək oluruq. Qazancımızı axşam yeyibyatır, sübh tezdən yenidən bura yollanırıq.

- İşlədiyiniz yerlərdə sizinlə kobud rəftar edən, sizə "qul" kimi baxan təhqir edib alçaldan olurmu?

- Olur, söyüş ,söyən kim, itələyib vuran kim, hətta namusumuza təcavüz etmək istəyənlər də olub.

- Elə hallarda sizi müdafiə edən, polis tərəfindən qoruyan olubmu?

- Yox ay bala, bizi onlar adam yerinə qoymurlar. Yeri gələndə polislər də bizi ordanbura, burdan-ora qovurlar, itələyib söyürlər, təhqir edirlər. Ləyaqətimiz tapdtanır, mənliyimiz xırdalanır.

-Burada durub kiminsə qapısında işləməyə getmək, yaxud yad bir kişinin amiranə, sərt göstərişləri ilə işləmək sizin üçün ağır deyilmi?

- Ağırdan da ağırdır. Neyləyək a bala. Acından ölməmək üçün hər əzaba dözürük. "Qul qadın" adı bizim ləyaqətimizi, mənliyimizi heçə döndərir. Ləyaqətimiz tapdanır, mənliyimiz xırdalanır. Günah bizdə deyil, bala. İş yerlərinin olmamasıdır ki, biz burada iş axtarır, mə"nəviyyatca əzilirik. Fabrik-zavod işləsə, biz də işçi olardıq. Özümüzü əməlli-başlı insan hesab edərdik. Bura bizi insanlıqdan da uzaqlaşdırıb. O tərəfdə durmuş dörd cavan gəlini görürsənmi? Məgər indi onların "qul" adına layiq olan vaxtlarıdırmı?

Nefti ilə dünyaya meydan oxuyan ölkənin qadınları nədən qul kimi işləməlidir??!...

Görəsən bu illər ərzində bir dövlət mə`murunun, ixtiyar sahiblərinin , xalq elçisi adlanan deputatlardan birinin ayağı bura dəyibdirmi? Yaxud milyonlarını xərcləməyə yer tapmayan varlı, imkanlı milyonçularımızın təsadüfən də olsa bura yolu düşübmü?

Bu qadınlara ingilis, amerikalı və s. əcnəbilərin rəhbərlik etdiyi şirkətlərdə yer yoxdur. Çünki onlara beləleri, həyatın dibində qalmışlar, həyat girdabında çabalayanlar yox, 15 - 20 yaşlı yeniyetmə avropasayağı geyinmiş, dilini, dinini bilməyən "gözəlçələr" lazımdır.

Qəribədir, milyon tonlarla neft istehsalı ilə az qala bütün dünyaya meydan oxuyan bir dövlətin qadınları "qul bazarında" mı iş axtarmalıdır?!

(Ardı gələn saylarımızda)

Xalidə QARAÇAYLI

"Qədim türklər"

Görkəmli alim Lev Qumilyov
B.Gənclik,1993

Qıpçaqlar qədimdə Altayda, çinlilərin Çenelyan adlandırdığı vadidə yaşayırdılar.Şübhəsiz ki, çajan ilan deməkdir (buradan da İlan dağının və Zmeinoqorsk şəhərlinin adı götürülüb). Qrumm - Qrij i maylo onları boma dinjn tayfasının bir sahəsi hesab edir. Görünür onlar turkuyut xalqlarının hakimyyəti altında olmuş, 630-cu ildə onlarla birlikdə məğlubiyyətin acısını dadmış və məğlubiyyətə uğrayan başqa tayfalarla - əvvəlki ağaları ilə birgə Alaşana köçürülmüşlər. Şübhəsiz ki, bu bütün xalq deyildi, onların müəyyən hissəsi yə`ni kanqlamlar ilə qaynayıb-qarışanlar koman, yaxud polovete adında məhşur olan xalq kimi təşəkkül tapmışlar. Aşin xanlarının bərpa edilən ordasının 2-ci komponenti seyantoluların gələcək nəsli sayılan sirlər oldular. Bunu Tonyukuk yazılarından "turk sir budun" yə`ni türk-sir xalqı xatırlanır.

Orxon yazıları türkeşlərin 710 - 711-ci illərdə vuruşduqları konqers xalqı haqqında mə`lumat verir. Onlar başqaları yox peçeneqlər imiş, özlərinə uydurma konqar adı qoymuşdular. Bu xalq Sır-Dəryanın aşağı və orta axını ətrafında yaşayırdı.

Qara Irtışda yaşayan karpuklar və Sır-Dəryada məskunlaşan peçeneqlər - kanqarlar arasında geniş çöl var idi ki, orada da artıq qıpçaqlar yaşayırdılar. Müasir Qazaxıstanın çöl sahəsinin adı da buradan götürülmüşdür. Dəştiqıpçaq - Qıpçaq çölü deməkdir. Qıpçaqlar burada kanqarlarla qarışaraq şərqdə qıpçaqlar, Avropada komanlar, Rusiyada poloveslər adı ilə məhşur olan xalq kimi təşəkkül tapdılar. Cənuba doğru Sır-Dərya və Amu-Dəryanın aşağı axını arasında türkləşmiş ariyalılar, parfiyalıların yaxın qohumlan olan türkmənlər yaxud quzular yaşayırdılar. Orta Asiyada ən iri tayfa birlikləri bu siyahı ilə başa çatır.

688-ci ildə uyğurlar öz istiqlaliyyətləri uğrunda türklərin əleyhinə çıxış etdikləri vaxt 6min nəfər döyüşçü çıxarmışdılar. Deməli bütün əhalinin miqdarı 30 min nəfər imiş. Lakin bu ən iri tayfa idi. O biri tayfalar xeyli kiçik idi. Güman etmək olar ki, bir neçə min nəfərdən, hətta bir neçə yüz nəfərdən ibarət tayfalar da varmış.

Göstərilən 30 min nəfər 9 bölməyə bölünmüşdü. Hər bölməyə 3,5 min nəfər düşürdü.

Uyğurlar öz əcdadları - kürən saçlılar kimi yevropoid idilər. Çin rəsmlərində uyğurlar iri burunlu, iri gözlü, alt dodağından başlayan böyük saqqallı, qalın bığları və çatma qaşları olan adamlar imi təsvir edilmişlər. Uyğur qəbirlərində aparılan qazıntılar bu etnik qrupun yevropoid olduğunu qəti təsvir etmişdir. Uyğurlar öz azadlıqlarını, sərbəstliklərini qəhrəmanlıqla qoruyur, lakin işin mütəşəkkilliyinə nail ola bilmirdilər.Qələbədən sonra hərə öz köçünə qayıdırdı. Bu da düşmənə özünə gəlməyə, qüvvələrini yenidən döyüşə çıxarmağa imkan verirdi. Məhz bu xüsusiyyətləri Kat İlxana uzun müddətə onların ayrılmalarını saya salmamağa və Tan imperiyasına qarşı mübarizəsini əvvəlki kimi davam etdirməyə imkan verməmişdi.

BİZİM TƏQVİM. ARXADA QALAN 70 İL.

Çox zəngin Azərbaycan mətbuatı tarixində "Təşviqatçı" jurnalının da öz adı, öz yeri vardır. Düz 70 il bundan əvvəl - 1932-ci ilin yanvar ayında nəşrə başlayan jurnal 59 il fəaliyyətdə olmuşdur. Ancaq fasilələrlə. Həm də hər fasilədən sonra ad dəyişikliyinə uğramışdır. Məsələn: 1932-33-cü illərdə "Təşviqatçı", 1937-41-ci illərdə "Agitator bloknotu", 1945-59-cu illərdə "Təşviqatçının dəftərçəsi", 1966-89-cu illərdə "Təşviqatçı"("Agitator" variantları ilə),

və nəhayət 1989-91-ci illərdə "Dialoq adını daşımışdır. Göründüyü kimi, ən çox (22 il) "Təşviqatçı" adı altında nəşr edilmişdir. Jurnal mə`lum hadisələr axınının girdabına uğrayaraq, 1991-ci ilin sonunda ("Dialoq" kimi) tamamilə qapandı.

Gizlətmək lazım deyil ki, "Təşviqatçı" kommunist ideologiyasına əsaslanırdı. İctimai - siyasi xəttə malik partiya jurnalı idi. Lakin o,əslində xalqımızın istək və arzularının təmsilçisi, haqq və ədalət keşikçisi kimi fəaliyyət göstərirdi. Millilikdən, digər insanpərvər ideyalardan heç də uzaq deyildi. Bəlkə də buna görədir ki, dəfələrlə mərhumiyyətlərə mə`ruz qalmışdır. Yuxarıda deyilənlərdən də mə`lum olur ki, 1934-36, 1942-44, 1960-65-ci illərdə çapı saxlanmış, tez-tez adı dəyişdirilmişdir.

"Təşviqatçı" təkcə siyasi jurnal deyildi. Onun səhifələrində sosial-mədəni, quruculuğa da elmə, təhsilə, səhiyyəyə də, mə`nəvi tərbiyəyə də, müxtəlif xəbərlərə, faktlar və rəqəmlərə, hətta bədii ədəbiyyata da yer verilirdi. Yəni heç bir mövzu məhdudiyyəti yox idi. Təkcə bir nömrəyə - 1982-ci ilin yanvarında çapdan çıxmış 50 illik yubiley nömrəsinə nəzər salaq. Burada yubiley materiallarından başqa, "Tarixi günlər və hadisələr" (təqvim), böyük şairimiz Xəlil Rzanın "Yaşıdım" şe`ri, "Kitab rəfinə" (yeni kitablar haqqında icmal), xəbərlər, "Təsərrüfat mexanizminin təkmilləşdirilməsi-iqtisadi siyasətin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsinin mühüm vasitəsidir", "Fəhlə məişəti", "Yalnız keyfiyyətli", "Analara qayğı", "Asudə vaxt guşəsi" - şe`rlər, dahilərin gülüşü, "Müdrik sözlər"...

Göründüyü kimi, hamısı indi də əhəmiyyətini itrməyən materiallardır. Jurnal milli mənliyimiz, milli təfəkkürümüzün inkişafı yolunda heç də az iş görməmişdir. Məhz bu cəhətləri nəzərə alaraq, 1997-ci ildə "Milli təfəkkür" adlı qəzet tə`sis etdim və qəzetin adı altında daimi qalan bu sözləri yazdım: "1932-ci ildə nəşrə başlayan "Təşviqatçı" jurnalının milli varisidir".Qəzetin ilk nömrəsində onun məqsəd və məramı geniş qeyd olundu. Sanki bunlar mənə "Təşviqatçı"nı yaşatmaq təsəllisi verirdi. Axı, uzun illər mən də o kollektivdə çalışmış, şö`bə müdiri, mə`sul katib vəzifələri daşımışdım. Ona biganə qala bilərdimmi? Jurnalın 70 illiyinin anılması da məhz ona sevgidən irəli gəlir.

Vaxtilə jurnalın baş redaktoru olmuş iste`dadlı jurnalist və ictimai xadimlərimiz Əlisəfa Məmmədova və Rafiq Ələkbərova, məs`ul katiblər Tahir Hüseynov və Xanlar Rüstəmova, şö`bə müdiri Mail Cəbrayılova Allah rəhmət eləsin, Qalib Əhmədova, Nuranə Mərdanovaya, Şaiq Bəhramoğluna, Vaqif Alkərəmova, Xudu Mustafayevə, Əlirza Sayılova, Məmməd Əfəndiyevə, Əjdər Nağıyevə və başqalarına uzun ömür versin. Çünki onlar da "Təşviqatçı"nı yaşadanlardan olublar.

SABİR NURİ TÜRKEL.
"Milli Təfəkkür" qəzetinin baş redaktoru.

"Molla Nəsrəddin" erməni-müsəlman münasibətləri haqqında nə yazırdı?

"Bakı şəhərinin üləmə, sadat, əğniya və ə`yanı qərar qoymuşlar ki, bir sülh kamisiyası düzəltsinlər ki, müsəlmanlarla ermənilərin arasındakı ədavəti söndürməkdən ötrü, ağalarımızın hümmətila bərpa olan bu sülh cəmiyyətinin bu gün rəsmi - güşadı olundu və cəmi kəsir də var idi. Hamı can və baş ilə razı oldu sülh eləməyə..."

"Molla Nəsrəddin", 2 iyun 1906 N9

"Sizdən (yazıçılardan) xəbər alıram, elmin sizə nə nəf`i var? Hürriyyət nəmənədir? Kim indiyədək Qarabağda onun bəhrəsini görüb və görəcək?..."

"Molla Nəsrəddin", 9 iyun 1906, N 10

"Qafqazda erməni - müsəlman sülhünə Əsgəran ermənisi və Ağdam müsəlmanı çox sə`y edirlər. Əgər aramızda bir neçə nəfər bu qisim xeyirxahi- sülh adamlar olursa, aramızdan tez ədavət götürülər."

"Molla Nəsrəddin", 23 iyun 1906, N 12

Bir nəfər on dörd ya on beş yaşında erməni uşağı nədən ötrü isə gedib naçalnikə şikayət edən zaman naçalnik yuxudaymış elə güman eləyib ki, şikayətçi müsəlman balasıdır, genə də qalxıb şikayət edən erməniyə deyib ki, bala sən uşaqsan, sənin şikayət edən vaxtın deyil flan is görmək vaxtındır. Uşaq qayıdıb gəlib öz erməni cəmiyyət firqəsinə söyləyib, Haman işin xatirəsi üçün bir gün ondan keçmiş dörd erməni küçədən keçən zaman naçalnikl söyüb deyiblər ki, sən naçalniksən, borclusan şikayət edənin şikayətinə baxasan, nəinki biqabil sözlər deyəsən. Səni o qədər bu küçədə döyərik ki, palçığa dönərsən. Cənab naçalnik bir cür hiylə və palitka ilə ermənilərdən özünü səlamət qurtarıb. İndi odu budu, ermənininin iti də sikayətə gedəndə cənab nacalnik mum kimi olub, sikayətə baxıb sərəncam eləyir.

Bundan sonra vay, vay müsəlmanların güzəranına və halına.

Bizdən isə ermənilərdən dərs götürmək lazım deyil. Siz öz işinizdə olun. Ağaların, böyüklərin yanında tərkədəblik yaxşı iş deyil".

"Molla Nəsrəddin", 30 iyun 1906, N 13

Bəli, lazımdır dava eləmək. Kimnən dava eləmək? Mən belə məsləhət görürəm ki, Qafqazda nə qədər ki erməni var, tökülüb bir günün içində müsəlmanların hamısını qırsın, sonra da müsəlmanlar tökülüb erməniləri qırsınlar.

İki ay bundan irəli Frəngstan darülfününun mərizxanasında bir Qafqaz ermənisi ilə bir Qafqaz müsəlmanının başlarını yarıb beyinlərini misqal tərəzidə çəkirmişlər. Bu heyndə görürlər ki, tərəzidə heç bir şey yox: Mə`lum olur ki, beyinlər "ağırlıqlarından" havaya uçublar.

"Molla Nəsrəddin", 21 iyul 1906, N 16

Hazırladı: E`tina Yusifli.

23 saylı Quba-Qusar batalyonunun döyüşçülərinə həsr olunur.

CƏBHƏÇİ XATİRƏLƏRİ

Cəfərov İsmət Məmməd oğlunun xatirələri.

Mən Quba Rayonlararası Ovçular Cəmiyyətində təsərrüfat müdiri işləyirdim. Rusiyanın Jevski şəhərindən ezamiyyətdən yenicə qayıtmışdım. Bir aydan çox idi ki, orada idim. Ermənilərin Kəlbəcər rayonunu işğal etməsini də orada radiodan eşitdim. Kirayədə birgə qaldığım Şamjan çeçen mənə isteza ilə dedi:

- Siz azərbaycanlılar niyə ermənilərdən qorxursunuz? Niyə torpaqlarınızı döyüşmüz təslim edirsiniz?

Mən cavab verməyə söz tapmadım. Axı nə deyəydim? O, məni başa düşməyəcəkdi. İstədim deyəm ki, rəhbərlərimizin kreslo davası ətdiyindən hər şeyi (vətən torpağını) unudublar. Hərbidən xəbəri olmayanları komandir vəzifəsinə təyin ediblər.

Çeçen dostumun tənə dolu sualları məni bir an belə tərk etmirdi. Uğursuz xəbərlər gəlməkdə idi. Qubadlı, Laçın, Füzuli rayonları da verildi. Özü də necə. Sonralar cəbhədə mənə məlum oldu ki, Füzuli rayonu veriləndə nə bizim, nə də erməni işğalçılarının heç güllə atmağa belə ehtiyacı olmayıb. O boyda rayonu bizimkilər qoyub qaçıblar. Sonda isə Horadliz stansiyasında ağzınadək döyüş sursatı ilə dolu vaqonları veriblər. O günlərdə efirdə həmin stansiyanın necə yandırılıb-talanmasını göstərən kadrların birində tamaşaçı mövqeyi tutan qaçqınların içərisindən bir bığıburma kişiyə o zaman dövlət nümayəndəsi olan Lalə Şövkət Müraciətlə kim olduğunu soruşdu. O "qaçqınam" deyəndə əsəbi halda, - məgər kişidən də qaçqın olarmı? - dedi.

Bu söz indi də beynimdən çıxmır. Doğrudan da, niyə kişilər də özlərini qaçqın adlandırdılar. Məgər onlar öz ətraflarına 10-15 ər oğulları yığıb, partizan kimi vuruşa bilməzdilərmi? Nə isə... Qoy erməniyə təhvil verilən bölgələrin mərd oğulları məndən inciməsinlər. Mən onu da çox yaxşı bilirəm ki, yüzlərlə ağdamlı, şuşalı, laçınlı, füzulili, qubadlılı, kəlbəcərli və s. rayonların igidləri düşmənə qan uddururdular. Ancaq yenə də az idilər. Çoxlu "kişilər" aradan çıxmışdılar. Rusiyanın müxtəlif şəhərlərində erməni milləti ilə şıdırğı alver edirdilər. Ordumuzu qınamırdım. Ürəyi ata-anasının yanında qalan 17-18 yaşından (ana uşağı) tutmuş, ahıl yaşlıya kimi əli silahlılarımız erməni-rus birləşmələri qarşısında davam gətirə bilmirdi...

Bir də ki, imkanlı "kişilər"in oğlanları şəhərdə günlərini kazino və diskotekalarda keçirirdilər. Respublikadan xarici ölkələrə qaçanlar isə külli miqdarda pulla, eyşişrətlə məşğul idilər. Hörmətli prezidentimiz H.Əliyevin xalqa müraciəti ilə artıq 2-3 uşaq ataları da cəbhəyə yollanırdılar. Onlardan biri də mən oldum. 27 oktyabr 1993-cü il tarixində axşam saat 18.00 radələrində qapımda avtobus dayandı. Sahə müvəkkili Vaqif və İH-nin kənd üzrə nümayəndəsi Eynulla müəllim məni hərbi komissarlığına gətirdilər. Komissarın otağında çoxlu vəzifəli şəxslər yığışmışdı. İçəri çağırıldım. Komissar dedi:

- Biz prezidentimizin çağırışı ilə yeni Quba-Qusar batalyonu yaradırıq. Zabitləri çağırırıq. Siz döyüşə getməyə hazırsınızmı?

Mən razılıq verdim. Oradakıların çoxunu tanıyırdım. Hamı razılıq hissi ilə mənə baxdı. Komissarın göstərişi ilə sabah 9.00-da mən burada olmalı oldum. 28.10.93-cü il tarixində mən və 30 nəfər könüllü Qusardakı hərbi hissəyə göndərildik. Batalyon təşkil olunana qədər biz burada qalmalı idik. Rayonda qaçhaqaç, tuthatut başlandı. Polis, prokurorluq, DTK gecə-gündüz yatmırdı. Böyük "İkarus" avtobusları ilə Qusara küçədən, bazardan tutulanları daşıyırdılar. Rayon idarə və müəssisə rəhbərləri isə kəndlərdə təbliğat aparırdılar. Hərbi hissəyə zorla gətirilənlər tezliklə minbir fırıldaqla aradan çıxırdılar. Vətən, torpaq qeyrəti çəkənlər isə özləri könüllü gəlirdilər. 4-5 gündən sonra artıq rotalar yaranmağa başlandı. Məni 2-ci, İsmayılı 3-cü, Gülağanı isə 1-ci rotaya komandir təyin etdilər. Həmkəndlim Azay dayını isə kombat qoydular. İsmayıl tikinti üzrə mühəndis, Gülağa hərbi müəllim, mən isə mühəndis-mexanik idim. Azay Adıgözəlov (Batya) isə keçmiş mexanizator olsa da, hərbi savadı var idi. Əsgərlər əsasən, komandirləri özləri seçirdilər, yəni kimin hansı rotaya yazılması çox vaxt onların razılığı ilə olurdu. İlk günlərdə iki leytenantla tanış oldum . İlk anlardan Qusarın Balaqusar kəndindən olan Abdulkərimov Sərvər və Vəl-vələ kəndindən hərbi müəllim Rzayev Şamo ilə mehribanlaşdıq. Sərvəri mənə müavin, Şamonu isə 2-ci vzvoda komandir təyin etdik. Şamo Əfqanıstan od-alovunu keçmişdi. Sərvər isə elektrik üzrə mühəndis idi. 2-ci rotanın heyəti əsasən, Petropavlovka, Vladimirovka, Vəl-vələ, Zərqova, İsnov və Nügədi kəndlərindən və Qusar rayonundan olanlar idilər. Qalan kəndlərin hərəsindən bir-iki nəfər ancaq olardı. Rotanın nizam-intizamı elə ilk günlərdən başlandı. Rotada "Əfqanıstan"da 1991-92-ci illərdə Qarabağda vuruşan əsgərlər var idi.

Mənim institutda aldığım hərbi tahsil artilleriya üzrə olduğundan "piyada" rotasına rəhbərlik etmək üçün üzünü görmədiyim silahlardan danışmaq çox çətin idi. Taktiki dərsləri Şamo, İbrahim Novruzov və Bayraqdarov Hümmət aparırdı. Mən də sıravi əsgərlərlə bir yerdə yerinə yetirirdim. Yaxşı harbi termin var: "Təlimdə nə qədər çətin olsa, döyüşdə bir o qədər asan olar". Bütün batalyonun əsgərləri buna əməl edirdilər. Batalyonda 10-15 faiz əsgər heç ömründə əllərinə silah almamışdılar. SSRİ dövründə tikinti batalyonlarında xidmət etmişdilər.

Noyabrın 10-da qar yağdı. Vətən qeyrətli bu oğullar şaxtada, qarda soyuq bilmədən təlim keçirdilər. Batalyonun təşkili və təchizatına rayon prokuroru Əli Eyvazov rəhbərlik edirdi. Elə o vaxt rayonda hakimiyyət AXCP-nin əlində idi. İH əvəzi birinci müavin Qənlyev Mirzəxan müəllimə tapşırılmışdı. Çox vicdanlı, sadə və təmiz adam idi. Rayonda bütün təşkilati rəhbərlər prokurorun əmrini yerinə yetirirdilər. Nə qədər təlәbkar olsa da, vəzifəli və varlı balaları rotada qalmadı. Yalnız iki nəfər - sovxoz direktoru Yolçu Paşayevin oğlu Rafiq və keçmiş müstəntiq Xanmədin oğlu Nəcəf könüllü olaraq batalyona gəldilər.

Noyabrın 12-də bizi Qusarın yaxınlığındakı meşəyə aparıb, 3-4 gün avtomat atdırdılar. Bununla da, təlimlər başa çatdı. Müdafiə Nazirliyindən gələnlər bildirdilər ki, qalanını müharibədə öyrənərsiniz. Vaxt gözləmirik.

13 noyabrda gözlənilmədən xəbər gəldi ki, cəbhəyə yola düşürük. Biz Qubadan hərbi marşla tribunanın qarşısından keçməkistədiyimizi bildirsək də, *prokuror və digər rəhbərlər* razılıq vermədilər. Onlar qorxurdular ki, uşaqlar qaçıb-dağılışarlar.

Hərbi hissəmizdə 2 min tutulub gətirilmə 4 yüz nəfər isə könüllü idi. Bu 4 yüz nəfər rayonun mərd, qorxmaz oğlanları, ər igidləri idi ki, məqsədləri erməni qəsbkarlarına qarşı vuruşmaq, verilən torpaqları geri almaq idi. Onlar vətən ugrunda vuruşub, öz canlarını qurban verməyə hazır idilər.

Həmyerlim Şamil Şıxbabayev öz vidiokamerası ilə gəlmişdi.Ailələrimizi və qohum-əqrabalarımızı da gətirmişdilər.

Hərbi hissənin həyətində təntənəli mitinq oldu. Mən də çıxış etdim. Döyüşçülərim adından söz verdim ki, biz müharibəyə ölməyə yox öldürməyə gedirik. Qoy əzizlərimiz ağlamasınlar. Hamımız sağ-salamat qayıdacağıq. Xahiş etdim ki, arxada qalanlar ailələrimizin maddi cəhətdən korluq çəkməsinə yol verməsinlər. Rayonun axundu bizə xeyir-dua verdi.Və müqəddəs Quranın altından keçib avtobuslara oturduq. Axşam çağı idi. Quba rayonunu çıxanadək bizə bütün yol boyu uşaqdan-böyüyə kimi yaxşı yol və uğurlu döyüş arzulədilar...

(Ardı gələn sayımızda)

Xalidə QARAÇAYLI

Keçən əsrin əvvəllərində azərbaycanlıların və ermənilərin etnik tərkibi haqqında

1826-1828-ci illər müharibəsindən sonrakı iki ildə - 1828 -ci ildən 1830-cu ilədək Zaqafqaziyadan 40 min İran ermənisi, 84 min 600 Türkiyə ermənisi köçürülmüşdür və onlar erməni millətinin cüz"i olduğu Yelizavetopolun və İrəvan quberniyalarının ən yaxşı torpaqlarında yerləşdirilmişdir... köçkünlərin ən çoxu ermənilərdir. İndi (1911-ci il- E.Y.)

Zaqafqaziyada yaşayan 1 300 min nəfərdən 1 milyonu diyarın yerli əhalisi deyil, gəlmədir.

H.İ.Şavrov, "Zaqafqaziyada rus işinə təhlükə" kitabı. S.Peterburq, 1911. s. 59-61.

1828-1854-cü illərdə ruslar iki dəfə Şərqi Anadoluya hücum etmiş, hər dəfə də yerli ermənilər onların tərəfini saxlamışlar. Hər iki halda ruslar çıxıb getməli olanda özləri ilə yüz min erməni tərəfdarını Qafqaza gətirmiş, onları qovulmuş müsəlmanların evlərində yerləşdirmişlər. İrəvan quberniyasının 1828-ci ilə kimi əhalisinin 80 faizi müsəlmanlar idi. 1820-ci ildən 1920-ci ilədək təxminən 600 min erməni rus imperiyasının ərazisinə köçürülmüşdür.

2 milyon müsəlman isə Rusiyadan getmişdir.

ABŞ professoru Castin Makkarti "Genasid olmuşdurmu?" kitabı.

1918-1920-ci illərdə azərbaycanlıla[illegible] indiki ərazisində yaşayan 575 min nəfər azərbaycanlının 565 mini qırılmış və qovalanmışdır.

1920-ci ildə sovet hokumətinə daşnaklardan cəmi 10 min nəfərdən bir qədər artıq azərbaycanlı əhali qalmışdır. 1922-ci ildə 60 min qaçqın qayıtdıqdan sonra azərbaycanlılar burada 72 min 596 nəfər təşkil etmişdir.

Birinci dünya müharibəsi dövründə Ermənistan əhalisinin təhlili və dünya müharibəsinin nəticələri, 1914-cü ildə əhalinin sayı 1 mln. 14 min 255 nəfər, 1914-1919-cu illərdə təbii artım 74 min 155 nəfər, Türkiyədən gələn mühacirlərin sayı 300 min nəfər. Qars və Sürməlinin erməni və yezdi əhalisi 130 min 753 nəfər; cəmi 1 milyon 519 min 163 nəfər.

1919-cu ildə əhalinin sayı 961 min 677 nəfər, 1919-cu ilədək Ermənstanda qalan türklər 200 min . Qars və Sürməli əhalisindən 1919-cu ilədək qalanlar 59 min 843 nəfər; cəmi: 1 221520 nəfər.

İtki: 297 min 643.

Daşnak hökuməti siyasətinin nəticələri:

Əhali - 961 min 677. Daşnakların "təmizləmək" siyasətinin nəticəsində 1919-cu ilədək qovulmuş azərbaycanlılar - 200 min. 1920-ci ildə qovulmuş türklər - 60 min, 1922-ci ildə əhali 772 min 52. İtki- 429 min 858 nəfər. Əvvəlki itki - 297 min. Birlikdə - 727 min 501 nəfər. 1920-ci ildə bütün Ermənistanda cəmi 10 min azərbaycanlı qaldığı halda 1922-ci ildə qaçqınların qayıtması hesabına onların sayı 77 min 767 nəfər, 1931-ci ildə isə 105 min 838 nəfər olmuşdur.

Zaven Korkodyan, "Sovet Ermənistanının əhalisi", 1831-1931. səh. 167, 184, 185. Yerevan, 1932.

Hazırladı: E'tina Yusifli.

Kirvə qonaqlığı

(hekayə).

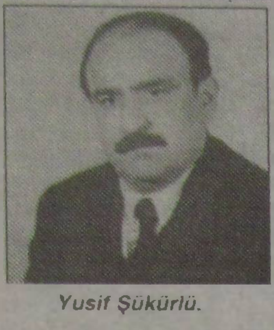

Yusif Şükürlü.

ASDT - Şəki rayon təşkilatının üzvü, fizika - riyaziyyat elmləri namizədi, AZEA - in Şəki filialı biofizika labaratoriyasının müdiri, bir neçə kitab müəllifi.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Roza bir-iki addım atıb, dayandı və çiyni üstə çevrilərək, nifrətlə Abdurahmanın üzünə baxdı:

- Abdurahman, deyasan manı bəyanmadın?!. Sənın o, axsax Sarıyandan əysiyam?!

- Ay qız ! Nə Sariyə, nə zad? Qələt eləmədik ki, buraya ayaq basdıq! Get həyətə! Aşot, qonşular görər, biabr olarıq!.. Roza, bir özünə gəl!

- Abdurahman! San nə tahar kişisın?!. Niya mənnan belə danışırsan?

- Ay Roza ! Sənnən necə danışım? Mən bura dost evinə qonaq gəlmişəm. Buradakı qadın-qız, hamısı mənim anam-bacımdır!

- Ara, yaxşı, yaxşı! Anabacıya bax!.. Man gediram, ama yaxşı deyip ki, bizımkılər - "musurmanın sonrakı hağılı mənim ola"!

- Roza! Dedim ki, Aşot mənim dostumdur!

- Haa..? Ara, navaxtdan ermanıyla musurman dost olup?! Deyırsan Aşot sanin dostundur, qoy olsun dostun! Na olsun ki, man sanınla dilxoşluq eladım?.. Hamısını vermadım ki! San elə dost-dost diya-diya durmusan! Qorxma, sanin dostuna da qalar!

- Nə qalar?

Roza ürəkdən şaqqanaq çəkib, güldü və çaynik-fincan olan nimçəyə yaxınlaşıb, əyildi və fincana çay süzdü. Qalxanda da elə qalxdı ki, elə bil Adurahmana acıq edirmiş kimi, "qoynunda olanları onun gözünə soxdu". Abdurahman ye"nə "lə"nət şeytana" deyə pıçıldadı.

- Ara, dodağının altında nə danışırsan? Eşitmiram! Otur çayını iç, soyuyur. Onsuz da musurman qananacan dunya dağılacaq!..- deyə Roza saçlarını çiyninə atdı, rişğəndyana gülümsədi və ətəklərini yelləyə - yelləyə həyətə doğru getdi.

Abdurahman çömbəlib, oturdu. İstədi ki, fincandakı çayı içsin, içə bilmədi. Boğazında qaldı. Başını əllərinin arasına alıb, fikrə getdi ki, "bu nə iş idi mən düşdüm?"...

Nə qədər oturduğunu bilmədi və bir vaxt Aşotun səsinə başını qaldırdı. Lakin Aşotun üzünə baxa bilmədi. Utanırdı ondan. Yə"qin elə ona görə idi ki, Aşot elə bilmişdi Abdurahman oturduğu yerdə yuxulayıb:

- Ara! Ay kirvə! Ara dur! Daha bəsdi... Bəs gecəni kim yatacaq?!.

Abdurahman bir anlığa, ürəyində, Rozanın dedikləri ilə Aşotun dediklərini tutuşdurdu.Sözlər eyni, səslər başqa idi! Düşündü ki, "bəlkə Roza düz deyir - erməni ilə müsəlmanın nə dostluğu?!". Elə bil Rozanın sözləri hələ indi ona çatırdı. O, başını qaldırıb Aşotun üzünə baxdı. Sanki, Aşotu birinci dəfə idi görür, onun əyri burnu, göy dodaqları, qeyri-adi əyriliyə malik qaşları ilə birinci dəfəydi rastlaşırdı.

- Ara! Nə olup sana? Dursana!.. Dur gedax!-deyə Aşot əlini irəli uzatdı.

Adurahman onun əlindən tutmadı. Özü qalxıb, belini düzəltdi və Aşota :

- Gedək!- dedi.

Aşot qab-qaşıq olan nimçəni götürüb, qabağa düşdü və Abdurahman da onun ardınca həyətə yollandılar. Həyətə çatanda Abdurahman gördü ki, stolun üstündə samavar qaynayır. Deyəsən quzu da kəsilmişdi. Çünki, hinin damında təzə duzlanmış, nisbətən kiçik qoyun dərisi də var idi.Abdurahman əvvəl-əvvəl özünü Aşota borclu hesab etdi. Sonra fikirləşdi ki, "o da bizə gələr, mən də ona belə yaxşılıqdan dörd dəfə artığını edərəm. Borclu qalmaram buna!.. Amma, öz aramızdır , zalım oğlu özünə yaxşı şərait qurub. Bağı-bağçası, hinidamı, hamamı-təndirxanası, nə bilim, nə, nə... Biz isə Göynüyün daşlığında, şəhərdən betər sıxlıqda qırılırıq. Bunların məhsulu hara , bizimki hara?! Zəhmətimiz çox, fayda az! Bunlar heç vaxt ağır işə girişmirlər. Elə bil hökumət də bunlara dəyib dolaşmır. Biz bir it damı tikən kimi uçaskovu gəlib, durur başımızın üstündə ki, səndən imzasız məktub var. De görək bu damı tikmək üçün mismarı hardan almısan?! Amma bunlar?.. Hansı erməni zəhmət çəkib, kömür yandırıb, satar? hansı erməni dağdan odun kəsib, atla kəndə sürüyər, sonrada doğruyıb dəyər-dəyməzinə verər?.."

Yenə Abdurahmanı Aşotun səsi xəyallardan ayırdı:

- Ara , kirvə! Tika kavab istəyirsan, yoxsa qazan kavavı?

-Aşot! sənin istədiyin mənə də xoşdur!

- Ara, bu lap xoşuma getdı! Bayaq dedım sana çoşqa kəsim, Roza qoymadı ki, o, musurmandı. Quzu kəsdım...

-Sağ ol kirvə! amma lazım deyildi.

- Yoox, nə danışırsan?! Səndan ötru lap camış da kesardım, ama qorxdum yemazsan! ha, ha, ha...

Yenə Aşot Abdurahmanın çiyninə bir şapalaq ilişdirib şaqqanaq çəkdi. Abdurahman fikirləşdi ki, "arsız da adamdı bu Aşot".

İkindi yeməyindən sonra Aşotla Abdurahman söhbət edə-edə yola çıxdılar. Aşot dedi ki, "gedək kəndin başına hava alaq". Bu fikiri Abdurrahmanı da bəyəndi və onlar Göybulağın ortasındakı yol ilə "kənd başına" doğru yollandılar. Yolda rastlaşdıqlarının hamısı onlara ermənicə salam verirdi. Abdurahmanı ən çox maraqlandıran o oldu ki, onun öz Qudlalı tanışı da Abdurrahmangilə ermənicə salam verdi. Axırda Abdurahman dözməyib Aşotdan soruşdu:

- A kirvə! Niyə bu kənddə hamı ermənicə salamlaşır?

- Ermanı kəndidir, pəs ona göra...

- Burada erməni çoxdur, yoxsa müsəlman?

- Ermanı kəndində ermanı çoxdur, kirvə! hələ bizi siz kırmasaydınız biz daha çox olardıq!

- Biz sizi nə vaxt qırmışıq? Kirvə! - deyə Abdurahman mat-məəttəl qalmış vəziyyətdə, dayanıb, Aşotun üzünə baxdı.

- Biz sizi nə vaxt qırmışıq?

- Ara, 18-20-ici illərdə!.. Qayabaşı, Daşbulaq, Göybulaq, Səbətli, hamısı ermanı idi. Turklarla Zəyzidlilər birdə Göynüklülər gəlıp, qırıp tökdular.

- Aşot! sən nə danışırsan?! Mənim eşitdiyimə görə, əlinə silah alıb, bütün bu dağdibi kəndləri dağa-daşa salan siz ermənilər olmusunuz. Tatevosdan, Andranikdən fitva alıb, birinci siz başlamısınız...

- Ara biz heç vaxt başlamırıq!

- Vallah, kirvə! Babamgil danışırdılar ki, əgər türk ordusu gəlməsə ermənilər bütün bu dağdibi kəndlərin müsəlman əhalisini qıracaqmış... Sonra da, axı biz sizi qırmış olsaydıq sən burada nə gəzirdin?! Bəs sizinkilər niyə demirlər ki, türk əsgəri o vaxtlar Qənığın üstündən kəndir körpü çəkib, sizin arvad uşağı Şireyə keçiriblər. Qıymayıblar ki, qadın-uşaq qırılsın. Amma ermənilər ələ keçəni süngüdən keçiriblər. Baxmayıblar ki, bu qadındır ya uşaq!

- Mən onları bilmiram, kirva! Bir onu biliram ki, bu hendavarın hamısı bizim də-də-baba torpaqlarımız olub. Biz çox olmuşuq. Sizinkilər bizi qırıp, biz az qalmışıq...

- Ay kirvə! Sən lap köhnə qramafon kimi- elə dediyini deyirsən. Özü də bir əsasın, bir sübutun olmadığı halda!..

- Onlar nə olan şeydi, kirvə?!

- Onlar odur ki, bura sənin dədə- baba yurdundursa niyə adına Göybulaq deyirlər? Hiyə bu yer ermənicə adlanmır? Əsassız danışmağa qalsa, elə şeylər deyərəm ki, mat qalarsan.

-Nə deyarsan, a kirvə?

- Deyərəm ki, erməni adını da sizə ruslar verib!

- o neca olur, kirvə?

- Elə olur ki, özünüz özünüzə "hay" deyirsiniz, ruslar isə - armenin". Biz də ruslardan götürüb sizə "erməni" deyirik.

- Haa!.. Nə olsun ki?!

- O olur ki, buralara müsəlmanlıq gələrkən müsəlmanlığı qəbul etməyən tayfalar olub ki, o türk tayfaları "ərmənilər" adlanıb. Onlar xaçpərəstdirlər deyə onların adını ruslar götürüb yapışdırıblar sizə.

- Kirvə! mən belə şeyləri bilmiram. Yaxşı, bəs biz erməni deyiliksə nəyik?

- Haysınız!

- Kirvə! Belə sözləri Rozanın yanında danışma! Yoxsa o, bizi bu axşam ac qoyar. Ara! O işlların biza nə daxlı? Siyasat siyasat adamları uçundur! Sənnən mən biz adi adamlarıq...

Abdurahman fikirləşdi ki, "Aşot da özünə görə az aşın duzu deyil. Bir balaca bərkə düşən kimi sürüşüb aradan çıxır".

Nəhayət Aşot mətləbi yasalayıb-pasaladıqdan sonra dedi:

- Daha bəsdir, gəl qayıdaq evə! Mən göruramısənə çox içmak yaramır. Çox içanda deyma-duşar olursan!

Yenə həmin şapalaq, yenə həmin şaqqanaq... , artıq Abdurahmanın keyfi pozulmuşdu. Birdə qayıdıb Aşotun qapısını açmaq istəmədi. Amma neyləmək olardı?!. Bir tərəfdən axşam idi, digər tərəfdən də qayıdıb getməyə nə ad versin - onu bilmirdi...

Abdurahman Aşotun dalınca, kəndaşağı yollandı. Yol boyu Aşot özü zarafat edir, özü də gülürdü. Abdurahman isə yalnız qulaq asır, lazım gəldikdə "hə", və ya "yox" deyirdi. Onlar həyətə çatıb, gördülər ki, artıq orada iki kişi oturub çay içirlər. Onlar Abdurahmanla görüşüb, onu süfrənin başında əyləşdirdilər. Dedilər ki, "biz qonşular sən qonağın başına yığılmışıq". Bu iş Abdurahmanı bir az sakitləşdirdi. Fikirləşdi ki, daha onu Rozanın qərəzli eyhamları, Aşotun sün`i "hörmətləri" təngə gətirməyəcək.

Nəyatdə başqa qadınlar da göründü.Deyəsən, qonşular öz xanımları ilə gəlmişdilər. Roza onları gətirib Abdurahmanla tanış etdi:

-Abdurahman, bu xanım mənim müəllim yoldaşım, bu isə məktəbimizin direktoru Murad müəllimin arvadıdır. Tanış ol! Bu xanım da mənim rəfiqəm Nellidir. - Sonra o, qadınlara müraciətlə, yavaşdan: - Bu da mənim köhnə nişanlımdır! - dedi və, çox güman ki, əvvəldən söhbətləri olduğuna görə, qadınların üçü də güldü. Abdurahman xanımların ikisi ilə də əl verib görüşdü. - Mən də tanışlığa görə çox məmnunam! - dedi. Və sonra bu "məmnun" sözünün haradan yadına düşdüyünü fikirləşdi.

Söhbət əsnasında mə`lum oldu ki, Murad müəllim və Mişa dayı Aşotun yaxın qonşularıdır, Susan xanım Muradın, Nelli isə Mişanın arvadlarıdır. Belə, qısa tanışlıqdan sonra hamı "qonaqlıq" stolunun başına keçdi və məclis getdikcə qızışmağa başladı.

Məclisin əvvəlində söhbət və sağlıqlar Azərbaycan türkcəsi ilə, bir az keçdikdən sonra erməni, rus, türkcənin qarışığı və ən nəhayət erməni dilində gedirdi. Bayaqki danışıqlardan xoflanan Abdurahman ya az içir, ya da ki, hər sağlıqdan sonra qədəhi dodağına toxundurub, bir damcı da içmədən yerə qoyurdu. Roza da bir tərəfdən onu dilxor edirdi. Başqa iki xanım kimi o da yüngül və qəşəng geyinmişdi. Naz-qəmzəsini bir az da artırmış, elə bil ki, öz gözəlliyi ilə Abdurrahmandan qisas almağa çalışırdı. Yazıq Abdurahman - onu heç adam yerınə qoymayan, artıq məclisin sonlarına yaxın tamamilə ermənicə danışıb, bir-birinin sağlıqlarına arağı su kimi içən, erməni kişisi və hər kəlməsinin axırında Abdurahmanın "ağrıyan yerinə" vurmağa çalışan Roza və onun rəfiqələrinin arasında qalmışdı. Məsələn, Roza deyirdi ki, "yesənə Abdurahman! axsax Sariyadan pis hazırlamamışam ha...", ya da "musurman nə bilir ağzının dadını"... Hər dəfə də xanımlar Abdurahmanın "bostanına atılan daşlardan" həzz alır və qaqqıldaşıb gülüşürdülər. Hələ iş o yerə qaldı ki, Roza Göybulaqda Sona adında bir dul qadının olduğunu dedi və Abdurahmanın onunla evlənib burada qalmasını da təklif etdi.

Bu təklifə qadınların üçünün də ürəkdən gülməsi Abdurahmanı o qənaətə gətirdi ki, Sona kimdirsə ya eybəcərliyi iləmi, ya da qocalığı və ya hansı eyibəsə malik olması bunları güldürür.

"Sona" söhbətindən sonra Abdurahmanın bu gün Ikinci dəfə keyfi möhkəm pozuldu. O, öz-özünü danlamağa başladı ki, axı niyə gəlib bu itin -qurdun içinə düşüb?!, "bunlar nə cür millətdir?, ya dostluğu bilinmir ya da düşmənliyi",. Nəysə, axır ki, Abdurahman üçün üzücü olan bu məclis sona yetdi. Qonşular salamatlaşıb getdilər. Aşot əməlli-başlı keflənmişdi. O, ermənicə Abdurahmana nə isə deyir, onun dediyinə Roza e`tiraz edir, sonra da Aşot Abdurahmanı qucaqlayıb, üzünü-gözünü öpürdü...

Abdurahman Rozanın xahişi ilə Aşotu balkona çıxardı. Aşotısə təkid ilə tə`ləb edirdi ki, "hələ kirvəsi ilə yeyib-içəcək". Roza balkondakı soyuducudan iki litirlik, sifon çıxardı və ondan üç stəkana tünd moruğu rəngdə maye süzüb, birini Aşota, birini Abdurahmana, ibirini də özünə götürüb:

-İçin! sərindi... - dedi.

Aşot stəkanı başına çəkib, oxaylandı və Rozadan xahiş etdi ki, birini də versin. Roza sifonu gətirib onun stəkanını doldurdu. Aşot bu stəkanı da başına çəkdi, sonra bir müddət stəkanı havada saxladı və əlində stəkan kətildən qalxıb ləngər vura-vura çarpayıya yaxınlaşıb, üzüquylu yatağa yıxıldı. Roza Abdurahmanın üzünə baxıb gülümsədi və dedi:

- Abdurahman sən iyə içmirsən? İçsənə!.. Sən yatmaq istəmirsən?!

- Bu nədi ki? - deyə Abdurahman stəkanı burnuna yaxınlaşdırdı, qoxusundan bildi ki, alıbalı likorudur.- likordur?

- Haa.

- Arağın üstündən likor?..

- Qorxma, sənə heç nə eləməz! Sən araq içmədin ki, Çək başına!

Abdurahman ürəyində nə "olar,olar" dedi və stəkandakı likoru son damcısına kimi içdi. Onun bu hərəkəti Rozanın çox xoşuna gəldl və

- Axır ki, tərsliyindən döndün! - dedi və əlindəki stəkanı o, da başına çəkib, boş stəkanı soyuducunun üstünə qoydu. Sonra düyməni basıb balkonun işığını söndürdü, gəlib Abdurahmanın dodaqlarından öpdü.

- Di dur, Aşotu yerinə sakit edək!-dedi.

Abdurahman əvvəlcə Rozaya, sonra üzüouylu çarpayıya sərilib xoruldayan Aşota baxdı. Daha deyiləcək bir söz qalmamışdı... O, itaətlə ayağa qalxdı və Roza ilə köməkləşib, Aşotu soyundurub yatağına uzandırdılar.

-Sən də soyun, çaroayının o birin də yat! - deyə Roza ikinci çarpayını da Abdurahmana göstərdi, özü isə otağa keçdi.

Abdurahman soyunub, çarpayısına uzandı və ürəyinin döyüntüsünün nə vaxt dayanacağını gözlədi. Həhayət ürək döyüntüləri də keçdi. Hər şeyi unudub yuxulamağa çalışdı. Elə bil yerinə qor tökülmüşdü. Çalışırdı ki, bir tərəfi üstə, tərpənmədən bir az yatsın, bəlkə yuxulaya bilə... Mümkün olmurdu... Bir tərəfdən də Aşotun xorultusu Abdurahmanın lap zəhləsini tökmuşdü.Durub Aşotun yatağına yaxınlaşdı. Onun çiynindən tutub, silkələdi:

- Aşot! Aşot! Ə, zalım oğlu, qoymazsan bir çimir alaq?!. - deyə Aşotu oyatmağa çalışsa da heç bir nəticə ala bilmədi. Elə bil çağırdıqca ona daha çox qaz verirsən! Xorultu bira-iki artırdı...

- Zahmat çekma, oyanmaz!..

Abdurahman çevriləndə Rozanı yanında gördü. Bilmədi nə desin. Roza:

- Ara niya gəlmirsan? Sən nə tahar kişisən?!. Gal buraya, gal-xal - deyə Roza Abdurahmanın qolundan tutub, otağa tərəf çəkdi. Abdurahman hipnoza düşmüş kimi, *itaətlə onun arxasınca getdi. Roza onu öz yatağına uzandırdı:*

- Sakit ol, Abdurahman! Yaxşı olacaq! - dedi və qayıdıb otağın qapısını örtdü və cəftəni keçirtdi. Sonra, əynində olan bir xalatını da soyunub kənara atan, Rozaya baxan Abdurahman öz-özünə fikirləşdi ki,"gör nə fəsaddır bu axçi, axır ki, istədiyinə nail oldu".

Səhər hava işıqlaşanda Roza məsləhət gördü ki, Abdurahman durub, öz yerinə getsin.

- Roza! Mən daha bu evdə qala bilmərəm! Durub, heç Aşotu gözləmədən, çıxıb gedəcəyəm.

- Abdurahman! Sən nə danışırsan?! İstəyirsən ki,qonşular arasında biabır olaq? Yoox Sən heç yerə getməyəcəksən! Mənım xatırıma!..

Abdurahmanın deyiləcək sözü qalmamışdı və durub, dinməz-söyləməz öz yatağına getdi. Aşot hələ də xoruldayırdı. Və, artıq, onun xorultusu Abdurahmanın heç vecinə də deyildi. O, yerinə girən kimi yuxuladı.

Abdurahmanı Roza oyatdı.

- Abduahman! Dur daha bəsdir yatdın!.. - deyə nəvazişlə onun üz-gözünü sığalladı və əyilib öpdü. - Dur, hamamı hazırlamışam, yuyun! Aşot da mal-qaranı naxıra aprıb. Qayıdar oturub çay-çörəyinizi yeyərsiniz!

Abdurahman nə isə demək istədi, amma Roza sol əlinin şəhadət barmağı ilə onun dodaqlarının üstündən ehmalca basıb:

- Ssss... - dedi və yenə əyilib elə barmaq basdığı yerdən öpdü, pıçıltı ilə əlavə etdi: - sən bizim kirvə qonağımızsan!

Şəki. 25.05.2000.

Sözün işığı, sözün tərənnümü

Ədebiyyat neğmekarı, heqiqet carçısı, Hidayet Nurinin mücessemesi, cennetin qüdsün bülbülü, xoşxakisi, eşq merdanesi, derya dürdanesi, eqli-kamal xezinesi, zemane çeşmi-çırağı, dirilik remzi Nesimi ebediyaşarlığı yüz illerin çerxi-feleyinde heqiqet işığında dolaşır ve her sözünün şığında görünür.

Qezellerinin her beytinde, dediyi, söylediyi her sözünde Nesiminin sanki özü görünür.

Nesimiye göre söz de canlıdır, ele bir canlı ki, cümle-cahana ağalıq edir. Sözün de veteni, mekanı var. Sözün mekanı aliyi-asimandır. Söz ucalıqdan nail olur, uca olduğu üçün de öz-özüne tercümandır. Her şeyin evveli de sözdür, sonu da.

Cahanda her şey sözden yaranır. "Var ol" emri ile canlılar vücuda gelir. Söz canlıların canlısıdır. Söz heqiqetin, gözelliyin tercümanıdır. Söz ezeli ve ebedidir, ucu-bucağı olmayan sahilsiz bir ümmandır. Söz zamanın hakimi, dövranın sahibidir. Her şey sözün mehsulu, sözün gücü, sözün işığıdır. Sözün işığında cövherleri zühura getiren, sözleri sahmanlayan, bizi firdövse çatdıran, ye'ni cennet bağımıza devet eleyen nitqimiz var. Nesimi sözünü enleyan söz xezinesine açar tapır ve güclü, nurlu, uca sözler vasitesi ile dil öyrenir. Bu dil ise elm, tefekkür, ürfan dilidir.

Eger söz cövherin varsa, hikmet deryasına baş vurmusansa cavidan, ebedilik sendedir. Heqiqet ise insanın özünde, işığında, nurunda söz gövherindedir.

Söz incilerinden emele gelen varlıq can menzilinde qerar tutuban kamilliye doğru yol başlayır.

Sonsuz, ebediyyete doğru yonelen yol...

Ardı var.

BAHAR SALEHOVA.

MÖ`CÜZƏLƏR USTASI, "MİSTER" İLHAM KƏRİMOV

Onu çox zaman "Mister" deye çağırırlar. Bu hörmet elameti olmaqdan başqa, hem de onun mö`cüzeleri qarşısında yaranan heyretin neticesidir. İlham Nebi oğlu Kerimov Dovşan ilinde, Qız bürcünde, ye`ni 1975-ci il sentyabrın 10-da Sumqayıtda anadan olub. 14 yaşında iken özünde fokusa maraq hiss edib ve Sumqayıtdakı Celer Cabbarlı adına medeniyyet sarayında olan kursun rehberi Püre Rza Behmene müraciet edib. Ustad da İlhamın qabiliyyetli olduğunu görerek, onu kursa qebul edib. İste`dadlı yeniyetme 4 il kursa geldi ve hemişe de öz üzerinde müsteqil çalışdı, bildiklerini tekmilleşdirdi, daha çetin nömreler öyrendi.

İlham Kerimov "Sim-sim" sirk şou - qrupuna rehberlik edir. O, mahir illüzyaçı - manipulyator, hipnozçudur, adamı hisselere "bölür", fikri oxuyur ve ötürür, qarnından "qız" çıxır, psixoloji tecrübeler ustasıdır.

Daim axtarışda olan İlham defelerle Türkiyede, Rusiyada, Gürcüstanda, Özbekistanda, respublikamızın müxtelif rayonlarında qastrollarda olub. Hemişe alqışlarla qarşılanan mö`cüzeler ustası Azerbaycanda illüziya senetinin daha da inkişafını arzulayır. Biz de ona bu xeyirxah emelinde uğurlar arzu edirik.

Şöhlet Abbas.

*Gənclik illərinə yeni qədəm qoyan **Müşviqi** ad günü münasibətilə əzizləri adından əmisi **Ələsgər** ürəkdən təbrik edir, ona həyatda ən yüksək ne`mət olan cansağlığı, həyatın keşməkeşli yollarında uğurlar arzulayır.*

*Ad günü münasibətilə **Rəfaeli** qohumları təbrik edirlər. Onun ömür yollarının daima nurlu və uğurlu olmasını diləyirlər. Xüsusilə əmisi **Həzi** dünyalar qədər sevdiyi Rəfaeli ən sevimli və şad günü olan doğum günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, ona işıqlı gələcək arzulayırlar.*

*Gözəl ailə səadətinə qovuşan **Sahib bəyi və Cəmalə** xanımı toyları münasibətilə iş yoldaşları və yaxın rəfiqəsi **Təranə xanım** təbrik edir, onlara ailə xoşbəxtliyinin əbədi olmasını arzulayırlar.*

Vətən

Hər an ürəyimdə, bil canımdasan,
Yerini anıram, hardasan Vətən!
Qurbanın olmağa hazıram hər an,
Əsasən indi, çün dardasan, Vətən!

Eşqinlə yaşaram, nəğmə qoşaram,
Səni gözdən uzaq qoya bilmirəm.
Vətən məhəbbəti nə olan şeydi?!
Nə vaxtdı içirəm doya bilmirəm.

Yanım ocağında, dönüm oda mən,
Külüm torpağına çökə, qonşa;
Vətən boyda sevgi bu dünyada mən
Hələ görməmişəm, tanımamışam.

Vətəni sevənlər! Gəlin birləşək,
Keçilməz dağ olaq, başımız şimşək,
Düşməni dağlayaq, daş kimi əzək,
Vətən yağılara deyildir bəzək.

Cahangir Dadaşlı.

Qubarlı ürəyin laylası

Qubanı beşiyə qoyub Qudyalçay
Yanıqlı bir nəğmə çalır gecələr
Ağlayan gözünü yuyub Qudyalçay
Fikirə, xəyala dalır gecələr.

Uyumur yaralı ürəkdə həsrət,
Əsməyib qara yel, tufan qopmayıb.
Namərd hiyləsindən edir şikayət
Bir oğul gözləyib qüvvə toplayıb.

Zirvədə ərimiş buzlar qaynayır,
Bəs niyə ərimir Şah dağı görən
Gördüm sinən üstə yallı oynayır,
Hər axsaq, seyrək diş, hər saç kürən.

Xeyli vaxt buğdadan, arpadan küsüb
Dəyirman üyütmür unu, kəpəyi
Şeytan kəllələrin təsbehə düzüb
Cəhənnəm yandırır molla təsəyi.

Qubanı beşiyə qoyub Qudyalçay
Şirin yuxusundan qalır gecələr
Ağlayan gözünü yuyub Qudyalçay
[illegible]

Möhsün.

Rəhmana

Məktəbimizin qarşısındakı büstü önündə içimdə oxuduğum şe`r.

Öldün döyüşlərdə, ay şəhid bala,
İçimdə hıçqıran göynəyin qaldı.
Vətənə layiqli övlad ömrəyin,
Anana al qanlı köynəyin qaldı.

Mən sənə dərs verdim, Vətən sevdirdim
Mən söz qurban verdim Vətənə, sən can.
Qorxdunmu söz ölsə, mən də ölərəm
Mənim yerimənmi öldün, balacan?

Düşdü cavan ömrün dumana, çənə,
Fələyin işinə mat qalıram mən.
Bir vaxt Vətən dərsi verirdim sənə
İndi heykəlindən dərs alıram mən.

Bəxtiyar Ərşad

*Əziz anamız **Hənifə**, sizin 60 illik yubleyiniz münasibətilə övladlarınız, və nəvələriniz səmimi qəlbdən təbrik edirlər.*

*Əzizimiz **Zahidə** xanımı və onun gül balası, sonbeşiyi **Mirhüseyni** ad günü münasibətilə **"Babadağ"** qəzetinin kollektivi adından təbrik edərək, ona gözəl həyat, sevgi dolu günlər və xoşbəxt gələcək arzulayırıq. Həmçinin onu qohumları da böyük səmimiyyətlə təbrik edir, gələcək planlarının gercəkləşməsini arzulayırlar.*

Allah rəhmət eləsin!

Rəhman Məmmədzadə ailəsi ilə birlikdə yaxın qohumları **Həvva, Məlahət, Sevinc və Ədalət xanıma, Şamilə, Ələssər, Ələkbər, Nərgizə, Pərizada və Aişəyə** əzizləri

Məmmədvəli MƏMMƏDOVun

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə onun doğmalarına və yaxınlarına baş sağlığı verir.

Qərinə Balayeva, Gülbahar Əliyeva ABU-nun prorektoru **Qədirov Sədrəddinə** anası

Eminə xanımın

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznlə baş sağlığı verirlər.

Bəşirovlar ailəsi və həyat yoldaşı **Məhərrəmova Solmaz Məhərrəmova Nizamiyə**

əmisinin

vəfatından kədərləndiklərini bildirir. Dərin hüznlə baş sağlığı verir.

Təsisçi
Rafiq Abdullayev

Baş redaktor:
Eldar Bəylaroğlu

Baş redaktorun müavini:
Həzi ZEYNALLI

Ünvanımız:
Mətbuat pr. 529,
Azərbaycan nəşriyyatı, 6-cı mərtəbə.
Telefon: 312-23-48; 345-77-24,
daxili telefon: 2-95.
Şəhadətnamə: 241
İndeks: 67193
Tiraj: 3600
Sifariş 3300
h/h 327201

Kod: 750406
Az. Beynəlxalq Bankı
"Sahil" şöbəsi

Dərc edilmiş materiallara görə müəlliflər cavabdehdirlər.

"Babadağ" qəzetinin kompyuter mərkəzində yığılıb.